SCEPTRUM CAROLINUM.

CARLS SPIRA. *Kongspira. Myrkong. Storblomstret Troldmand.* På Finska: *Kuninganvaldikka.*

Blommorna sitta 3—5 parvis eller liksom i krans omkring *Örtstjelken* som är enkel; *Blomkronan* är nästan tillsluten. *Blomfodret* har kamlika tänder. *Fröhuset* är likformigt.

Linn. Fl. Sv. p. 216. — Flor. Lapp. p. 197. (Cl. 14 DIDYNAMIA Angiospermia.) — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 262. Kl. 11. TVÅVÄLDIGE, med täckta frön. — *Rudbeck* dissert. Sceptr. Carolin. t. 1. Ejusd. It. Lapp. Tom. I. dedic. — *Retz.* Fl. œcon. s. 491.

Något mer än 100 år sedan, såg *Rudbeck* den Yngre, såsom Svensk naturkunnig, denna prydliga Vext *) för första gången vid Haresby nära Luleå elfven, under en Resa genom Lappmarkerne. Intagen af beundran öfver prakten hos sitt fynd, hvars raka och uppräta stam syntes honom lik en Spira bekransad med blommor, lysande gullgula, med mynning lik Lejongapet med blodfärgade Läppar, tillegnade han, uti Dedicationen af sin Lappska Resa, den vackra Örten åt då regerande Konungen, samt till minne af Carlarnes ärefulla bragder; ett minne som vårt tidehvarf, till Skandinaviens sällhet och alla Vetenskapers hugnad, med dubbel glans upplifvat.

Roten är gemenligen ett qvarter lång, fingertjock, och afsmalnande; i jordbrynet är den fullsatt med ludd, hvaremellan bladen utkomma. Dessa äro mest alla rotblad, 4—8 mörkgröna, kortstjelkade, 4—6 tum långa, bugtigt flikiga, med alternerande ovala trubbiga flikar som nederst och öfverst aftaga, i kanten groft naggade och släta på ytan. Örtstammen är trind, strimig och något sträf och bladfri, merendels alnshög och stundom deröfver samt utan grenar, men icke sällan uppstiga flere stjelkar från en och samma rot. Blommorna sitta mot toppen, 3—5 utan skaft tillsammans, hvaraf liksom åtskilde kransar bildas. Nära deras fäste sitta några smärre blad eller naggade blomskärmar i likhet med gemensamma blomfoder. Det egentliga är enbladigt, likt en utsvälld pip, delad upptill i 4 uppräta, trubbiga, krusigt sågade flikar. Blom-

*) Uti N:o 358 tillförene, omförmäles så väl den slägtkarakter som den naturliga ordning, hvilka tillhöra Vexten.

kronan är flere gånger längre (1 tum lång) med höggul pip, småningom upptill vidare, men med tillsluten mynning, af hvars tvenne läppar den öfre är hjelmlik och urnjupen, finluden vid inre kanten; den nedre åter är delad i 3 lika, trubbiga flikar med några röda fläckar eller punkter besprängde *). De fyra ståndarne gömmas krökte under hjelmen med deras aflånga knappar. Pistillens stift är längre än blomkronan, och framskjuter under öfre läppen med trubbigt märke. Frukten bildas af en tunnskalig kapsel, nedtill omgifven af det qvarsittande blomfodret, blir nästan klotrund med kort spets, och är delad medelst ett mellanskifte i 2 rum, som vid full mognad ätskiljas från topp till basen i tvenne valvler. Fröna som derinom finnas, äro talrika, 3 kantiga och hvart och ett omgifvit med en rymlig skrynkig fröhinna, men särskilt fästade vid det midtpå mellanskiftet sittande fröfästet.

I Juli och Augusti månader uppskjuter örten i blomma, der den bäst trifves på våt och tufvig mark. Den träffas icke sällan på buskiga sidländta trakter i Lappmarken och i Dalarne. I största mängd förekommer den i öfre Österbotten emellan Uleåborg och Kemi. Kring Upsala och nära Hufvudstaden har man ock funnit den, och utom Upland någon gång i Vestergötland.

Från sina samslägtingar skiljes Kongspiran genast genom blommans slutna mynning, sitt runda, reguliera, rätspetsiga fröhus, Vextens storlek, de liksom i krans sittande blommorna, och af blomkronans färg.

Hushållsnyttan är väl icke betydande. Emedlertid håller boskapen den färska örten till goda, utan att deraf lida något men. För öfrigt säges, att Transtrandsboerne bruka fröna till stillande af tandvärk, lagde krossade på det plågade stället.

Tab. — Föreställer Vexten med dess delar i naturlig storlek; men blomfoder, blomkrona, ståndare, pistill, fröhus och fröet förstorade.

*) »Hvars blomma lik en hjelm så gul som gullet lyser
Med blek och blodig mun samt blodbestänkte blad.«

RUDBECK fil.

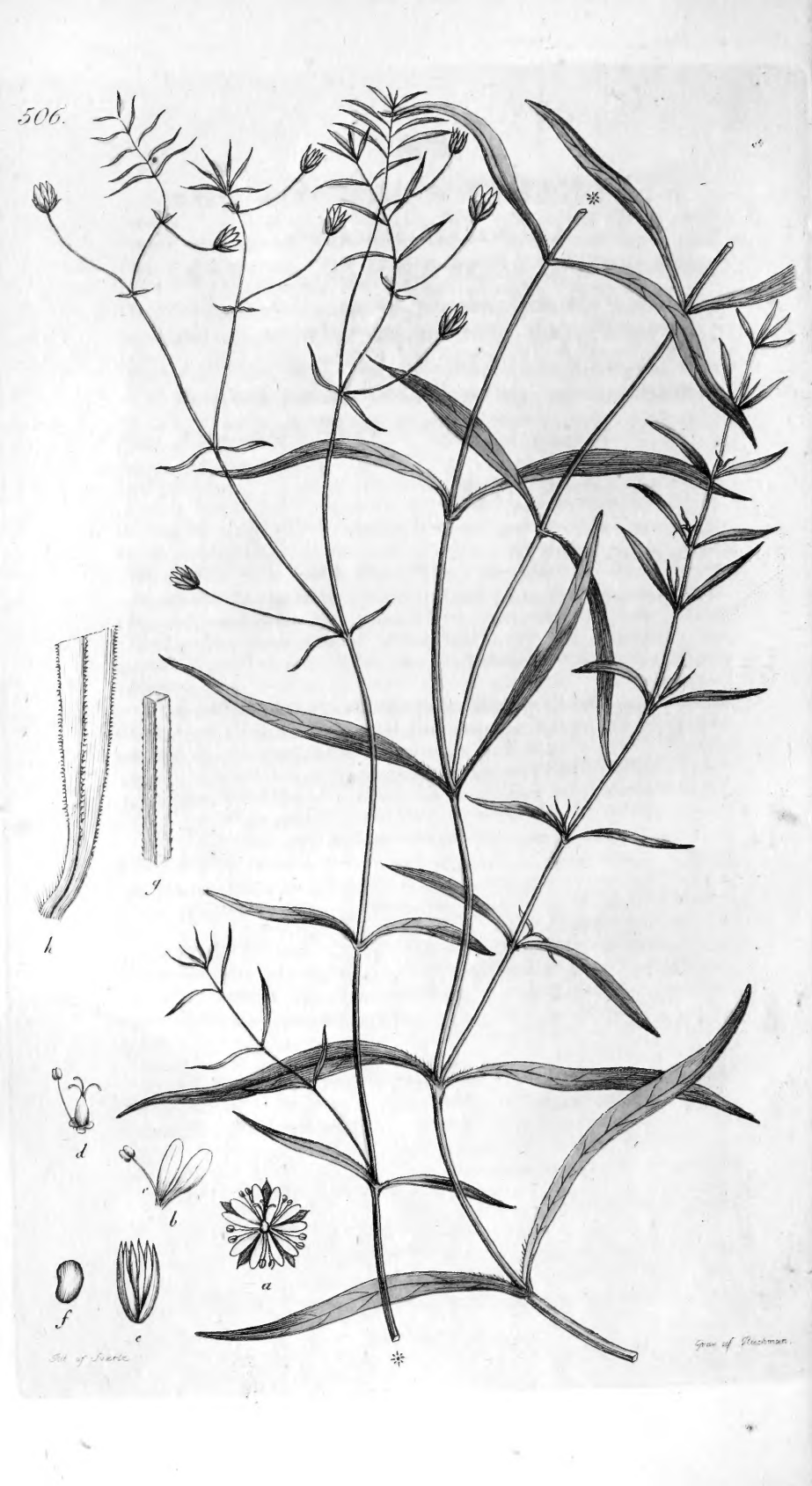
h
g
d
b
a
f
c
Sol. of Sierle
Grav. of Pleschman.

STELLARIA LONGIFOLIA *Fries.*

LÅNGBLADIG STJERNÖRT.

Bladen äro jemnbredt lansettlika, vid basen afsmalnande och där finhåriga. *Örtstjelken* är fyrkantig och sträf mellan lederne, i toppen klynnedelt, vipplik. *Blomskaften* ensamma enblommiga på sidan sittande. Kronbladen sällan längre än blomfoderflikarne, som äro utan nerver.

Cl. X. DECANDRIA. Trigynia.

Så väl för att öka förtjensten af detta Verk, som att med glädje förklara, huru Fäderneslandets Flora äger verkligen ifriga älskare inom dess gränser, skynda vi oss att afskildra en ny, hittills obeskrifven art af Stjernörtslägtet, naturligen beslägtadt med Neglikfamiljen (Caryophylleæ), och utmärker sig från Samslägtingarne i 10 Klassen och tredje Ordningen genom 2:*klufna kronblad och enrummigt fröhus, som moget delar sig i* 3, 2:*klufne valvler*, eller liksom i en 6:tandad spets. Hedern af denna Långbladiga artens upptäckande tillkommer Herr Mag. ELIAS FRIES, Botanices Docens vid K. Akademien i Lund, hvars oafbrutne forskningar i denna vetenskaps väg och särdeles den hittills deraf minst bearbetade delen, Svamparnes historia, gifva honom odeladt anspråk på Botanikens Idkares sanna erkänsla. Han har funnit örten i Småland, särdeles i trakten omkring Femsjö, der den allmänt förekommer både på backar och i kärr.

Roten är annuel, fibrös och grenig med hvita krypande trådar. Örtstjelken grenar sig ganska mycket, i synnerhet på torra ställen, men är skör, blekgrön, saftlös och glatt på ytan; den är alnshög och upprätt vexande, trådsmal, skarpt fyrkantig och ledfull. Grenarne äro sträfva för fingret och under synglaset, och de öfre mellanlederne merendels kortare än bladen, som äro korsvis sittande, smala, lansettlika, de nedre ofta 2 tum långa och deröfver, ganska tunna, nästan genomskinande, ränlade och hvasspetsade, vid basen afsmalnande, och nästan utan bladskaft, men der med några fina hår besatta; för öfrigt (för beväpnadt öga) i kanten och inunder medlersta nerven finsågade. Blomstjelkarne utgå flere i toppen af grenarne, mest åt en sida ur bladvecken, tums långa, alltid ensamme och enblommige; men som topparne äro merendels klynnedelte, dana blomstjelkarne derigenom liksom vippor. Blommorna äro ungefär af *Gräs-Stjernörtens* (St. graminea)

storlek. Blomfodrets flikar hvassa och utan någon nerv samt lika långa som kronbladen, hvilka äro hvita och, efter slägtets art, mest alldeles 2:klufna. Ståndarne äro 10, af hvilka 5 strängar äro fästade vid kronbladens nagel, och 5 på de 5 körtlar som omgifva fruktämnet, hvars 3 stift äro kortare än ståndarne. Fröhuset blir aflångt, något svåldt, spetsadt och delar sig upptill i 6 åtskilda spetsar. Fröna äro ovalt njurformiga, bruna, och sträfva på ytan *).

Af denna beskrifning inhämtas lätt artens skiljaktighet från andra af samma slägte, såsom *Gräs- Kärr-* och den *Fetbladiga Stjernörten.* Den förstnämnde skiljer sig med bredare blad vid basen, försedd med små körtelartade tänder, släta mellanleder, en spridd blomvippa och kronbladen längre än de med 3 nerver försedde blomfoderflikarne. Den andra (St. uliginosa) har lansettlika platta blad med släta mellanleder. Blomskaften sitta väl på sidan, men mest parvis, och kronbladen äro kortare än blomfodrets flikar, som ock hafva 3 nerver; och ändtligen den 3:dje (St. crassifolia) har mer aflånga, platta blad, släta mellanleder, ensamma och enblommiga blomskaft sittande på sidan, samt kronblad längre än blomfodret.

Den nya arten, så utmärkt genom bladens ovanliga längd, tyckes således med skäl kunna bära det specifika namn dess upptäckare densamma tillegnat, och som dess skiljemärken blivit genom förnyade granskningar med full säkerhet besannade, torde inga billiga tvifvelsmål hysas mot verkligheten af örten såsom särskilt från förut kända arter, af hvilka, liksom af denna, eljest ingen egentlig hushållsnytta är att förvänta, annan än den, att äfvensom slägtingarne öka det goda Boskapsfodret.

Tab. — Vexten i nat. storlek med blommor och frukt. — a. en blomma förstorad. — b. ett kronblad med vidsittande ståndare. — c. d. pistillen med glandlerne och en ståndare. — e. kapseln mogen, öppnad i 3 2:klufna valver. — f. ett frö; alla förstorade. — g. ett stycke af stjelken, större gjord. — h. ett stycke af ett blad, större gjordt.

*) Den beskrifning som Hr *Fries* på botaniska språket lemnat oss, är följande:

Radix ramosa, fibrosa, fibris albis subrepentibus.

Herba fragilis, pallide virens exsucca glabra, caulibus erectis cæspitosis acute 4 angulis ramosis, ramis scabris, internodiis superioribus foliis multo brevioribus.

Folia lineari-lanceolata tenuissima, canaliculata acuta, basi ciliata, semper attenuata ex hinc sæpius subpetiolata.

Pedunculi laterales, semper solitarii, nec 2 1. 3 ut in St. *uliginosa*, nunc ancipites 1 flori, nunc erectiusculi 3:qvetri paniculati.

Calyx enervis, petalorum longitudine.

Capsula oblongo-ovata, magis turgida quam affinium.

a
b
c
2
c
a
b
1.

HABENARIA ALBIDA *Brown.*

Hvit Salep. *Quiithu. Hviit Huvendel.*

Rötterne äro hopknippade. *Bladen* bredt lansettlika. *Blomläppen* 3:flikig, den medlersta något längre och trubbig. *Sporren* aflång, inkrökt.

Linn. Fl. Su. p. 314. (Satyrium albidum) It. Scan. p. 153. Cl. 20. Gynandria. Diandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 237. (Satyrium) Kl. 10. Tvätydige. Enqvinnade. — *Swartz* i K. Vet. Akad. H. 1800. s. 207. — *Schrad.* Journ. f. d. Bot. 1805. (Orchis albida Gynandr. Monandria). — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 216.

HABENARIA VIRIDIS *Brown.*

Grön Salep. *Guds Hand. Grön Huvendel.*

Rötterne äro fingerlikt delte. *Bladen* aflånga. *Blommorna* nästan tillslutna. *Blomläppen* jemnbred, i ändan tretandad.

Linn. Fl. Su. p. 313. (Satyrium viride). — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 237. (Satyrium). — *Swartz* l. c. (Orchis viridis). — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 216.

Under ett från Orchis särskilt slägtnamn våga vi här anföra tvenne inhemske Orkider, hvilka som sådane betraktade, säkert förtjena sin plats. När *Orchis bifolia* (N:o 314.) infördes i Svensk Botanik, voro än de Generiska kännemärken som tillkomma flere af denna familjens slägter obestämde. Äfven nämde art upptogs under sitt gamla namn, ehuru så väl den som desse, jemte flera efter närvarande åsigter böra till detta slägte föras, hvars namn *Willdenow* först användt, fastän blott för en enda art; (Orchis Habenaria L.)

Det väsendtliga kännemärket består deri, att *Hanknappens anvuxna rum äro åtskilda, samt hvardera Pollenmassans fot fästad framtill vid hvar sin körtel som är obetäckt.* Hos de verkliga Orkis-arterne deremot, äro på begge pollenmassorna, hvarderas fot fästad på sin körtel, och dermed inneslutne uti ett och samma strutlika utskott af märket (in uno eodemque processu cuculliformi stigmatis).

Denna åtskillnad har den berömde *Rob. Brown* *) först utstakat, och vi anse icke orimligt att antaga den, då särskiljandet af den stora mängden arter, hopförde under Orchis slägtnamn, tyckes gilla en ny, om äfven något konstig, slägtkarakter.

*) I Prodrom. Floræ Nov. Hollandiæ.

HABENARIA ALBIDA och VIRIDIS.

Både den *hvita* och *gröna* här beskrifna arten, räknade *v. Linné*, och nästan alla författare (utom *v. Haller*) efter honom ända till år 1800, till det så kallade *Satyrium*, men som vid nogare granskning befunnits utgöra arter, hörande till flera genera, hvilka hädanefter förekomma. Således först:

Hvit Salep, ehuru visst icke en allmän vext, finnes dock flerestädes inom Riket. I Skåne är den längesedan anmärkt och sedermera äfven i Halland, Vestergötland och Småland, och ändtligen upptäcktes den äfven af Dr. *Wahlenberg* inom Lappmarkens gränser vid Waranger-fjord. Rötterne äro nästan parvis eller fingerlikt hopknippade, trinda och spetsade, köttiga och släta. Örtstjelken är qvarters lång och besatt med mer och mindre breda, lansettlika, lifligt gröna, släta blad; de understa nog trubbiga. Axet är tätt och mångblommigt. Blomskärmarne af fruktämnets längd, samt blommorna små, halföppna och hvitaktiga. De inre blombladen äro ljusare gröna, äfven som blomläppen, hvilken är 3:flikig: den medlersta fliken något längre och trubbig. Sporren inunder är hälften kortare än läppen, något inböjd, aflång, men icke 2:knölig (skrotlik).

Grön Salep är mindre sällsam, och vexer på något fuktiga skogsängar, och i synnerhet nära fjälltrakterna ymnigt, äfven som i sjelfva fjällen på gräsvuxna ställen. Rötterne äro oordentligt handdelte. Örtstjelken af den förres höjd och förhållande, men bladen äro bredare, ovala, trubbiga, mörkgröna, de öfre likväl smala och spetsigare. Blomaxets skärmar äro längre än blommorna, hvilka hafva en grön, något i brunt stötande färg. Blombladen sluta merendels tätt tillhopa i toppen, men läppen är utanför hängande, mest jemnbred, gulgrön, framtill 3:klufven eller rättare 3:tandad. Den medlersta tanden är kortast. Sporren liknar en liten rund pung, underst vid läppens fäste.

Desse arter visa sig hvar på sitt ställe omkring midsommaren då de börja blomma. Den förstnämnde röjer en lika lukt som *bifolia*, men angenämare. De afarter af båda slagen som vexa i fjälltrakterne, visa sig något olika: den hvita får där ett mindre tätt och kortare ax; blommorna bli något större, blombladen hvassare och hvitare, samt läppen gul och flikarne lika stora. Den gröna får ock större, och till färgen rödlettare blommor.

Tab. — Fig. 1. *Habenaria albida* i nat. storlek. — a. b. blommor särskilta, den ena utbredd; större gjorde. — c. slägtdelarne (hanknappen med pistillen förenad) och blomläppen.

Fig. 2. *Habenaria viridis* i nat. storlek. — a. en blomma naturligt sluten. — b. en vidöppnad. — c. slägtdelarne samt läppen.

508.

Pl. at [illegible]

Grav. of Fluckman

AIRA CARYOPHYLLEA.

NEGLIK-TÅTEL.

Blomvippan är 3:delt, utspärrad, med åtskilda blommor. Begge *Blomstren* äro fastsittande, och dessas *snärp* med led midtpå och fästadt på ryggen af yttre blomskalet. *Bladen* äro nästan trådsmala.

Linn. Spec. pl. p 37. Cl. 3. TRIANDRIA. Digynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 40. Kl. 3. TREMÄNNINGAR. 2-qvinn. — *Retz.* Fl. Scand. pr. p. 21.

AIRA PRÆCOX.

VÅR-TÅTEL.

Blomvippan nästan som ett ax hopdragen. *Blomstren* och *snärpen* som hos den föregående. *Bladbaljorna* äro kantiga.

Linn. Fl. Su. p. 25. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 40. — *Retz.* Fl. oecon. s. 54.

Fastän desse Tåtel-arter må för deras litenhet synas mindre berättigade till ekonomens uppmärksamhet än Tägt-Tåteln (N:o 132), fordrar en full kännedom af våra infödda Gräs och Vextarter äfven deras anmälan. Såsom begge små, anföras de här jemte hvarandra. De höra icke egentligen till Rikets öfre Provinser, utan till de Sydligare, och den förstnämnde var också af Författaren till Flora Suecica icke ännu såsom inhemsk erkånd.

Denna, eller *Neglik-Tåteln* (så kallad möjligtvis för de små Neglikbladlika grästorfvor den bildar) skulle snarast kunna både till färg och utseende liknas vid Krus-Tåteln (Aira flexuosa), men är flere gånger mindre. Roten är liten och fintrådig, derofvan strået grenar sig något och blir ungefär ½ qvarter högt, trindt och bladigt. Rotbladen borttorka gemenligen, de öfre omge strået med litet svällda och strimmiga bladjäll äro lansettlika. Blomvippan är ibland 4:delt och grenig, samt grenarne tredelte och slata. Blommorna små och spärrade af blek purpur och silfverfärg samt glänsande. Blomfoderskalen äro af lika storlek, bakpå strälva, hvarinom de

begge blomstren sitta oskaftade med några fina hår vid basen. Deras yttre skal äro försedde bakpå, nedom midten, med ett hårfint rakt snärp med led; och längre än blomfodret.

Vår Tåteln åter får vanligast 2–3 tum långa strån, helt släta och blekgröna. Bladen vid roten äro hårsmala och vissna snart; de på stjelken hafva något utsvällda baljor, liksom kantiga af utstående nerver. Bladfjället är trubbigt. Blomvippan enkel och lik ett spridt ax, rak och knappt tumslång. De hvita, gröna, glänsande blommorna sitta uppräta med likstora blomfoder skal som omfatta de 2 sittande blomstren, nästan lika höga med dem, samt försedda med likadana snärp på de yttre skalen, som den föregående arten.

Desse Tåtel-arter äro annuele och välja den torra sandiga jordmånen för sin trefnad. — Begge visa sig tidigt, och blomma midtpå sommaren, då den första, som är mycket sällsammare men säkert också i Riket funnen, genom sin fina delning och silfverglans särdeles utmärker sig.

Den obetydliga storleken och ringa gräsrikhet och mindre must lofva ingen nytta såsom foderämne af dessa grässlag. Också stå de merendels orörde af kreaturen.

Tab. Fig. 1. *Aira caryophyllea.* — Fig. 2. *Aira præcox.* — a. en blomma, förstorad. — b. de inre blomskalen, med sitt snärp på yttre skalet.

1.

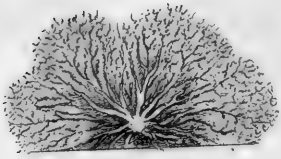

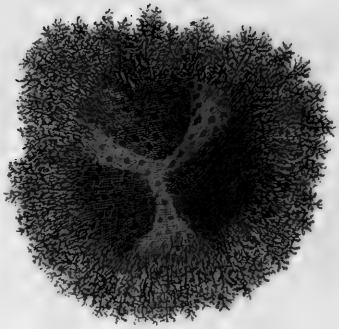

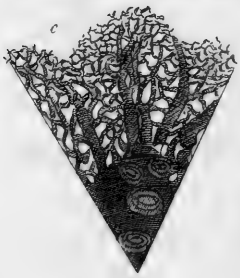

2.

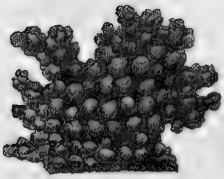

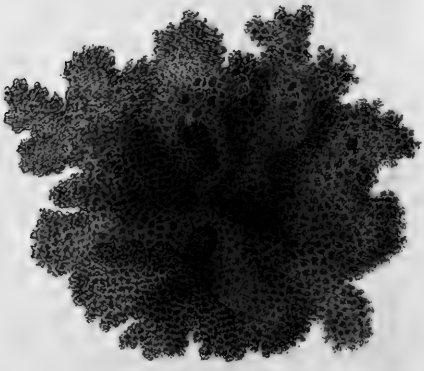

GYROPHORA EROSA *Ach.*

SIKT-LAF.

Sköldbladig, svartagtig, skrynklig, mot kanten inskuren och småflikig, såsom en sikt genombruten, inunder gråaktig och fintrådig.

Achar. Lichenogr. Univ. p. 224. — Synops. Lich. p. 68. K. Vet. Akad. Handl. 1794 p. 87. T. II. f. 1. a—f. — Prodr. Lichen. Sv. p. 145. — Method. Lich. p. 103. — *Web.* Spicil. 259. (Lichen erosus) — *Swartz* Act. Ups. V. — *Retz.* prod Fl. Scand. (L. cribellum). — *Liljebl* Sv. Fl. 2. 433. (Lichen. erosus. A. cribellum). — *Westring* i K. Vet. Ak. Handl. 1793. s. 45. (Lichen. reticularis). — *Ehrt.* Cr. exsicc. (L. corrosus).

GYROPHORA HYPERBOREA *Ach.*

YFVER-LAF.

Sköldbladig, ojemnt inskuren och flikig, ofvanpå svartbrun med skrofliga upphöjningar; inunder slät, svart och något gropig.

Achar. Lichenogr. Univ. p. 225. — Synops. Lich. p. 66. K. Vet. Akad. Handl. 1794. p 89. Tab. II. f. 2. — Method Lich. p. 104. — Prodr Lich. Sv. p. 146. (Lichen hyperboreus). — *Hoffm* pl Lich Tab. 71 (Umbilicaria hyperborea). — *Westring* i K. V. A. Handl. 1793. s. 45. (Lichen erosus). — *Wahlenb.* Fl. Lapp. (Gyromium hyperboreum).

I nästföregående Tomens sista häfte är i allmänhet taladt om Sköldlafvarnes skapnad, form och natur; här föreställas åter tvenne, hvilka, ehuru de närma sig till hvarandra, äro ganska åtskilde.

Sikt-Lafven förekommer på flata, knappt sluttande bergs-sidor och blef först utskild af *Swartz* på berg i Åländska Skärgården. Den är likväl sedermera ofta funnen på andra ställen ymnigt, t. ex. på Kålmårdsbergen i Östergötland. Hela bladet, som har merendels en ordentlig rund form, är ofvanpå slätt och svart, samt beströdt med en myckenhet ganska små, rundade, mångfållade, trubbiga svartskinande fröfästen (apothecia, tricæ). På undre sidan faller färgen mer i grått, är där något ojemn, ehuru slät, men besatt med spridda korta fibriller. Kanten rundt omkring är trasigt naggad, eller ojemnt flikig småtandad. Dessutom är hela bladet, till större delen,

liksom en sikt vackert genombruten med små olikformiga hål, som ger den utseende af hvad fordom kallades filigrans-arbete. Lafvens substans är något styf, men tunn, skör, inuti gråagtig, och af mörkgrön färg å ömse sidor då den blir fuktig. I storleken erhåller den från 1—1½ tums tverlinie.

Den andra eller *Yfver-Lafven*, har lika, fastän något oordentligare rundad, form, och mycket ojemn flikig kant, slarfvig och naggad. Ofvanpå är den svartbrun, nästan alldeles betäckt med små, vårtlika upphöjningar, som göra honom skroflig eller skrynkig, och desse äro merendels ljusare eller gråbruna. På undre sidan är den svartare och slät, utan minsta tecken till fibriller; ibland är den likväl brun och ojemn af de små groparne gent emot upphöjningarne å öfre sidan. Med synglaset betraktad, befinnes ock ytan bestå af små upphöjda prickar, hvilket äfven bör förstås om *Siktlafven* och flere af slägtingarne som framdeles förekomma. De på öfre ytan strödda fröfästen äro merendels aflånga och icke så mångtållade som på den förra, men mer glänsande. Lafven är till sitt väsende tunn, läderlik men skör, inuti svart då den brytes, och grönskar temligen när han blötes. Den fås ända till 2 tum i diametren.

Denne arten är icke så allmän, men träffas i bergstrakter, på öppna, flata klippor, särdeles i Fjäll-Orterne, men äfven derifrån aflägse, såsom på Kålmården, i sällskap med flera sina fränder.

Begge desse Lafvar finnas året om på nämnde ställen. Vid de försök som K. F. Lifmedicus *Westring* äfven med dem anställt, har den första icke visat något rödt färgämne, så vanligt eljest hos Nafvel-Lafvarne, men väl ett mörkbrunt, som dock icke meddelas åt ylle under digestionen, men lättare åt silke. Det förra fick emedlertid omsider en carmelit färg, som tål kokning med tvål. Silket åter erhöll en Ventre-de-biche med glans, äfvensom en stark carmelit. Yfverlafven röjer deremot ett violet färgämne vid vanlig digestion; likväl fela ännu vidare försök i afseende på dess användande.

Tab. — Fig. 1. *Siktlafven*, ofvanpå, i nat. storlek. — b. inunder. — c. ett stycke förstoradt. — d. e. f. fröredningsdelar. — Fig. 2. *Yfverlafven*, ofvanpå sedd i nat. st. — b. en flik, större gjord. — c. d. e. f. fröredningsdelar.

510.

HYDNUM IMBRICATUM.

Fjällig Taggsvamp.

Hatten är köttig, naflad, rödbrun och fullsatt med uppstående tjocka, mörkare fjäll. *Taggarne* äro hvitaktige.

Linn Fl. Su p. 454. Cl 24. Cryptogamia Fungi. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 453 Kl. 16 Lönngifte Svampar. — *Persoon.* Syn Fungi. p. 554. — *Schæff.* Fungi. t. 140. (H. cervinum). — *Retz.* Fl. œcon. s. 312.

Bland Taggsvamp slägtets arter, hvaraf öfver 20 äro inländske, och hvars hufvudkarakter förekommer N:o 492, är den *Fjälliga* en af de utmärktaste. Den räknas till den första afdelningen, eller de som äga rund hatt, på central fot sittande. Å denna arten är foten tät, fast, trådig i ytan, smutsigt hvit och med åldren stundom något fjällig; blir af ett par tums höjd, och af fingrets tjocklek. Ofvantill utvidgar han sig i en stor, rund hatt, af 2—3 tums tverlinie, ibland något nedtryckt i midten ofvanpå, blir mycket invikt i kanten, samt i början nästan af lika färg som foten, men dessutom betäckt med talrika uppstående, tjocka, brunagtiga fjäll, som småningom mörkna, hårdna och klyfva sig. Undre sidan är besatt med otaliga, cylindriska och spetsade, 1—2 linier långa, i förstone hvita, sedan gråblå och slutligen rödbruna uddar eller piggar.

Svampen förekommer än ensam, än flockvis, 2—3 tillsammans och träffas mest i stora Barrskogar, t. ex. i Norrland, på sjelfva jorden bland gräs och barr, merendels mot hösten, i September uppskjutande. Den är af längre varagtighet och synes i allmänhet under vexten ej särdeles utsatt för maskar eller larver.

Uti Italien brukas denne art nog allmänt såsom ätlig samt anses välsmakande och alldeles icke farlig att förtäras.

Tab. — *Svampen* i mindre storlek, och densamma i tu skuren.

b
a
c
d
e

SALIX VERSIFOLIA *Wahlenb.*

Snedspetsad Pil.

Bladen äro aflånga snedspetsade, helbräddade och finhåriga. Fröredningens hängen äro nedantill med smala, nästan lansettlika blad försedda. *Fruktämnena* äro kortskaftade och finhåriga med förlängdt stift.

Wahlenb. Fl. Lapp. p. 271. (Cl. 22 Dioecia.) Diandria.

Till ersättning för den mångfald af trädslag, som trakten under sydligare polhöjder företer, har det högre Norden fått ett stort antal af arter tillhörande Pilslägtet, som dessutom genom nästan otaliga art-förändringar hvarken eftergifver eller ens öfverträffas af något annat slägte bland de vilda träden i Vextriket. Det fordras således möda, lång forskning i arternas hembygd och mycken varsamhet att bestämma de verkliga, och urskilja gränserna och öfvergångarna de förmenta emellan. Dr *Wahlenberg*, hvars lyckliga försök häri äro väl kända, upptäckte först denna *snedspetsade pilen*, eller, kanske rättare, Vide arten uti Umeå Lappmark, icke långt från Lycksele kyrka, i ett nära derjemte beläget träsk, eller Suddiksmyran, der den i större mängd förekom, äfven i sällskap med *Salix limosa* och *myrtilloides*, af hvilka Upptäckaren föreställde sig så mycken blandad likhet, att snart anse denna för oäkta afkomling af båda. — Vi finna den emedlertid äga så goda kännetecken, att alltid förtjena sitt eget rum. Det ar en buske, som väl har mycket af den myrtenbladiges utseende, men vexer något högre. Bladens textur och rundning inträffar ock med den nyssnämnde, men utan anlag till dess hjertform vid basen eller trubbighet i ändan. De blifva tvertom vid basen förlängde och få en lansettlik form samt spetsa sig i toppen och blifva där liksom sammanvikte och sneda. En lika utmärkt åtskillnad erbjuda ock artens blomhängen, emedan deras skaft äro med smärre och nästan lansettlika blad besatta. Den undra ytan betäckes med ett fint, gråhvitt, glänsande ludd, som på visst sätt närmar den till S. *limosa*. Men detta ludd finnes stundom ganska sparsamt på äldre eller gamla blad. De på honans hängen befintliga

SALIX VERSIFOLIA.

fruktämnen äro både på fot sittande och finhåriga, egenskaper hvilka ock skilja den *snedspetsade* från *myrtilloides*. Dock blifva de mognande kapslerne äfven slutligen bara.

Honbuskens blomhängen äro mest af en tums längd, och fjällen äro äfvensom hvart fruktämne finhåriga. Stiften dela sig tvådubbelt mot ändan. Hanens blomhängen äro (åtminstone de vi sett) kortare och nästan ovala. I hvar och en blomma finnas 2 ståndare.

Tab. En gren af en honbuske i nat. storlek med blomma och gammal frukt. — a. ett hänge med hanblommor af en annan buske (af ett Schweiziskt exemplar.) — b. en blomma särskilt uttagen och förstorad. — c. en honblomma mycket förstorad. — d. kapseln mognad och öppnad; i nat. st. — e. en dylik med vidhängande frö och dun; förstorad.

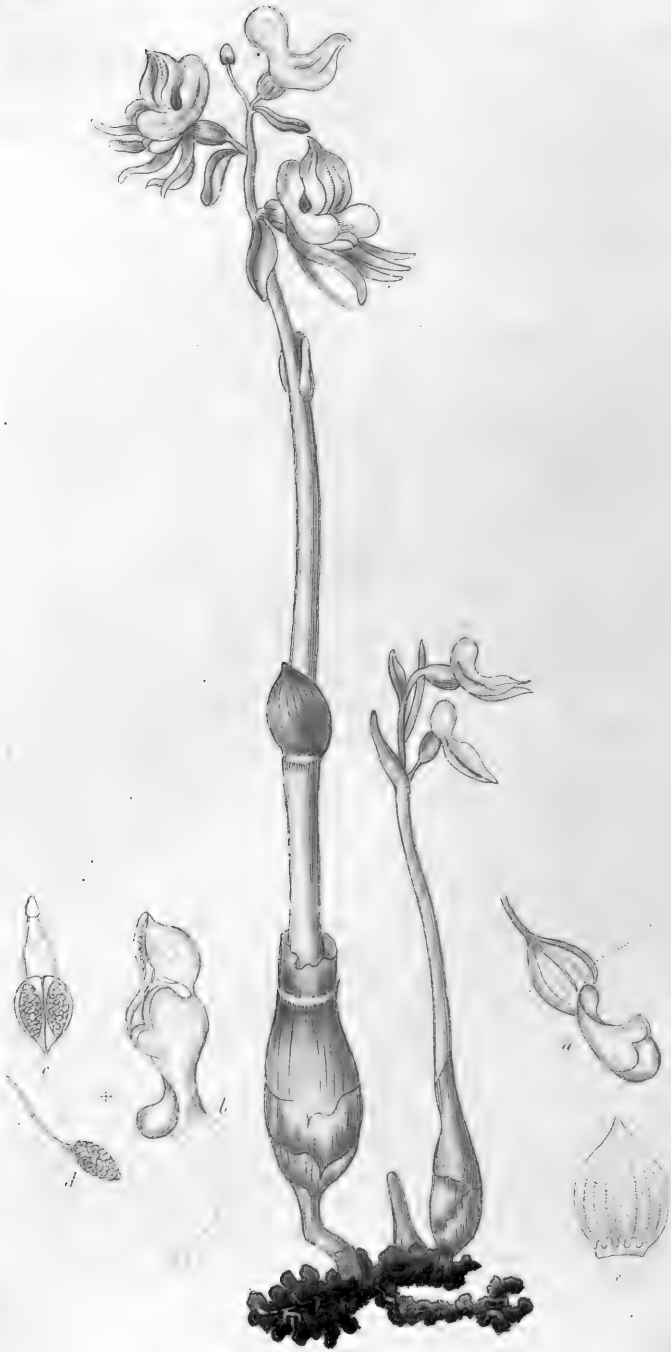
e
d
b
a
c

512.

EPIPOGIUM APHYLLUM *Swartz.*

Bladlös Epipog.

Hela örtståndet är utan blad. *Blomstängeln* är försedd med baljor och i toppen med några få hängande blommor, hvarå *läppen* är 3:flikig och concav, och sporren oval, uppåt vettande.

Gmelin. Fl. Sib. I. p. 12. t. 2. — *Swartz* Summ. Vegetab. Scand. — (Cl. 20. Gynandria Monandria). — *Linn.* Spec. pl. (Satyrium Epipogium). — *Hoffm.* phyt. Blätt. 2. 110. Tab. — Nov. Act. Ups. 6. p. 80. (Limodorum Epipogium).

I ofland den icke så ringa mängd vextalster, som af Orchidfamiljen pryda Svenska Flora, får äfven denna nu räknas, sedan den, nästan oförmodligen, blifvit under den förflutna sommaren funnen nära Femsjö i Småland af Mag. Doc. *E. Fries,* så väl känd för sina rikhaltiga forskningar i Svenska Mycologien. Redan längre tillbaka ansåg Auktorn till Flora Sibirica denna vextprodukt såsom typus till ett eget slägte. *Von Linné* åter, som i synnerhet fästade uppmärksamheten på Orchidernas utskott eller sporrar hos blomkronan, behöll den i det slägte han benämnde Satyrium, och de fleste Botanister hafva, utan vidare pröfning, följt honom, utom *Haller,* som från köndelarnas bildning, i vår tanke, gjorde ett bättre försök att sinsemellan para de arter, som kommo under hans betraktande. Således, utan afseende på någon annan del af blomman, fördes den närvarande till slägtet *Epipactis.* — Den karakter som vi nu våga anföra såsom egen för densamma, torde likväl rättvisa bibehållandet af *Gmelins* antagna namn. *En 5bladig blomkrona som är upp- och nedvänd, med treflikig och concav blomläpp samt oval och utsvälld sporre. Könstödet (columna) är långt, urgröpt i toppen, hvarå hanknappen är baktill fästad liksom ett lock, hvilket affaller. Pollenmassan består af kantiga och spänstigt hophängande gryn.* Formen af köndelarne visar här tydligen skillnaden från det fordna *Satyrium,* och frömjölets olikhet (non ceraceum) från *Limodora,* till hvilka den blifvit sednast förslagsvis förd. — Hr *Browns* anmärkning vid slägtet *Gastrodia,* i dess Prodr. Fl. N. Holl., ger ock förnyad styrka åtvarelsen af äfven *Epipogii,* i det han bestämmer en särskilt afdelning för Orchiderna, från den grofgryniga figuren af Pollen och förlängda Könstödet som begge slägterne äga.

EPIPOGIUM APHYLLUM.

Epipogium har en grenig, köttig rot, hopgyttrad, men i ändarne utbredd och hvitagtig. Ingen örtstam finnes, utan flere blomstänglar uppkomma tillika, nedtill utsvällde, löklike, ofvantill trinde, odelte, saftige, ofta ihålige, omgifne med hinnagtiga, trubbiga, genomskinliga baljor. Blommorna sitta öfverst i toppen, på korta skaft, hängande, och under hvarje ett litet ovalt, hvitt, genomskinligt hölster. Hvar blomma, som är något stor samt upp- och nedvänd, har 5 smala kronblad, af hvilka de 2 inre äro något bredare, men alla vidöppna samt nedåt och framåt stående, blekgula, med några blekt purpurröda punkter beströdde midtpå och i kanten. Blomläppen är treflikig, förenad med sporren, som är egglik och utsvälld, och begge vetta uppåt. Den medlersta fliken är hjertlik, hvass och concav, samt strimmig af från spetsen till sporrens mynning gående bleka purpurränder. De på sidorna 2 ovala flikarne af läppen stå uppräta. Könstödet vetter nedåt, efter blommans ställning, half-cylindriskt och öfverst urgröpt, å hvilket ställe fröm jölets begge utmärkt grofgryniga massor med hvar sin trådlika fot försedda, ligga gömda under ett rörligt, bak. till fästadt, men omsider affallande hinnagtigt lock (det är, sjelfva hanknappen). På främre sidan af den där platta cylindern är nedtill en glänsande upphöjning (framför sporrens öppning), som är märket.

Så förhåller sig denna intressanta vext i blomma. Frukten liknar familjens — en kapsel med tre rum m. m.

Naturligaste vextstället är i skuggrika skogstrakter, där mycket löf nedfalla och multna, och ifrån yttre utseendet och rötternas skapnad torde man med skäl tillegna den en parasitisk natur. Må hända skall den framdeles på flera ställen upptäckas, ehuru den, i anseende till sin snarlikhet med bleknande vextdelar, eljest lätt undansmyger sig forskarens blickar.

Tab. Hela vexten i naturlig storlek. — a. Köndelarne med stödet, förstorade. — b. Desamma, mera förstorade, derå hanknappen är upplyftad, fästad bak, och framtill hållen af Pollenmassornas trådar. * Märket vid basen. — Knappen sedd underifrån, med begge Pollen-massorna med deras trådar — d. En enda sådan särskilt — Båda mycket förstorade. — e. Blomläppen särskilt, nemligen dess medlersta del, något förstorad.

513.

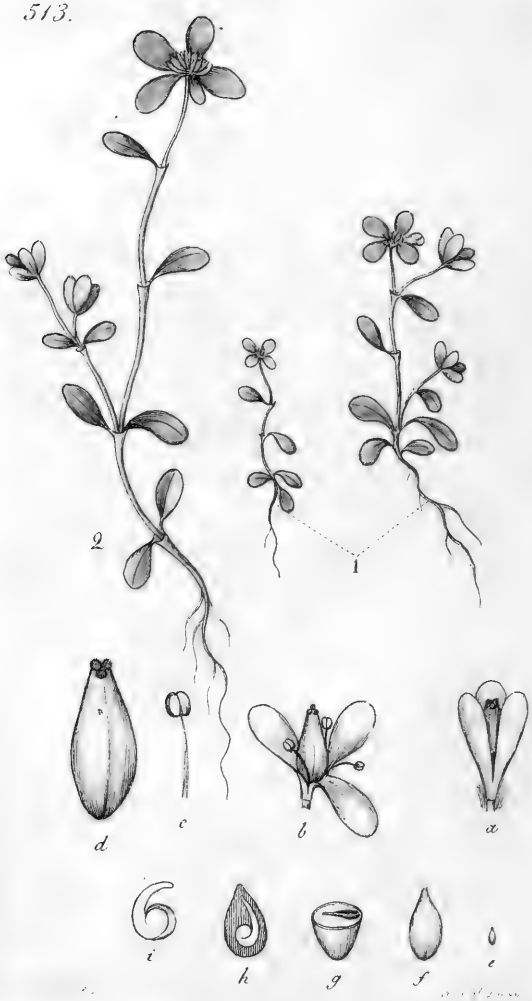

513.

KOENIGIA ISLANDICA.

KÖNIGS-ÖRT.

Stipler omfatta grenarne liksom slidor mellan bladen, som äro alternerande och ovala; de fyra öfversta i krans sittande under blomflocken i toppen.

Linn. Mant. I. p. 35. — Spec. pl. ed. *Willd.* I. p. 490. Cl. TRIANDRIA Trigynia. — *Rottböll* i Köbenhavnske Selskab. Skrivter d. 10. s. 428. T. I. N:o 1. — *Retz.* prodr. Fl. Scand.

Icke endast funnen vid Varanger fjord och Vardö stränder i Norrige utan på andra ställen inom Finmarkens gränser, så väl på fjället som nära hafsstranden, har denna lilla Islands vext blifvit tillerkänd en plats i Skandinaviens Flora; den är nu äfven under loppet af fjolåret upptäckt inom Sveriges gamla råmärke, i trakten af fjällen Vassia, Muorates kopp och Karanes, 4 à 5 mil V. från Qvikkjokk, i källdrag bland mossa samt på sandbäddar nära fjällbäckar af Comminist. i Qvikkjokk, Mag. *Læstadius*, som ökat sina förtjenster såsom Larare i öcknen, genom det nit hvarmed han flatar nya blommor i den Lappska örtkransen.

Örten, som här föreställes, uppkommer från en enkel trådsmal rot, och får oftast icke mer än tumslång stjelk, som är saftig och purpurröd, med alternerande, korta grenar ur bladvecken. Bladen äro nästan utan skaft, rundt ovala, eller upp- och nedvändt egglika, helbräddade och något saftiga; de nedersta motsittande, de medlersta alternerande och de öfversta 4 5 liksom i krans, mest olika stora. Stipler sitta ensame mellan bladen och omfatta grenarne, som öppna slidor, hinnagtiga och bortfalla icke. Blommorna äro ganska små, mycket kortstjelkade, i flock förenade i midten af toppbladen och af dem omgifna. Knappt märkbara hinnaktiga fjäll äro strödda mellan blommorna, hvilka, hvar och en, bestå af ett enkelt blomfoder, deladt i 3 öppna hvita flikar. Blomkronan saknas alldeles. Ståndarne äro kortare än blomfodret. Pistillen har ett ovalt fruktämne utan stift, men vanligast 3, någon gång blott 2 runda märken, som under synglaset äro liksom ludna och purpurfärgade. Frukten, stor som ett litet senapsfrö, är oval samt upp- och nedtill kort spetsad, och qvarsitter inom

blomfodret. Den får vanligen namn af *bart frö;* men som dess yttre hinna eller skal kan frånskiljas, torde den böra kallas *Hudfrukt* (Fructus utricularis).

Slägtkarakteren består just i dessa nu anförda kännetecken; och stiplernes närvaro och form gör icke valet tvekande om den naturliga ordningen, som hos *v. Linné* är de så kallade *Vaginales*, och hos *Jussieu Persicariæ.*

Det var den berömde Botanisten *J. G. König*, som under sin resa på Island 1766 först upptäckte den på låglåndta, tidtals öfverflödade ställen; och det var *von Linné*, som, Upptäckaren till ära, tillade slägtet hans namn.

Vexten är för liten, för att deraf kunna väntas någon särdeles nytta; men den bevarar emedlertid namnet af den flitigaste Örtforskare, som vid stränderna af Ganges och i Hindostans bergstrakter omsider offrade sitt lif för vettenskapen.

Tab. — A. Vexten i naturlig storlek, blommande eller fruktbärande. — B. densamma större gjord. — a. En blomma i naturlig ställning. — b. en dylik öppnad. — c. en ståndare. — d. frukten i n. st. — f. densamma förstorad. — g. på tveren afskuren, visar fröet med grodden.— h. fröet på längden tuskurit, att visa groddens läge. — i. groddens hjertblad (de 3 sista efter *Gærtner*).

514.

Gra. of Sowerby

CONVOLVULUS SEPIUM.

SKOGSVINDA. *Skogsbinda. Vor Frues Særk.*

Bladen äro pillika och hvassa, baktill tvertrubbiga. *Blomskaften* enkla, fyrkantiga och enblommiga. *Blomskärmarne* hjertlike, hvassa, längre än blomfodret.

Linn. Fl. Su. p. 65. Cl. 5. PENTANDRIA. Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 93. Kl. 5. FEMMÄNN. Enqvinn. — *Retz.* Fl. œcon. s. 185.

Denna arten är mycket mindre allmän än den som förut (N:o 134) blifvit anförd, helst den träffas sällan utom i Bohus-skären, samt i Skåne och Blekinge, hvarest den innästlar sig i trädgårdshäckar, vid gärdesgårdar och dylika ställen. Roten perennerar och kryper ganska långt under jorden, och uppskjuter äfven sedan den blifvit i bitar styckad. Stjelkarne, som årligen uppkomma, slingra sig kring närstående träd och andra föremål till 4—5 alnars höjd, och blifva ofta röda. Bladen äro med långa skaft försedda, hjertformigt pillika och hvass-spetsade, men de begge bakre loberne mycket tvertrubbige, så att bladen synas nästan triangelformiga. På ytan äro de släta och lifligt gröna, men mot den vågiga kanten brunagtiga. Blomskaften sitta ensama gent emot bladen, långa, fyrkantiga och enblommiga. Blommorna äro stora, klocklika, och deras blomfoder femklufvet samt omfattadt af 2 stora, aflånga, spetsiga, merendels brunagtiga blomskärmar. Blomkronans bräm är af en half tums diameter, tiefälligt, hvitt och emot midten blekgult. På somliga ställen har man sett det med blek purpurfärg (Flora Batava), eller cramoisiröd (Botan. Mag. N:o 732). Ståndarnes antherer äro pillika, och pistillen ändas med 2 klotrunda märken. Frukten blir ock nästan klotrund, lik en stor ärt, omgifven af det vissnade blomfodret, och hyser inom 2 halfva rum *), i hvardera ett par något kantiga frön.

*) Detta har gifvit den berömde Författaren af Prodr. Fl. Nov. Holl. anledning att föra, i nämnde Verk p. 483, *Couvolv. sepium* till ett nytt slägte — *Calystegia*, hvars karakter bör bestå hufvudsakligen i *stigmata 2 globosa* och *Capsula semibilocularis, sub 4 sperma*, hvaremot hos de sanna *Convolvuli* stigmata äro 2 filiformia och Caps. 2—3locularis. *Pursh* i Fl. Amer. sept. har ock följt honom häri; — men som *Calystegia* synes oss, vid betraktande af flera omständigheter, alltför artificielt, så behålla vi tills vidare vår C. *sepium* orubbad. Efter Hr *Browns* uppgift skall ock C. *repens* L. vara en och samma art.

CONVOLVULUS SEPIUM.

Hvad som redan blifvit anmärkt om *Åkervindans* oarter såsom ogräs, kan äfven till denna lämpas med större skäl, emedan den är värre krypande; och som den vexer hög och grof på stjelken, så blir den så mycket mer besvärande för häckar där den inrotar sig. I humlegårdar är den ock en obehaglig gäst, och kan med stor möda utödas. Hästar, får och getter förtära sjelfva bladståndet (Pan Suec.) och svinen sägas begärligt uppböka rötterna *(Haller)*, som äga en söt smak, men som efteråt kännes beskagtig. En art skogsmöss skola också, enligt *Dambourney*, föda sig af rötterne, insamlade till vinterkost sedan de afbitit dem i 2 tums långa stycken. Troligen erfara icke djuren den purgerande egenskap, som blifvit vextens mjölksaft tillerkänd, och hvilken således visar naturen af frändskapen med Jalapa-roten (Convolvulus Jalapa), Scammonium (Conv. Scammonia) och andra arter af samma slägte (t. ex. Conv. brasiliensis, Pes capræ etc.), hvilka i mer och mindre grad äga lika egenskaper.

Tab. Delar af vexten blommande i nat. st. — a. blomfodret, nästan i nat. st. — b. fortplantningsdelarne, förstor. — c. frukten omgifven af blomfodret. — d. fruktkapseln för sig sjelf, i nat. st. — e. ett frö, något förstoradt.

b
a
c
d
e
f
g

SCHOENUS NIGRICANS.

KNAPP-AG.

Strået är trindt och bart med eggrundt *Ax*. *Småaxen* äro i flock förenade. *Svepet* är tvåbladigt; det yttre syllikt och längre än småaxen.

Linn. Fl. Su. p. 14. Gottl. res. s. 234. Cl. 3. TRIANDRIA Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 13. Kl. 3. TREMÄNN. Enqvinn.

Agslägtet, som hör till familjen *Calamariæ* (qvastgräsen), äger såsom gemensam karakter: *ett blomfoder bestående af enskaliga agnar i små flockar eller ax, fjällvis sittande, de inre bördiga, de yttre toma och mindre. Ingen blomkrona. Fröet är en enrummig nöt.* Af detta slägte är redan *Tak-agen* (S. mariscus, N:o 275) beskrifven Med denna delar den närvarande lika ort och vextställe, eller i de djupa myrorna på Gottland, utom hvilken ö *Knapp-agen*, så vidt bekant är, inom Riket icke lär finnas.

Knapp-agen har en perennerande trådig rot, som tillskapar en tufva af 1—2 qvarters långa styfva strån, som äro trinda, släta, fastän strimmiga och utan leder, ofvantill bara, men nedtill med mörkbruna strimmiga baljor försedda. Bladen blifva stundom längre än strået, uppräta, mycket smala, en del ränlade, andra 3kantiga, åtminstone mot ändarne. De inre baljorna äro hopklämda och hinnagtiga i kanten. Småaxen från 5—10, äro lansettlika, mörkbruna, 3-4blommiga och utgöra tillhopa i toppen af strået ett rundt knippe, omfattadt af ett tvåbladigt svepe, hvarå det *inre* bladet är mindre och urnjupit, men med kort spets. Det yttre större, bladigt, i ändan trekantigt och längre än hela knippet. Agnarne på småaxen äro 6—7, hvassa, kölade, bruna med blekare kant; för öfrigt släta. Blomningen sker i Juli och Aug. Antalet af ståndarne varierar 2—3, och pistillen, utan hår (setæ) vid basen, delar sig i toppen uti 3 hårfina märken. Fröet är en liten rundt-trekantig, slät, glänsande hvit nöt, liksom frukten på *Stenfrö*vexten.

För någon särskilt nytta är denna *Ag* icke känd; dess stelhet gör den icke heller tjenlig bland boskapsfoder. Där den vexer och inrotar sig, bidrager den till igenvallandet af en djup och sidländt trakt.

Tab. Ett större och ett mindre stånd i nat. storlek. — a. svepet. — b. ett af småaxen. — c. agnfästet till en del bart på ett småax. — d. fortplantningsdelarne. — e. pistillen. — f. nöten i nat. st. — g. förstorad.

---

gen hafva constituerat sig till permanent, som granskning af hundratals specimina har intygat.

Det som här kallas fruktknölar, har likhet med den hos Sphærococci *Stackh.* observerade frukt; de hafva derföre erhållit detta namn, fastän frön icke ännu blifvit deruti funna.

Denna arten varierar ganska mycket, så väl *till storlek*, då det finnes exemplar med löf från 1—3 tums längd, och af $\frac{1}{4}$ ända till $1\frac{1}{2}$ lin. bredd, som äfven till *nervens synbarhet*, då på en del individer den är ganska tydlig, på andra åter, i synnerhet den smalaste varieteten, knappt märklig.

Fruktknölarne sitta, som sades, allmännast i kanten; men man finner på större och fullkomligen utbildade individer äfven i spetsarne af löfvet flere sådane tätt hopgyttrade. *Agardh.*

Tab. — a. Baltisk Tång, i nat. storlek. — b. den samma, förstorad. — c. en artförändring med mycket smalt löf, i nat. storl. — d. ett stycke af ett sterilt löf, förstoradt. — e. ett stycke med utbildade fruktknölar i nat. st. — f. en del af samma, mycket förstoradt. — g. en fruktknöl, särskilt.

b
e
d
c
a
k
m
l
i
g
h
f

517.

DIAPENSIA LAPPONICA.

Lapsk Polört.

Vexten är tofvig och perennerande. *Bladen* äro spatelformige, släta och med nedböjde kanter. *Blomskaften* enblommiga.

Linn. Fl. Svec. p. 169. Fl. Lapp. p. 88. Cl. 5. Pentandria Monog. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 92. Kl. 5. Femmänningar Enqvinn. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 58.

Om någon planta förtjenar namn af fjällvext, så är denna utan tvifvel en af dem, då hon väl knappast någonsin stiger ned till foten af fjällarna, utan, liksom af alla mest härdad emot kölden och de skarpaste vindar, intager sin plats på öppna, snöbetäckta heden eller höjderna, hvilka hon, alltid lika grönskande, pryder. *Von Linné*, som först bestämde dess slägte, då han besökte Lappmarkerna, ansåg den ensamt tillhöra deras Flora. Man har likväl sedan funnit henne spridd öfver hela Norrska fjällryggen, ända nedom Jemtland, äfven som på Norrska fjällen långs hela hafskusten, ända till NordCap. Att också Grönland och Spitsbergen äga den, är således icke underligt, och vi veta derjemte med säkerhet att den är träffad i Norra Amerika på de så kallade *White Mountains*, en sträcka af mest hela året vinterklädda fjäll, som genomlöpa provinsen New Hampshire *).

Polörtens hufvudrot, ehuru smal och snarare mjuk än träagtig, nedtränger djupt i den nästan halfkälade jorden. Från dess öfra del uppstiga trinda grenar, hvilka i jordbrynet utvidga sig i bladiga tufvor af den täthet, att de, fastän trampade, behålla sin rundade form. Bladen, likasom fjäll tätt öfver hvarandra sittande, äro jemnbredt aflånga eller spatelformiga, med något inböjd kant och glatt yta, samt beständigt grönskande, en märkvärdig egenskap, då rotens textur liknar den på en ört (herba). Bladens ryggnerf hyser inga spiralkärl, och deras nätväfnad (cellulosa) består, enligt D. *Wahlenbergs* rön, af blåsor, eller är liksom grynig (granulosa).

*) Prof. *Peck* vid Cambridge-Universitetet i Massachuset har funnit den där. Således har *Pursh* infört den i sin Flora Amer. Sept. I. pag. 147, under namn af *Diapensia obtusifolia*, till skillnad från en annan äfven där befintlig art, D. *cuneifolia*, hvilken *Michaux* tillförene såsom eget slägte bestämt under *Pyxidanthera*. Vi tro den likväl förtjena vidare undersökning, i anseende till knapparnes form.

DIAPENSIA LAPPONICA.

Under hela Juli månad är vexten i full blomma. Blomstjelkarne uppskjuta, en eller halfannan tum långa, midtur bladtofvan, nästan alldeles bara och enblommiga. Blomfodret består af 8 aflånga, trubbiga och släta blad, af hvilka dock 3 äro yttre och betäcka de inre. Blomkronan, som är hvit, äger en kort, vid pip, samt öppet bräm, deladt i 5 nästan helrunda flikar. Hansträngarne äro fästade längs efter hela pipen nedifrån bottnen, plattade, och enhvar försedd med 2 enrummiga, snedtsittande små knappar, synliga omkring blommans mynning. Pistillen, af ståndarnes längd, har ett tjockt stift och ett 3knöligt märke. Frukten blir en kapsel, ofvan blomfodret, oval, hvass, trubbigt 3kantig med 3 rum och 3 valvler nedtill sammanhängande och vid midten försedde med mellanväggar, vid medelpunkten hopvexte med stödet, men skiljas ofvantill derifrån då fröna mognat. I hvart rum är dessutom ett särskilt fröfäste, anvuxit vid kapselns axis, men inunder fritt från centralstödet och betäckt med frön som äro rundade och brunagtiga, men inuti hvita.

Af denna skapnad hos frukten har Dr *Wahlenberg* således velat visa *Diapensias* naturliga frändskap med den Tvåhorniga örtfamiljen (Bicornes), bland hvilka den utmärker sig genom *ett 5bladigt blomfoder med 3 derunder sittande likformiga blad; en skänkfatlik blomkrona, vid hvars pip ståndarne äro fästade, samt en tre-rummig frökapsel.* Härigenom är den lika så skild i sexualsystemet från *Aretia, Androsace* och *Primula*, af hvilka, deras fleste arter bebo fjällregionerne, liksom Polörten, som likväl, framför alla, i följd af delarnas organisation, synes kräfva Botanistens uppmärksamhet, om äfven andra, på nytta syftande och ännu okända egenskaper icke skulle hos henne upptäckas.

Tab. Ett stånd af Polörten i nat. storlek. — a. Blomfodret. — b. blomkronan utbredd, i nat. st. — c. en ståndare. — d. pistillen, begge först. — e. kapseln i nat. st. — f. förstorad. — g. på tveren afskuren. — h. densamma med öppna valvler, så att fröfästena synas. — i. sedd på sidan, sedan främre valvlen är borttagen. — k. fröna i nat. st. — l. ett sådant på längden tuskurit med sin embryo. — m. på tveren. — * ett blad sedt inunder, först.

b
a
d
c
e

ORCHIDIUM BOREALE *Swartz.*

NORDISK TOFFEL-BLOMMA.

Har ett enda, ovalt rotblad, och en med baljor försedd enblommig blomstängel.

Summ. veg. Scand. — Cl. 20. GYNANDRIA Monandria. — *Linn.* Fl. Sv. p. 319. — Fl. Lapp. p. 319. t. 12. f. 5. — Act. Ups. 1740. p. 25. — *Liljebl.* Sv. Fl. s 241. Kl. 10. TVÄTYDIGE. — *Smith.* Spicil. bot. p. 10. t 11. (Cypripedium bulbosum). — *Gmel.* Fl. Sib. I. 7. t. 2. f. 5. — *Rudbeck.* Hort. p. 81. — *Rudb.* Camp. Elys. 2. p. 209. f. 10. — Ejusd. Lapp. 96. — Sp. pl. ed. *Willd.* 4. p. 125. — *Swartz* i Schrad. Journ. 1805. (Limodorum boreale). — Nova Act. Ups. 6. p. 76. (Cymbidium boreale). — *Salisb* in parad. Lond. t. 89. — *Pursh* Fl. amer. Septemtr. 2. p. 593. (Calypso borealis).

Det är väl ingen örtfamilj som visar så många olikheter i bildning af blommans delar, som Orchidernes, ehuru slägtskapen, vid första anblicken, knappt kan misskännas. Merendels hvarje trakt af jordklotet företer sina egna former i dessas blommor. Så har t. ex. Södra Afrika sina *Disæ, Diplectra, Corycia &c.*; Nya Holland sina *Prasophylla, Caladeniæ* och *Pterostyles &c* Indierne *Cymbidia, Limodora, Epidendra* och *Dendrobia* &c. Europa och Norra Amerika dela *Orchides* och *Habenariæ* sins emellan. Att likväl dessa verldstrakter icke alldeles uteslutande äga sina, utan typen af en och annan stundom förekommer under vida aflägse himmelsstrek, besannas äfven af den här föreställda vexten, fordom räknad till *Cypripedii* slägte, men må billigt anses utgöra sitt eget. Knappt skulle man här förmoda lika danade köndelar som hos Indiens Orchider, och detta, i förening med andra egna skiljemärken, gifver full vigt åt den karakter som skall anföras.

Detta under vårt ofvan antagna namn *) egna slägte af Orchid-familjen, består af *en blomkrona med 5 utstående blad, en säckformig läpp, försedd baktill, men framåt, med 2 sporrar; ett bredvingadt stift, hvarå märket sitter invid hanknappen eller dess rörliga och affallande lock, hvarunder pollenmassorna bilda 4 täta lameller.* Det hör således till Orchider af tredje afdelningen; en egenskap som i synnerhet tillkommer de varma ländernas alster af denna naturliga ordning.

O. Rudbeck d. ä. nämnde allraförst i Katalogen öfver Upsala Trädgård 1685 denna sällsamma vext, under namn af *Orchis Lapponum*, och den yngre *Rudbeck* gjorde det äfven i sin Lapponia illustrata, sedan han under sin resa till Lappland funnit den, ehuru stället blifvit ol ekant. *Von Linné* var, oaktadt sin önskan, icke lika lycklig, men be-

*) Det af *Pursh* efter *Salisbury* upptagne eller *Calypso*, borde kanske bibehållats, om ej Mr. *de Petit Thouars* redan längesedan för ett Afrikanskt örtslägte användt samma benämning.

gagnade *Rudbecks* teckning för sin Flora Lapponica. Han fick den sedermera bekräftad genom exemplar samlade i Ryssland, och genom *Gmelins* Fl. Sibir.; men upplefde ej den tiden, då man återfann den länge saknade, i nejden af Kemi i Österbotten, där den på några sidländtare ställen förekommer under enbuskar, uppstickande ofvan mossorna sin sköna purpurfärgade blomma tidigt före midsommaren. Det bör ock nämnas, att denna vext är, enligt *Liboschitz*'s och *Trinii* Flore des environs de St. Pétersbourg et de Moscow, I. t. 36, nu funnen nära Petersburg, blommande i Maj. Likt *Diapensia*, den vi nyss beskrifvit, hör den ock till N. Amerikas Flora, sedan *Lewis* upptäckt den vid Columbia-floden, och *Menzies* redan 1786 på N. Skottland, hvarifrån den sedan blifvit en gäst i Englands botaniska anläggningar.

Roten eller rättare Löken, som utskjuter en eller annan tjock, saftig tråd, är omgifven med en tunn upptill spetsad hinna. Ett enda rotblad uppstiger utur den såsom ur en balja, skaftadt, ovalt, något hvasst, helbräddadt, samt med långs gående och liksom fållade nerver, mörkgrönt, stundom vågigt på bakre ytan och glatt. Blomstängeln, ungefär tre tum lång, är upprätt, trind och omgifven af ett par ljusgröna baljor. Nära eller under blomman, som är ensam och något lutande, sitter en enkel, smalt lansettlik blomskärm af lika färg som blomman. Kronbladen äro 5, utstående och bakåt vettande, lansettlika, lika stora, men 3 yttre, och alla blekt purpurröda. Läppen är nästan kortare än kronbladen samt något mörkare och strimmig, hängande, uppblåst och säckformig, ofvantill öppen och i svalget försedd med en liten gul tofs, framtill (brämet) ådrig, rundad med urnjupen spets och där på sidorna med nedvikt kant, samt utskjuter inunder 2 korta framstående sporrar. Vid stiftet eller köndelarnes stöd, är anvuxit ett rundt, bredt, concavt blomblad, liksom vingar å sidorna, ell. snarare som en emot nedra läppen svarande öfre. Pistillens märke finnes framtill, under hanknappen eller det 4tandade lock, som öfverst betäcker den i 2 eller 4 runda skifvor eller lameller delbara pollen-massan.

Vore odling möjlig af denna vext, skulle den säkert täfla med många i blomsterkrukan. Det angenäma i dess form och färg, förenadt med sällsamheten, godtgjorde säkert det bristande för de öfriga sinnena. Som en prydnad för detta Verk är den emedlertid här intagen, ehuru dess bekanta vextort nu mera omfattas af en annan gräns; men vi hysa föga tvifvel att den också skall någon gång finnas inom vår egen.

Tab. Hela vexten i nat. st. — a. blomman sedd bakifrån. — b. läppen särskilt med köndelarne, något större gjorde. — c. öfra delen af pistillen med hanknappens lock och märket. — d. pollen massans skifvor. — förstorade.

519.

Grav. of Sudeman.

519.

PAPAVER RHOEAS.

APTEKS-VALLMO, *Åker-Vallmo*, *Åkersilk*, *Kornrose*, *Manskop*, *Vild Walmue*.

Fröhusen äro nästan klotrunda, släta. *Stjelken* ofta mångblommig, hårig. *Bladen* parbladiga och inskurna.

Linn Fl. Su. p. 182. Cl. 13. POLYANDRIA Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 213. Kl. 9 MÅNGMÄNNINGAR Enqvinn. — *Retz.* Fl. œcon. s. 484. — *Murr.* App. Med. 2. p. 213. — *Pharm.* Rhœadis Herba, flores.

Vid Rågvallmon (N:o 467) omtalades äfven denna art, som likt den förstnämnde är ett, ehuru icke särdeles besvärligt, ogräs i sädesåkrarne, särdeles i de södra landsorterne, där den troligen af början blifvit gäst medelst utländsk spannmåls bruk till utsäde. Roten är annuel och enkel samt trädig; stjelken upprät, grenig, ofta alnshög och fullsatt med horisontelt utstående hår. Bladen äro spridda, parbladiga, inskurna och tandade, i vildt tillstånd håriga liksom stjelk och grenar, men i fet jordmån nästan släta. Blommorna sitta ensamma i toppen; deras blomfoder består, som vanligt, af 2 concava, sträfva och affallande blad. Kronbladen äro vidöppna, merendels af en hög konsjonellfärg samt vid basen märkta med en mörk, skinande fläck. Ståndarne äro purpurblå med rundade knappar. Fruktämnet är mera klotrundt än ovalt, med sitt convexa, purpurstråliga märke, som qvarsitter på det blifvande runda, urnlika fröhuset, som är glatt, utom några utstående ränder, och fyldt med svartagtiga frön.

På samma sätt, som på TrädgårdsVallmon, innehåller denna artens kapsel mjölksaft af lika narkotisk natur; men den ger, i anseende till storleken, nog ringa för att användas. Emedlertid har ett extrakt, prepareradt af den utpressade saften, haft sina loftalare, och hvilka äfven gifvit det företräde för Opium (*Fouquet* m. fl.)

Blommorna hafva (i synnerhet om de gnuggas) stark lukt af Opium. De äga äfven mycket vextslem och röja beska när de tuggas. För deras förmenta stillande egenskap ingå de icke sällan i Franska föreskrifter vid bröstkrämpor och snuffebrar (under namn af Fleurs de Coquelicot), och

PAPAVER RHOEAS.

en sirap förekommer äfven i somliga farmakopéer, ansedd brukbar i ofvannämnde fall. Den vackra färgen torde likväl gifvit mer anseende åt drogen, än dess inre värde.

Man har anmärkt, att bland kreatur helst kor icke spara den färska vexten, då den träftas. Hästen äter den icke, men bien fröjda sig bland de talrika ståndarne.

Genom odling har man sköna variationer af denna Vallmo-art på blomsterlisterne. I synnerhet är en af Chinesiska frön fortplantad särdeles utmärkt för sin brokighet.

Tab. Vexten i nat. storlek, både i blomma och frukt.

TYPHA LATIFOLIA.

Bredbladig Kassdun, *Kafveldun, Dunstockar; Dynema, Krutläskare, Narrkolfvar, Klubbgräs. — Krudtlæsker.* På Finska: *Näkin valdikka.*

Strået är enkelt utan knä och nedtill bladigt. *Bladen* äro nästan svärdformiga, nedtill halfcylindriskt plattade. Begge könens ax sitta tätt tillhopa, och hanarnes öfverst.

Linn. Fl. Su. p. 323. Cl. 21. Monoecia Triandria. — Skånska Resan s. 198. — *Liljebl.* Sv. Fl. p. 30. Kl. 3. Tremänn. Enqvinn. — *Retz.* Fl. œcon. s. 743.

Denna, hvaraf den smalbladigare arten är förut (N. 234) beskrifven, och förekommer äfvenså vid dyiga åbräddar, dammar, lerfulla grafvar och kärr, men i större mängd i sydligare delen af Riket, är hufvudsakligt derifrån åtskild genom det tätt sittande hanaxet öfver honans, och ej på något afstånd som hos den andra, samt genom en betydligare tjocklek af dessa delar. Bladen äro också bredare, mer svärdformiga och plattare, ehuru vid deras fäste halfcylindriska. I höjden vexer också denna art ansenligare. Blommorna i axen förhålla sig hos båda lika, och visa sig vid samma årstid, i Juni och Juli månader.

Hvad bruk och nytta angår, hänvises Läsaren till det som om den smalbladiga arten sagdt är, neml. bladens användande till bindsle, mattor m. m., samt af Tunnbindare mellan fogningar af kärl; och dunets till stoppningar och madrasser. Det må dock äfven nu tilläggas, att man försökt begagna dunet blandadt med bomull till spånad; det fordras likväl dubbelt af den sednare, emedan kassdunet är mycket kort. Också blandadt med ull hafva filtar deraf kunnat göras. Till putsning af sammet brukas i Holland honaxen i stället för klädesborste. Flere arter papper hafva ock af dunet blifvit förfärdigade.

Att kor, hästar och får hålla bladen för nöd skull till goda, har man ofta anmärkt; och sjelfva roten tjenar Kamschadalen till födämne; men att den färsk, enligt *Gleditsch*, äfven duger till salat, må lemnas derhän.

TYPHA LATIFOLIA.

På orter där större bruk kan göras af vexten, fortplantas den lätt genom rötterna som i dyn nedgräfvas.

Tab. föreställer delar af vexten i nat. st. — a. en hanblomma med ståndarne. — b. en hanknapp. — c. en honblomma. — d. ett frö med det vidsittande dunet. — e. det samma förstoradt. — f. fröet ensamt. — g. fröet på tveren skurit. — h. längsefter. — i. den hvita inre delen af fröet (albumen) ituskuren. — k. Embryo särskilt. Alla förstorade. — * Ett stycke af bladet nedtill genomskurit.

1

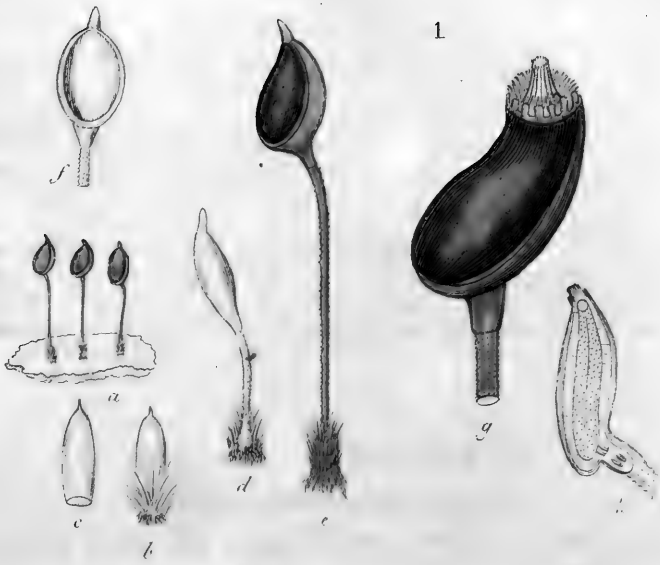

2

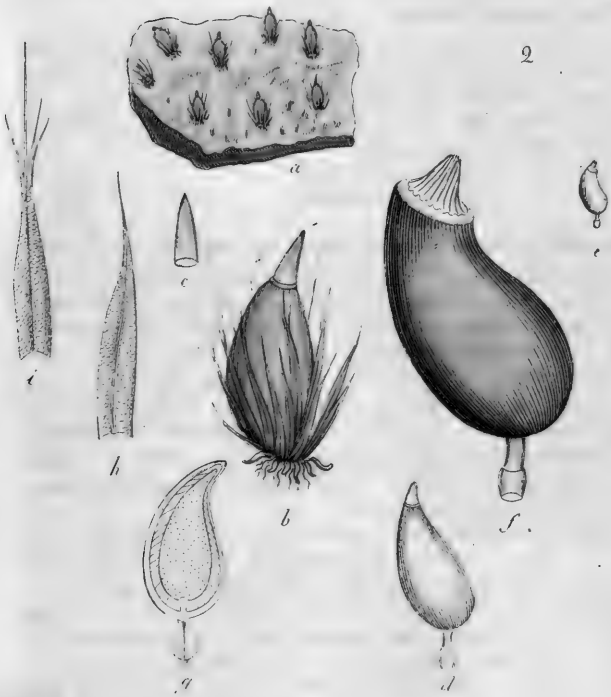

BUXBAUMIA APHYLLA.

Bladlös Buxbaums-Mossa.

Är alldeles utan blad; Kapseln sitter på långt skaft och är ofvanpå nedtryckt med kant rundt omkring.

Linn. Fl. Su. p. 463. Cl. 24. Cryptogamia Musci. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 394. — *Swartz* Disposit. Musc. Sv. p. 74. — *Buxbaum* Cent. 2. p. 8. Tab. 4. f. 2. — *Schmid.* Buxb. t. 1, f. 1—25. (Buxb. caulescens). — *Hedw.* Fund. 2. t. 3. f. 10. t. 9. f. 52. — *Web. & Mohr* Taschenb. s. 381. Tab. XI. f. 2.

BUXBAUMIA FOLIOSA.

Bladig Buxbaums-Mossa.

Kapseln omgifven med blad är utan *skaft*, oval och utan kant.

Schmid. Buxb. t. I. f. 1—14. — *Hedw.* Fund. 2. t. 9. f. 5. — *Swartz* Meth. Musc. ill. t. 1. f. 4. Ejusd. Disposit. Musc. Svec. p. 74. — *Müller* i K. V. A. Handl. 1762. (Phascum Halleri). — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 394. — *Web. & Mohr.* Taschenb. s. 377. (Diphyscium foliosum). — *Ehrhart.* Beytr. 1. p. 177. (Webera diphyscium).

Karakteren af detta slägte, ett af de utmärktaste i mossornas familj, består uti *en dubbel Tandmynning*, hvaraf den yttre har 16 tvertrubbiga tänder, och den inre, hinnagtig och fållad, bildar en stympad kägla. Det härleder sitt namn från en Tysk Örtkännare, *J. C. Buxbaum*, som omkring 1720 bereste Greklands provinser, och ibland flera andra i dess i Petersburg 1728 utgifne 5 Centurier på mindre bekanta vexter, äfven först nämnde och aftecknade den förstnämnde, hvilken sedermera, efter den af *Schmidel* gifne anledning, både i *von Linnés* och andres arbeten bevarat Uppfinnarens minne.

Den *bladlösa* arten är ett af de besynnerligaste vextalster ibland sina naturliga fränder, så väl för bristen af blad, som för den stora kapselns ovanliga form, såsom snedt oval eller ofvanpå mer plattad eller nedtryckt samt med rundtomkring utstående kant, och inunder kupig. Man träffar den på bar, sandig skogsmark, merendels under eller vid foten af tallar, nästen hela året om, ehuru kapseln mognar egentligen om hösten. Då den först uppkommer, liknar den en liten kägla, omgifven med ett fint ludd. Småningom blir kapseln synligare, upphöjd på ett skaft af 4—5

liniers längd, som under synglaset är liksom af knagglor betäckt. En knappt märkbar slät mössa sitter öfver den coniska spetsen eller locket. Innan detta affaller, får kapseln ofvannämnde skapnad, blir rödbrun inunder äfvensom skaftet, och grön på den öfra, sneda sidan. Mynningen visar omsider en dubbel infattning: den yttre utgöres af 16 tvertrubbiga korta tänder, och den inre, en i kägelform stående, fällad hinna. Emellan begge finnes dock hos denna art en myckenhet saltiga, trådlika utskott, som *Weber* och *Mohr* ansågo för en egen eller tredje infattning. Inuti är kapseln full af gröna frökorn, hvilka genom mynningen uttömmas, hvarefter hyllet hopfaller och torkar.

Den bladiga Buxbaums-örten deremot skiljer sig uti vissa delar så mycket från den förra, att nyare Botanister velat göra den till eget slägte. De många synonymerna visa ock både deras och de äldres villrådighet, *Schmidels* äsigt synes oss bäst, och vi följa den. Mossan förekommer, ehuru något sällsynt, vid sluttningen af öppna bergsklippor, eller skrefvor, där jord af multnade vexter samlat sig, äfven på bädden af upplösta mossor, ofta till stort antal sittande i lika rigtning efter hvarandra, hvilket äfven händer med den förra. Hufvudstam synes fela, men kapseln omfattas af olika formade blad: de yttersta äro minst, jemnbreda, trubbiga och tillbakaböjda. De dernäst, lansett-syllika, uppräta med utlöpande medelnerf; de innersta likna dem, men nerven utskjuter än mera, och är vid sidorna hårfint delad; de äro stundom längre än kapseln, som är nästan fotlös sittande, oval, grön, knappt sned, men litet pucklig på undra sidan, så att slägtlikhet emellan båda arterna deraf röjes. Mössan är jemn vid basen samt locket rakt och coniskt. Mynningens yttre rand är ojemnt naggad utan tydliga tänder. Den inre är af lika bildning som på den bladlösa arten. Emot hösten träffas kapslerna mogna, och på samma torfva många torra fornlemningar.

Tab. Fig 1. *Buxbaumia aphylla.* — a. några stånd i nat. st. och ställning. — b. en nyligen uppkommen planta mycket förstorad. — c. mössan. — d. ett ungt stånd, som fällt mössan. — e. ett fullkomligt utvext, förstoradt, sedt på sidan. — f. kapseln sedd framifrån. — g. densamma, mycket förstorad, med öppen mynning, dess yttre och inre tandrad, och de mellan dem sittande trådarne. — h. kapseln tuskuren långsefter.

Fig. 2. *Buxbaumia foliosa.* — a. flera plantor i nat. storl. — b. en sådan förstorad med sina särskilta blad. — c. mössan. — d. en kapsel med locket förstorad. — e. en i nat. st. — f. en förs med öppen mynning och tandrad.— g. kapseln långsefter tuskuren. — h. de yttre och inre bladen mycket förstorade.

522.

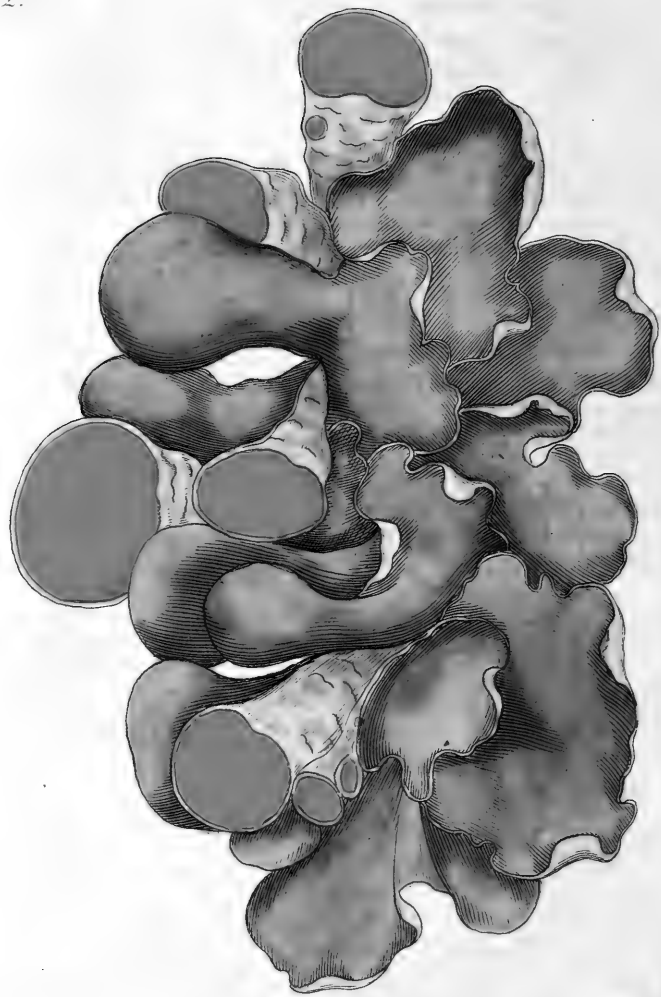

Grav of Ruckman.

NEPHROMA POLARIS *Achar.*

Lichen arcticus Linn.

Pol-Laf, *Norrlandsmossa.* — *Polar-Laf, Norrmosse.*

Lafbålen är svafvelgul med ett undre svart luddigt lager; de bördiga flikarne äro på längden något utdragne; och *Lafhusens skifva* gulröd.

Achar. Lichenogr. univers. p. 521. — Ejusd. Synops. Lich. p. 241. Ejusd. Method. Lich. p. 283. (Peltidea polaris) Ejusd. prodr. p. 165. Cl. 24. Cryptogamia Lichenes. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 448. (Peltidea arctica). — *Linn.* Fl. Su. p. 418. — Fl. Lapp. p. 442. — *Liljebl.* Sv. Fl. s. 430. — *Retz.* Fl. œcon. s. 393. (Lichen arcticus). — Flora Dan. t. 1450. — *Dill.* h. musc. 207. t. 28. f. 106.

Detta Lafslägte, hvaraf några flere arter förekomma inom Skandinavien, igenkännes ibland de *Medhyste* Lafvarne (Cœnothalami) och de af dem egentligen *skifbärande* (Discoidei) med en bladig och skinnlik Lafbål, antingen bar eller luden inunder, och som på särskilta flikar bära *Lafhusen,* hvilka hafva en platt njurlik form, hvars *skifva* är färgad och inuti cellulär, samt hel och hållen anvuxen vid undra sidan af lafbålen, och omgifven med en ofvanpå invikt och inunder upphöjd *ringkant.*

Pol-Lafven vexer endast på jorden, å öppna fält och hedar, samt äfven i stora glesa skogar, i synnerhet där enbusken trifves. Den synes mest tillhöra de nordliga provinserne, men träffas också längre ned åt landet, såsom i Östergötland, på Kolmården etc.

Lafbålen är utbredd, läderagtig, svafvelgul, eller nästan hvit då den alldeles torkat, och består af stora, flikiga och oordentligt sammanvexta lober; de förnämsta aflånga och rundade samt inskurne: ofvanpå slät, men inunder öfverdragen med ett svart ludd; likväl bar utemot kanten af flikarne. De lafhusbärande flikarne äro mer uppräte, ofta parvis sittande, bredare mot ändan, ofvanpå grönagtige och skrynkige, samt inunder försedde med Lafskifvan, som är mycket stor, njurformig, och blir omsider helrund, mer och mindre gulröd till färgen.

Ingen Laf kan, hvad storlek och färg af delarne angår, vara mer utmärkt än denna. Man kunde äfven säga,

523.

G. . of Puckman

SALIX ALBA.

Hvit Pil. *Hvid Pil.*

Löfven äro lansettlika och spetsiga, sågade och på båda sidor fint hvitluddiga; ett par körtlar sitta vid de nedersta insågningarne; *Fruktämnet* är utan skaft, nästan glatt, och *Märkena* 2-delta.

Linn. Fl. Svec. p. 353 Cl. 22. Dioecia Diandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. Ed. s. 387. Kl. 13. — Samkulle ätskilde — *Hoffm.* Sal. 1. 41. t. 7. 8. — *Retz.* Fl. œcon. s. 630.

Ibland de talrika arter af Pilslägtet som hos oss äro inhemske, täflar denna i vexten med Grönpilen och Salgen. Sannolikt tillhör Hvitpilen egentligen Rikets sydligare provinser, men trifves likaså högre upp i landet, såsom ikring hufvudstaden, hvarest gamla träd deraf förekomma. Stammen kan ernå mer än ½ alns diameter nedtill, och vexer med rakare grenar än Grönpilen (S. fragilis), som den något liknar. Barken är skroflig och strimmig, men slät och ljusgrå på grenarne, hvilka dela sig mycket och breda sig vidt ut. De yngre och spädare äro något hvitludne. Löfven äro kortskaftade, långa och smala, hvasst men ordentligt finsågade i kanten, samt vid de nedersta insågningarne försedde med ett par glandler; på ytan äro de finludne, men inunder, och i synnerhet hos de nyligen utslagne, glänsande af det ymnigare hvita luddet. Bladfjäll saknas alldeles. Sedan bladen fullkomligen utslagit, framkomma i Maj månad blomhängena mot grenarnes ändar, långa, slankiga och cylindriska, bestående af bredt lansettlika, mörka och finluddiga fjäll, emellan hvilka, på hanarnes hängen, 2 ståndare med gula knappar äro sittande, likasom på honornas, ett fruktämne utan skaft, ovalt, slätt och mörkt, bärande ett kort stift med 2 2-delta märken.

Hvitpilen är i flera afseenden ett trädslag af värde. Den låter lätt plantera sig om våren medelst nedsatta 2 till flera års gamla qvistar, hvilka rota sig lätt på fuktiga ställen, såsom nära stränder, och uppvexa på kort tid till höga träd. De lyckas äfven på torrare ställen och äro väl passande till alléer, också planteringar af gruppvis ståen-

de träd eller uti pittoreska anläggningar. Sjelfva veden eller trä-ämnet, kring hvilket safven i färskt tillstånd är grön, tjenar både såsom slöjdämne till inläggningar och Snickarearbeten. De raka, något vexta grenarne tjena till tunnband, att icke förtiga den stora nytta som kunde hämtas från trädet såsom bränsle, då knappast något vexer fortare, och skulle snarare betala mödan att plantera det för sådant ändamål. I England, der det går under namn af *Huntingdon Willow*, vet man ock att värdera det. Barken är till garfning åtminstone så god som Björkbark, och som läkmedel torde den ock förtjena särdeles uppmärksamhet. En Doktor *Stone* har längesedan (Phil. Transact. Vol. 53 p. 195) genom anförande af nära 50 casus, prisat denna Pilbark såsom förträffligt medel för alla slags frossfebrar i den Peruvianska barkens ställe. Och en berömd Läkare af våra egna Landsmän har besannat det samma (se *Liljebl.* Fl. s. 387), så att det vore skäl att ytterligare rön dermed anställdes. Att Grönpilen, Jolstern, med flere arter för samma orsak blifvit märkvärdige, visar den plats de fått bland de Pharmaca simplicia hvarmed, enligt Pharmacopéen, Apoteken böra vara försedde.

Om nyttan och bruket af denna pilart förtjenar vidare att läsas i ofvan anförde Flora œconomica.

Tab. En qvist med löfven i naturlig storlek. — 1. en liten med blommande hanhängen. — a. en hanblomma särskilt större gjord. — 2. en qvist med honhängen. — a. en honblomma ensamt uttagen.

f
e
d
c
b
a

CYPRIPEDIUM CALCEOLUS.

GUL TOFFELBLOMMA. *Guckuskor. Ormskalle. Stor Frueskoe, Mariskoe. Hankeskoe.*

Rötterne äro fibrösa. *Örtstjelken* bladig. *Kronbladen* lansettlika och spetsiga. *Könstödens* blomblad är elliptiskt och rännladt.

Linn. Fl. Sv. s. 318. Cl. 20. GYNANDRIA Diandria — *Liljebl.* Sv. Fl. Ed. 3 s 319. Kl. 10. Tvetydige TVÅMÄNNINGAR. — *Swartz* i V. A. Handl. 1800 p. 250. — *Schrad.* n. 1. Journ. 1.

Icke endast såsom Orkid, utan för sin sällsammare bildade blomma, ådrager sig denna vext örtsamlarens forskande blickar och beundran. Långt ifrån att vara allmän, är den snarare en sällsynt skönhet. Den mötes likväl nästan oftare, ju närmare man nalkas Polcirkeln; — emedlertid träffas den också söderåt på skuggrika, lågtbelägna skogs-ängar, såsom på Gottland, Kinnekulle, Östergötland etc. Roten, som perennerar, är krypande och liksom knölig, sammansatt af enkla, köttiga, stela fibrer. Örtstjelken är enkel, 1—2 qvarter hög och rak, något hårig, enblommig, sällan mera, och klädd med omfattande aflånga, spetsiga blad, som äro nervfulla, sträfva på ytan, tunna (ej köttiga). Blomman sitter i toppen, nästan utan skaft, stor, skön och något lutande. Dess 4 blad äro vidt utstående, af mörk purpurfärg, lansettlika och spetsiga, utom det öfre, som är dubbelt bredare; det nedre motsvarande är stundom 2-klufvet i ändan. Sjelfva Blomläppen är stor, gulagtig, ådrig, liksom hängande, oval, bukig som ett uppblåst klot med en longitudinel öppning upptill, eller liksom urholkad till formen af en sko eller toffel, ömsom tillegnad Paphos Gudinna, ömsom den Heliga Jungfrun. Könstödet, bakom läppen uppstigande från det under blomman sittande fruktämnet, bär et kortskaftadt blomblad, mycket kortare än de 4 kronbladen, och är aflångt, köttigt, gult, rödprickigt med en ofvanpå löpande fåra och inunder gående köl, och kallas af somliga för den öfre blomläppen, hvilken, genom sin hos särskilta arter olika figur, bestämmer deras specifika åtskillnad. Betäckt utaf denna, utvidgas stödet upptill i en oval, framåt böjd skifva, på hvars undra sida märket bildar sig.

CYPRIPEDIUM CALCEOLUS.

Å ömse sidor sitter, jemte en hvass flik, en klotrund hanknapp med grynlikt pollen, inneslutit inom dess 2:ne rum. Fruktgömmet blir aflångt, prismatiskt och nedåt smalare, sträft af glesa hår, och består, som alla andra af familjen, af 1 rum, tre valvler och otaliga fina frön.

Detta vackra örtslägte, hvaraf blott denna arten var af *von Linné* upptagen, (då vi undantaga den Lappska, så kallade *Cypripedium bulbosum*, och hvars rätt att utgöra ett eget slägte vi nyligen bevisat), är nu mera icke fattigt, sedan ganska åtskiljde arter äro så väl i Norra Amerika som i Siberien och äfven en på Japan tid efter annan upptäckte. Och ehuru slägtet ger nogsamt sin frändskap med Orkiderne tillkänna, är det ändock af alla hittills bekanta af denna naturliga flocken, det enda som efter systemets reglor måste intaga en särskilt ordning i klassen.

Vexten är väl icke känd såsom nyttig i hushållningen eller använd till Läkedom, men som blomman blir alltid ett intressant föremål för Blomsterälskaren, så förtjenar den en plats bland flere som i Orangeriet odlas, och erfarenheten har lärt att det sker utan svårighet, då man planterar en rottorfva i kruka eller låda kort efter blomningen; likväl böra stenar läggas i bottnen till förekommande af röta, hvaraf de köttagtiga rötterne lätt angripas. Jorden bör vara sandblandad. I November sättes krukan närmare fönstret af ett rum med lindrig varme och hålles lagom fuktig. Vexten uppkommer då snart, hvarefter blomman visar sig. Under 3 år kunna rötterne qvarlemnas i kärlet, och drifva de då årligen, endast krukan nedsänkes i jorden öfver sommaren. I trädgården planterad bibehåller vexten sig ganska väl.

Tab. Hela vexten i nat. storlek. — a. undra sidan af könstödet, upp- och nedvändt. — b. detsamma upprätt med dess blomblad, märkets skifva, samt ståndarne vid sidorna. — c. skifvan med märket. — d. en hanknapp med fliken hvarmed den är fästad. — e. en kapsel. — f. en del deraf, afskuren på tvern.

a
b
c
d
e
f
g
Stuckmann Grav.

PAPAVER SOMNIFERUM.

Opiat-Vallmo.

Bladen omfatta örtstjelken och äro i brädden inskurna. *Blomfodret* och *Fröhusen* äro släta.

Linn. Spec. pl. ed. *Willd.* E. p. 1147. Cl. 13. Polyandria Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 284. Kl. 9. Mångmänningar. Enqvinnade. — *Retz.* Fl. œc. 2 s. 484. — *Pharm.* Papaveris somniferi Capita.

Denna Vallmo-art, förmodligen bördig från Orienten, en af de märkvärdigaste bland Medicinal-vexter, kan väl icke kallas ursprungligen inhemsk hos oss; men då den nu kan anses som ett af de allmännare ogräsen i Trädgårdarne, utur hvilka den stundom flyttar sig på andra odlade ställen, sjelfsår sig och uthärdar beständigt klimatets omskiften, draga vi icke i betänkande att inrymma den i vår Flora, med lika rätt som Riddarsporren, Åkerrosen, Blåklinten, m. fl. som fordom åtföljt sädesarterne utifrån, vunnit burskap i Norden, och sedan aldrig förlorat det.

Från en tapplik, grenig, annuel rot uppkommer en längre eller kortare trind örtstjelk, som stundom grenar sig och beklädes med något stora, omfattande, ovala, inskurna eller groft naggade blad med slät yta, men inunder, äfvensom stjelken, blågröna. Blomman sitter ensam på ett trindt, med några glesa hår besatt skaft i toppen, stor och af åtskillig färg, hvit eller rödagtig, samt kronbladen alltid märkta med en stor mörkare fläck invid basen. Fröhuset, danadt af pistillen, äger ämnets klotrunda form, är slätt och ölverdraget med en blåglänsande hinna samt krönt med det qvarblifna märket, som uppgapar vid fruktens mognad, inunder, på 10 ställen, med lika många tillbakaböjda trubbiga flikar, svarande mot de 10 inre rummen, åtskiljda genom skrynkiga dissepimenter, ej nåkande capselns centrum. De inuti till tusental befintliga fröna, äro små, runda och njurlika med upphöjda punkter, till färgen än hvita än blågrå, efter olika variationer med hvita eller röda blommor.

Hela vexten färsk har en egen besvärande lukt, särdeles blomstjelkarne och de omogna fröhusen. Desse, äfven som andre delar på örten, utsippra, då de såras, en gräddlik saft, och denna utgör, efter tillredningen, det från forntiden beryktade *Opium*. Så väl i Asiatiska Turkiet som i Persien odlas vexten (med hvita blommor) på fälten (för erhållandet af denna drogue), och skall der vinna en utomordentlig höjd och fröhusen hela halfstopets rymd, hvaraf exempel kunna ses i de Hollandska speceri-bodarne. Sättet att få den begärliga handelsvaran, består i inskärningar gjorda på de färska, omogna fröhusen. Den då utflytande hvita, narcotiska saften stelnar småningom i luften, blir brun, seg och afskrapad samlas och anses som

det äktaste opium, kalladt *Maslao* i Orienten. En sämre, och under namn af *Opium thebaicum* i handeln allmännare sort, tillredes genom pressning af capslerne och saftens inkokning. Det förstnämnde är ett halft genomskinligt gummi resina, som mjuknar under fingrarne, fladdrar i ljuslågan och lemnar ett svart glänsande kol.

Opium har en vämjagtig och besk smak, är till sin egenskap stillande, antispasmodiskt, svettdrifvande, sömngifvande, men kan äfven blifva, såsom narcotiskt, dödande.

Egyptierne redan, kände Opii kraft, också Grekerne och Romarne sedan hvar efter annan. Ändtligen Araberne och sist Européerne. *Paracelsus* och *Platerus* voro de förste som föreslogo hos de sistnämnde bruket deraf som medicin, hvilket sedan blef småningom användt af alla länders Läkare. Det är säkert ett medel af första rangen, men dess användande fordrar urskillning och Läkarens råd. 4 gran, på en gång tagne, kunna döda en äldre person, ovan dervid; likväl kan en flerdubbel dosis förtäras utan våda af dem som längre tid begagnat det, antingen såsom rusgifvande, öfligt hos Asiaterne, eller såsom stillande i svårare nerfkrämpor. Af ingen drogue har man på Apoteken flera Composita, än de hvaruti Opium ingår.

Men utom bruket på Apoteken, är Opiat-Vallmon märkvärdig i Ekonomiskt hänseende. De mogna fröna, som icke hysa något af Opii kraft, duga 1. såsom födämne. Detta var bekant redan hos Romarne, och Italienarne nyttja det äfven nu för tiden, på lika sätt som det sker i Polen, Österrike, Ryssland etc., der kakor göras af fröna med mjöl och håning. Med mjölk kokade ge de en smaklig välling, och röja nästan smak af mandel. 2. tjena fröna till Oljpressning. Detta skedde först 1709, då Olivträden bortfröso i Levanten, och blef olja deraf sedan en handelsvara i Frankrike under namn af *l'huile d'œillet*. Den är mild, och liknar temligen bomolja, i stället för hvilken denna i Elsas, Flandern och Södra Frankrike förbrukas, hvarföre *Bomare* säger: »c'est l'huile d'olive du petit peuple dans les provinces.«

Vallmofröet, som kallas *Mohn*, *Oelsamen* i Tyskland och *Mawseed* i England, är af två slag: hvitt och blåsvart. Utrikes odlas det förra på flera ställen med fördel, och sättet är i flera Svenska skrifter anfördt *) äfvensom metoden att pressa oljan och göra den användbar. Ett tunnland, som fordrar 2½ kanna frö till utsäde kan ge 80—100 kannor, och dessa pressade 25—40 kannor olja, eller nära 3 qvarter af 1 kanna. Jemte bruket af oljan till matredning, kan den ock användas af Målare, och den sämre till Lampor etc.

Slutligen må nämnas, att denna Vallmo, som icke sällan prunkar med mångdubblade blommor, ehuru icke välluktande, förtjenar väl sitt rum på blomsterrabatten, der den med lätthet af frö uppdrages, pryder stället hela sommaren och fortplantar sig.

Tab. — En del af den blommande vexten i nat storlek. — a. ett fröhus. — b. ett moget, med de öppnade hålen under märket. — c. fröhuset, på tvern afskurit, för att visa dess inre rum. — d. fröna i nat. storlek. — e. de samma större gjorde. — f. fröet, på längden ituskurit, med läget af dess embryon. — g. embryon särskilt, mycket förstorad.

*) Hushålls-Tidningen 1815 N:o 5. Inrikes Tidningen. Retz. Fl. œc. etc.

526.

Rd. of Swarne

Grav. of Buckman.

CAMPANULA UNIFLORA.

Enblommig eller Lappsk Klockört.

Örtstjelken är enblommig, och blomman lutande. *Fröhuset* blir större än blomkronan, med utstående, hinnagtiga, finhåriga hörn.

Linn. Fl. Sv. p. 66. Fl. Lapp. n. 85. t. 9. f. 5. 6. Cl. 5. Pentandria Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. Ed. 5. s. 130. Kl. 5. Femmänningar Enqvinnade. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 63. — *Rottb.* i Act. Hafn. X. p. 432 t. 6. f. 19 — Fl. Dan t. 1512.

Denna lilla, täcka vexten hör till Lappmarkernes Flora och kan anses såsom en af Fjällens sällsammare alster på något sluttande, gräsrika bergsidor. Hr *Wahlenberg* anmärkte den ymnigt vexande i trakten af Virih-jaur i Luleå Lappmark, der han äfven beskref den med den noggranhet, hvaraf hans arbeten visa så förträffliga prof.

Med en perenn, trind och nästan tapplik rot fäster denna klockörts art sig djupt i jorden, och hvarofvan den utsänder flera bladiga sidskott eller löpare, (stolones) hvilkas blad äro ovala och helbräddade. Dessutom uppstiger en kort (1—2 tums) trind örtstjelk, som likväl efter blomningen förlänges, försedd med blad, af hvilka de undre äro aflånga, kortskaftade och naggade samt alldeles glatta; de öfre glesare, lansettlika eller jemnbreda. I toppen, uppåt hvilken stjelken är något hårig, bär han en enda lutande blomma, å hvilken dess blomfoder-flikar äro breda, håriga och kortare än blomkronan, som är liten och smalare vid basen af pipen. Pistillens tredelta märke framskjuter stundom utom brämen. Färgen, som är skönt högblå, upptäcker blomman redan på afstånd, då hon utvecklar sig något efter midsommaren. Fröhuset utvexer omsider till ½ tums längd, aflångt men nedtill afsmalnande, utmärkt på längden med sex hinnagtiga och håriga kanter.

Utrikes Botanister hafva icke sällan misstagit andra arter af samma slägte för denna, neml. några enblommiga t. ex. *C. cenisia*, *pulla* och *Bellardi*. Från alla dessa, som dessutom äga andra specifika märken, skiljes den Lappska genast, medelst sin hinnkantade frukt. Att den

CAMPANULA UNIFLORA.

i Fl. Dan. t. 189 för C. uniflora ansedde arten är blott en artförändring af vår allmänna lilla klockört, är väl bekant. Dess korta ovala fruktgömme och blommans blekare färg m. m. visar genast åtskillnaden.

Tab. Ett större blommande och fruktbärande, och ett mindre stånd med ännu tillsluten blomma i nat. storlek. — a. en blomma något större gjord än i naturen.

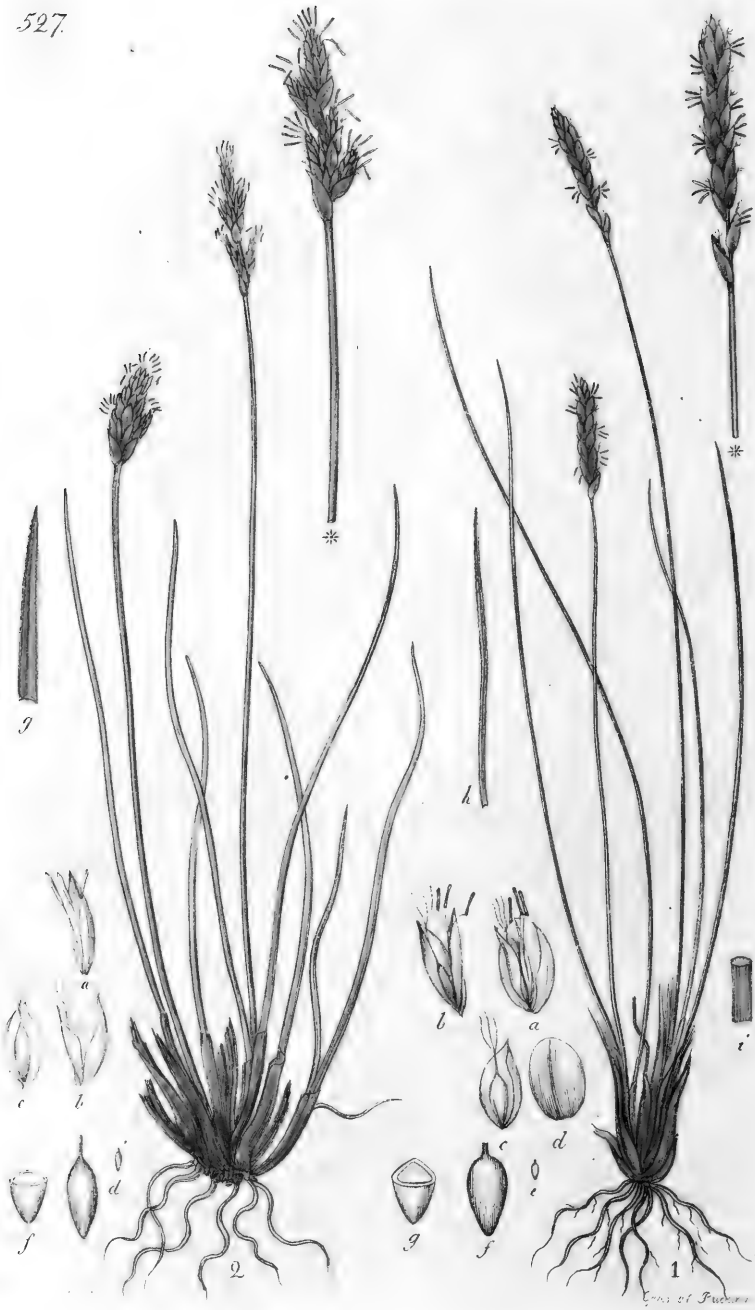
g
a
c
b
d
f
2
*
h
l
b
a
c
d
g
f
e
1
*
i

KOBRESIA SCIRPINA.

SÄFLIK KOBRESIA.

Axet är enkelt, odelt och trindt; begge könen äro inneslutne inom samma blomfoder-skal.

Linn. Spec. pl. ed. Willd. 3. p. 203. Cl. 21. MONOECIA Triandria. — *Liljebl.* Sv. fl. ed. 3 s. 691. — *Schrad.* fl. Germ. I. p. 155 (Elyna spicata). — *Wahlenb.* i K. V. A. Handl. 1803 s. 41. — *Allion.* Fl. ped. n. 2293. — *Schkuhr.* Car. t. D. f. 16. (Carex Bellardi) — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 15. (Scirpus Bellardi) — *Villars* Dauph. 2. 194 (Carex Myosuroides).

KOBRESIA CARICINA.

STARRLIK KOBRESIA.

Axet är sammansatt af 3—4 smärre, skiftevis, tätt sittande, med hanblommorna upptill.

Sp. pl. ed. *Willd.* 4. p. 206. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 691. Engl. Bot. 1410 (Schœnus monoicus). — *Schkuhr.* Car. t. Rrr. f. 161. (Carex hybrida). — *Wahlenb.* i K. V. A. Handl. 1803. (Carex simpliciuscula).

Man har länge varit villrådig om detta Slägtes rätta bestämmande. De arter man deraf antagit, ha blifvit hänförde än till *Schœnus*, än Scirpus, än Carex, med hvilket sistnämnde de utan tvifvel hafva närmaste frändskap, helst blommorna likna sambyggarnes, och hanblommorna förhålla sig som hos Starrarterne; men honornas *blomkrona består af tvenne fjäll*, af hvilka det ena omvecklar det *bara fruktämnet*, som äger 3 märken, och efter mognaden *blir ett bart frö eller nöt.*

Den säflika Kobresian äfven som den följande äro begge rekryter för Fäderneslandets Flora. Som sådan upptäcktes den förstnämnde af Doct. *Wahlenberg*, under en af hans resor i Luleå Lappmarks fjällar, särdeles nära Virihjaur, på torra, öppna höjder och klippor vexande. Förut var den endast anmärkt på de Syd-Europeiska fjällen. Den vexer i täta torfvor, till utseende mycket lik *Carex petræa.* Rötterne bestå af sega vridna fibrer. Bladen sitta knippvis, nästan hårsmala, men likväl under synglaset 3-kantiga, rännlade, baktill kullrige och i kanten sträfva. Stråen blifva 3—6 tum långa, 3-kantiga, släta, bara, utan knä; men nedtill betäckta med bladens glänsande, mörkbruna baljor. Axet är upprätt, trindt, ungefär ½ tum långt

KOBRESIA SCIRPINA & CARICINA.

Blomfoderskalen äro ensamma, bredt ovala, rödbruna och glänsande, inneslutande begge könen inom blomkronan som består af 2 skal, — ett yttre ovalt spetsigt, baktill tryckt till axfästet och omger fruktämnet, hvars stift har 3 märken, och ett inre, mindre på sidan sittande, omfattande 3 ståndare. Fröet är alldeles bart, och anses såsom en enrummig, 3-kantig brun nöt, krönt med det torkade stiftet.

Den starrlika Kobresian är en tydligare sambyggare än den föregående. Den är först funnen på Mont Cenis, men äfven nyligen träffad såsom inhemsk af Herr *C. J. Hartman* på fjällarne mellan Norrige och Jemtland. Bladen, som alla uppkomma från den tufviga roten, äro något bredare än på den förra, stela och sträfkantade. Strået, ofta ½ qvarter långt, är trindt, slätt och bart, och bär 3—4 skiftevis sittande små ax, nedtill omfattade af ett ovalt, hinnagtigt, hvass-spetsadt större fjäll eller skärm. I hvarje små-ax sitta honblommorna nederst inom sina 2:ne skal eller fjäll, hvaraf det yttre är aflångt, hvasst med ljus kant, och det inre omgifvande fruktämnet. Hannblommorna, 3—4, sitta öfverst inom egna, enkla smalare fjäll. Pistillen har 3 märken, och den bara frönöten liknar mycket den förstnämndes.

Den alldeles bara frukten, samt dubbla honblommeskalen, utgöra således den egentliga slägtskillnaden från starrarterne, hvilkas blomkronlika hylle hos honblomstren, qvarblifvande på frukten, bestämmer deras bland alla af den naturliga familjen hvartill de höra. Af de flera föreslagna Slägtnamnen behålla vi det af *Willdenow* antagna, till minne af en stor befordrare af Vetenskapen, och äro båda de anförde arterne, fordom okände af vår store mästare, väl förtjente af det rum vi tillegna dem i detta verk.

Tab. Fig. 1. *Kobresia Scirpina*, ett blommande stånd i naturlig storlek. — * axet förstoradt. — a. en blomma med begge könen inom yttre skalet. — b. samma — något större utan yttre skalet. — c. honblomman särskilt. — d. blomfoder-skalet. — e. fröet eller nöten i nat. storlek. — f. förstorad. — g. samma tvert afskuren. — h. öfversta delen af ett blad, förstoradt. — i. en del af strået.

Fig. 2. *Kobresia Caricina*, ett blommande stånd i nat. storlek. — * ett ax, mycket förstoradt. — a. en hanblomma inom skalet. — b. en honblomma med sina begge skal. — c. densamma öppnad, mycket förstorad. — d. nöten i nat. storlek. — e. samma förstorad. — f. tvert afskuren. — g. ändan af ett blad, förstoradt.

1.

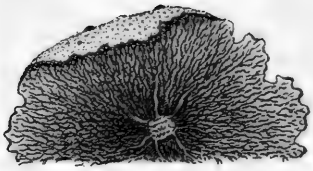

b

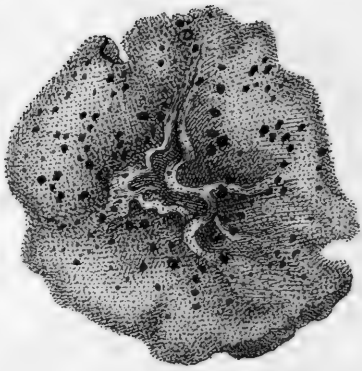

a

c

e

d

2.

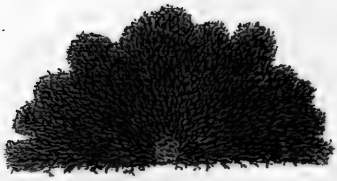

b

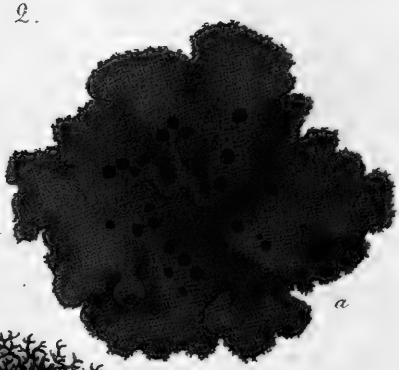

a

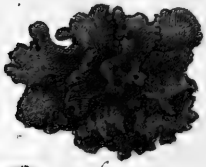

f

d

c

e

Grav. af Ruckman

GYROPHORA HIRSUTA.

RAGGLAF.

Lafbålen är sköldformig, upphöjd, prickig, vek, ofvanpå ljust askfärgad, i omkretsen återböjd, under hårig, gråbrun. *Lafhusen* blifva omsider hemisferiska och ringlagdt fållade.

Achar. Synops. Lich. p. 65. — Lichenogr. Univers. p. 230. — Method. p. 109. (Gyrophora hirsuta æ) K. Vet. A. Handl. 1795. s. 97. T. f. 1. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 613. — *Westring* i K. V. A. Handl. 1793. p. 47. (Lichen hirsutus & glaber). — *Retz.* Fl. œc. s. 396. (L. velleus).

GYROPHORA PELLITA.

LUDDLAF.

Lafbålen är sköldformig, slät, flikig, brunt kopparfärgad, under svart trådfiltig. *Lafhusen* omsider mest klotrunda, ringladt fållade.

Act. Synops. p. 67. — Lichenogr. Univ. p. 228 — Meth. Lich. p. 108. — K. V. A. Handl. 1795. p 99. t. 3. f. 2. — *Hoffm.* pl. Lich. Tab. 25. f. 3. (Lich. velleus). — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 612. — *Westring* i K. V. A. Handl. 1793. (L. pullus var. pelliti). — *Retz.* Fl. œcon. s. 319.

Huru märkligen Sköldlafvarne i gestalten afvika från andra af den stora Laf-familjen, faller genast i ögat. Deröfver och om slägtkarakteren är ock redan ordadt. Både Ragg- och Ludd-Lafven äro icke sällsynte på bergsidor och fristående klippor, der de kunna finnas alla årstider. Den förre torde ock vara ensamt Scandinaviens tillhörighet, såsom icke sedd annorstädes. Likt Sköldlafvarne utan skaft, midt inunder anvext, äger den i omkretsen rund form, af 1—½ annan tums diameter, och är mjukare och böjligare än flere andra arter; i kanten blir den vanligen inböjd. På öfra sidan synes den medelst synglaset liksom beströdd med ett askgrått mjöl. På den nedra betäckes den med hår, än ljusare än mörkare, ibland nästan svarta och mer och mindre greniga. Färgen af Lafbålen är föränderlig, än ljusare än mörkare, och stundom i grönt stötande då den af fuktighet uppblötes. Lafhusen, som icke alltid, utan mera sällan träffas, blifva, när de utvexa, hemisferiska, smärre och större som små kålfrön, kolsvarta och ringladt fållade, såsom det vanligt hos slägtet förekommer.

GYROPHORA HIRSUTA & PELLITA.

En afart träffas stundom, hvilken är ljusare och tunnare, å ömse sidor grå och slät, utan hår. Den kallas af *Acharius G. hirsuta, papyria.*

Ehuru *von Linné* synes hafva förbigått denna Lafart i sina arbeten, är det sannolikt, att han under sin *L. velleus* och kanhända också *polyrrhizos* inbegripit denna. Det är ock så mycket rimligare, som den vexer blandad med den rätta G. *vellea* på de ställen i höga Norden, der den sistnämnde är hemma, och skiljd både till färg, form och Lafhusens egenhet.

Luddlafven, af lika skapnad som den förra, är dock af mer läderlik beskaffenhet och skör i torrt tillstånd; den är utbredd, men i kanten oordentligen flikad, och synes liksom hårkantad af det framskjutande undra luddet. Ofvanpå är han jemn och slät, svartbrun och något kopparfärgad. Luddet inunder är tjockt, mångggrenigt och kolsvart. Lafhusen utvexa slutligen nästan klotrunda med ringlade fällar.

Äfven af denna visar sig ibland, dels en afart som är nästan slät inunder, utan filt; dels en annan, mångbladig och mycket krusig och under filltig. Den är blott en Luxuriation.

Att *Hoffman* misstagit Luddlafven för *von Linnes L. velleus*, inhämtas af hans figur.

I techniskt afseende kan säkert, till följe af K. förste Lif-Medicus *Westrings* färgförsök med Lafvarne, någon nytta hämtas af dessa arter. Begge hysa nuancer af violett, också något åt puce stötande, hvilket medelst digestion och den uppgifna metoden erhålles på ylle och silke; och hänvises således till ofvan anförda ställen, der analysen omtalas.

Tab. N:o 1. *Ragglafven.* — a. sedd på öfra sidan i nat. storlek. — b. en del deraf, inunder. — c. ett segment större gjordt. — d. e. Lafhusen förstorade.

N:o 2. *Luddlafven* — a. sedd ofvanpå, i nat. storlek. — b. en hälft deraf sedd inunder. — c. ett segment förstoradt. — d. e. Lafhusens form. — f. den mångbladiga afarten.

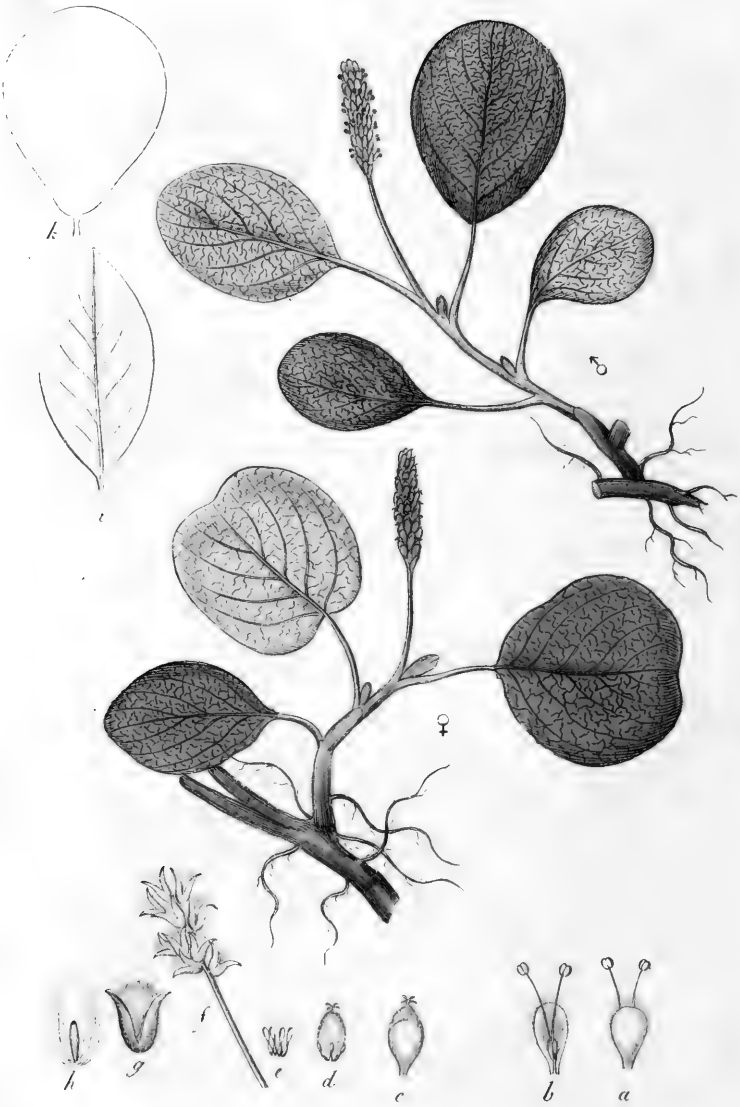

Del. ad Swartz.

Grav. ad Stademan.

SALIX RETICULATA.

NÄTÅDRIG PIL.

Löfven äro elliptiskt runda, helbräddade, ofvanpå bara men skrynkiga, inunder hvitludna eller blågrå med nätlika ådror. *Fruktämnet* är ludet.

Linn. Fl. Sv. p. 549. — Fl. Lapp. p. 369. Cl. 22. DIOECIA Diandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 389. Kl. 13. SAMKULLS åtskilde. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 262. — Fl. Dan. t. 212. — *Hoffm.* Sal. 2. t. 25. 26. 27.

Tvenne arter af detta slägte äro redan beskrifne, hvilka för deras dvärglika gestalt såsom buskar utmärka sig, och äro fjällens invånare liksom denna. (N:o 367. 453). Den *Nätådriga Pilen*, stundom resligare i vexten, tillegnar sig äfven genom andra kännemärken, liksom något företräde, äfven derföre at den synes föga lik någon annan. Den är allmän i Lappska Fjällarne, särdeles de söder belägne, och der på något fuktiga trakter. Roten är trädagtig och vresig. Stammen delar sig i ganska många utbredda, mest kulliggande styfva grenar, betäckte med grå slät bark. De smärre deremot äro rödlette och besatte med skaftade, vidöppna blad af oval rund form, olika modifierad, af $\frac{1}{2}$—2 tums längd, med hel, fastän något tillbaka böjd brädd; för öfrigt styfva, nätformigt ådriga eller skrynkiga, bara och gröna, men på undre sidan blå, grå eller alldeles hvitagtiga med ådror, i början röda, sedan gröna. De spädare bladen äro merendels finhåriga. Bladskaften äro oftast röda. Bladen utkomma 3 tillsammans utur hvar knopp, som är urnjupen. Blomhängena visa sig före midsommaren ensamma i toppen af grenarne, klubblika, på långa skaft (från samma knopp som bladen) och bestå af tätt sittande, små, ovala, concava, håriga, stundom rödagtiga fjäll. På Hanarnes äro ståndarne längre än fjällen, samt än gula än rödlette. Honornas fruktämnen äro utan skaft, ovala, trubbiga och hvitludna med vidsittande 2:delta märken. Hurnvida någon nytta är att förvänta från denna buske, är ännu obekant, mer än att som det säges, Kor och Hastar finna den smaklig, då den

grön afbetas. Möjligtvis tjenar den ock Renen för lika ändamål.

Tab. — ♂ en hanbuske, med blommor i nat. storlek. — ♀ en honbuske äfvenså. — a. en hanblomma, sedd bakpå. — b. framtill. — c. d. en honblomma. — e. håningkörtlarne. — f. ett fröbärande hänge i nat. storlek. — g. en kapsel, förstorad. — h. fröet. — i. k. olika bladformer som förekomma.

530.

Grav. of Ruskman

PRIMULA FINNMARCHICA.

NORRSK VIFVA.

Bladen äro eggrunda, långskaftade, helbräddade, och glatta. *Blommorna* uppräta, i fåblommig umbell. *Blomkronan* trattlik.

Linn. Spec. plant. ed. *Willd.* p. 806. Cl. 5. PENTANDRIA Monog. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 707. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 61. — *Retz.* Prodr. Fl. Scand ed. 2. 249. (Primula Norvegica). — *Gunn.* Fl. Norveg. n. 154. — Fl. Dan. t. 188. (P. integrifolia).

Norriges förträfflige Naturforskare *Gunnerus* var den förste, som sedan han funnit denna Hyperboreiska Vifvan i vestra Finnmarken, gjorde första Utgifvaren af Flora Danica uppmärksam på densamma, och hvilken införde den i det stora Verket, ehuru under ett namn, som egentligen tillkommer en annan art. För sällsamheten af Botaniska samlingar från så aflägse Polhöjder, har dock sedermera saknats nog fullkomlig upplysning om denna sköna art, tills omsider Hr Prosten *Deinböll*, under sina oförtrutna Naturforskningar kring de sidländtare trakterne af Varanger Fjorden, åter funnit den efterlängtade, och äfven behagat lemna oss deraf del. Det är således med dubbelt nöje vi skynda, att låta den såsom nu bättre känd, intaga sin plats uti ett Verk, som bör vara egnadt åt Scandinaviens samfälta Flora.

Norrska Vifvan har någon likhet med *Primula farinosa* (N:o 442) och är, förmodeligen liksom denna, perennerande. Roten består af några hvita, saftiga fibrer, och hela Örtståndet är högst 3 tum högt. Bladen komma alla från roten, och äro skaftade, eggrunda, helbräddade och glatta samt ljusgröna. Blomstängeln är upprätt, slät, och i toppen umbell-likt delad (på alla de exemplar vi sett) endast i 2 blomskaft, nedtill omgifne af ett par stjelkomfattande bladfjäll. Blomfodret är pipigt, 5:tandadt och bart. Blomkronans pip är jemnbred, af blomfodrets längd. Brämet 5:delt med nästan vidöppna, hjertlikt klufna flikar. Mynningen är litet hopdragen och ljusgul; blompipen hvit men brämet ljusrödt. Ståndarne sitta inom pipen äfvensom pistillen, hvars märke är knappformigt. Fröcapseln, längre än blomfodret öppnar sig mogen i toppen i 5 räta

valvler. Denna bör visst icke förblandas med *Primula integrifolia*, som är inhemsk på de Sydeuropeiska Fjällarne, och varit känd sedan *Clusii* tid, och af *Jacquin* förklarad genom ord och teckning (Fl. austr. t. 327). Han har i kanten broskagtiga, fintnaggade blad och längre blomfoderpip m. m. Den i Fl. dan. 1571. införde *P. egaliksensis*, upptäckt på Grönland af Lieutenant *Wormsköld*, kommer utan tvifvel den Norrska mycket nära, men synes oss nu något skild, genom mindre storlek, mer aflånga blad, talrikare (4—5) samt mycket smärre och hvitagtiga blommor i umbellen, hvarå svepet ägcr spetsade blad. Vi ha äfven sett densamma från Newfoundland, och tyckes den hafva mer utseende af en Androsace.

Tab. — Plantan i nat. storlek, blommande. — a. ett gammalt blomskaft med 2:ne fröhus i nat. st. — b. en blomma särskilt med en del af blomskaftet. — c. blomkronans pip, öppnad längs efter. — d. blomfodret. — e. en hanknapp. — f. pistillen. — alla större gjorda.

2
1
a
b

CORYDALIS SOLIDA.

Inskuren Corydalis.

Roten är lökartad, tät. *Örtstjelken* enkel och upprät. *Bladen* äro dubbelt 3-delta. *Blomskärmarne* handlikt inskurna och längre än blomskaften.

Linn. Fl. Su. 245. (Fumaria bulbosa). Cl. 17. Diadelphia Hexandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 407. (Corydalis bulbosa.) Kl. 14. Tvåkulle *med fröhus.* — *Retz.* Fl. œc. s. 275. — *Smith* Fl. Britt. L. p. 748. (Fumaria solida.)

Nyare Örtkännare synas med skäl hafva, i anledning af den utmärkta åtskillnaden i fröhusets form, anordnat Fumariæ-slägtet i 2:ne särskilta: det ena som behåller det fordna namnet, och det andra — under detta som vi efter *Ventenats* benämning antaga. Dess fröhus är skidlikt, med 2 valvler och många frön; deremot detsamma hos de förra är 1-rummigt utan valvler med ett frö, som är fästadt vid fröhusets inre sida. Vexter af begge dessa förhållanden äro redan gifna i detta Verk neml. N:o 15 och 42, af hvilka den förstnämde är samslägting med denna, som träffas mycket sällsammare, ehuru båda välja lika artad belägenhet att fortkomma (se N:o 15).

Af den här föreställde, förekomma 2:ne utmärkta artförändringar: en större och en flera gånger mindre; den förra är dock icke funnen så långt åt Norden som den sednare, hvilken vi sett på några ställen kring Hufvudstaden, bittida om våren blommande, men, som det synes enligt odlings-försök, litet senare än *Corydalis fabacea.* (N:o 15.)

Roten är lökartad, tät och stor som en liten hasselnöt. Örtstjelken vexer merendels odelt, upprät, trind, glatt och försedd (utom med det närmare roten sittande bladfjället) med 2, sällan 3 alternerande blad, som äro långtskaftade, greniga eller dubbelt 3-delta med viggelika, i toppen trubbiga, då och då inskurna släta småblad. Blomklasen sitter i toppen, helt enkel, innefattande flera purpurröda blommor på skaft, emellan handlikt delta blomskärmar, vid basen vigglika och längre än blomskaften. Blomkronan är blekgul vid basen och dess sporre är cylindrisk och trubbig. Köndelarne äro som hos den förut

anförde (N:o 15.) Fröskidan spetsad åt ändarne, blir kort och öppnar sig mogen vid basen.

Den mindre afarten skiljer sig i föga annat från *Corydalis fabacea* (Fumaria bulbosa b. *Linn.*) än genom de inskurna blomskärmarne. Vi måste härvid bekänna, att vi sett en af blomskärmarne på ett stånd af denna sistnämnde, till hälften 5 flikig, bland de öfriga som voro helbräddade. Emedlertid, efter flera års odling af begge slagen, har man sett dem bibehålla sig vanligen alltid oförändrade.

I Medicinen har den med ihålig rot försedda arten, (Corydalis cava) varit fordom brukad. Nu mera finnes den icke på Apoteks-listan. I annat fall kunde väl också roten af den *Inskurna,* liksom den af Hålrots-Corydalis begagnas.

Tab. — 1. den större arten. — 2. den mindre af den *Inskurna Corydalis* i nat. storlek. — a. de inre delarne af blomman, mycket förstorade. — b. fröskidan med en blomskärm i nat. storlek.

532.

Grön. af Ruckman.

532.

LITTORELLA LACUSTRIS.

STRANDLING.

Bladen, alla från roten, äro jemnbreda, syllika. Hanblomstänglarne äro enblommige. Honorna utan skaft, begge utur bladvecken.

Linn. Sp. pl. ed. *Willd.* 4. p. 330. Cl. 21. MONOECIA Tetrandria. — *Bergius* i K. V. A. Handl. 1768. s. 312. — *Liljebl.* Sv. Fl. Ed. 3. s. 94. Kl. 4. FYRMÄNNINGAR Fnqvinnade. — *Linn.* Fl. Svec. p. 135. (Plantago uniflora). — Flora Dan. t. 170. — *Gisecke* ic. fasc. 1. t. 21.

Ehuru af samma naturliga familj som Grobladslägtet (Plantagineæ) hvaraf en art är beskrifven N:o 93, är *Strandlingen* vida derifrån skild på könsystemets vägnar, såsom en verklig Sambyggare, deremot det förra äger hermafrodit-blommor, hvarjemte en olikhet hos frukten företer sig. Länge var den, det oaktadt, i samma slägte bibehållen, ehuru *Bernh. Jussieu* hade genom sina vigtiga anmärkningar redan år 1742, (Mém. de l'Acad. des Sciences p. 132 t. 7. f. 1—4.) gifvit Örtkännare god anledning att betrakta den annorlunda. *Bergius* rättvisade omsider uppgiften, och genom fullkomlig detalj af Vexten, beskref den på ofvannämnde ställe, hvilket också af *von Linné* sedermera godkändes.

Strandlingen är nästan en Vattenvext, och träffas på sandiga sjöstränder, stundom ut på sjelfva djupet, såsom kring Mälaren med flere Insjöar samt flodernes åbräddar i åtskilliga trakter, så nordligare som sydligare af Riket; men kan likväl icke anses som en af de allmännare. Dess rot perennerar och stiger rätt ned, samt äger många enkla bifibrer, och utsänder ofvan jord krypande rottelningar (stolones). Bladen, alla från roten, äro jemnbreda, i toppen spetsiga, ofvanpå ränlade, under convexa, släta, men (för det väpnade ögat) beströdde med fina upphöjda punkter, vexa uppräta eller uppstigande, 2—3 tum långa, nära roten balglikt utbredde, till hälften der omfattande hvarandra. Blommorna utkomma från de yttre bladens baljor, flera tillsammans fast till könen åtskilda, på samma stånd. Hanarne sitta på en enblommig, trind, upprät, slät blomstängel, stundom så lång som bladen, försedd med ett litet hinnagtigt blomfjäll, äfven med några smärre vid dess

utgång ur bladvecket. Blomfodret består af 4 småblad, lansettlika, än hvassa, än trubbigare och concava, med grön köl och genomskinlig kant. Blomkronan är trattlik och längre än Blomfodret som omfattar dess pip. Brämet är blekrödt, 4:delt med ovala, hvassa, uppräta flikar. Ståndarnes strängar äro 4, 5—6 gånger längre än blomkronan, sittande å blomfästet, trådlika, hvita, uppräte, efter blomningen nedhängande. Knapparne, fästade midt under, äro hjertformige, platta, och gula. Ett rudiment till pistillen synes i botten af blomman. Honblommorna, merendels 2 tillhopa der hanblomstängeln uppgår, äro utan skaft. 2 fjäll, hopvexta vid basen, omfatta hvar och en af blommorna: det ena är hvasst, det andra 3:delt i toppen. En conisk, genomskinlig, upptill 3:tandad hinna, i ställe för blomkrona, omger fruktämnet, hvilket ovalt och spetsigt har ett hårfint, ludet, rakt, hvitagtigt stift, nästan ½ så långt som hanstängeln. Märket är odelt och hvasst. Frukten omgifves af den torkade hinnan, och blir en oval, spetsig, mörk nöt, skrynkig utanpå, stor som ett Linfrö, och hyser, inom ett enda rum, en hvit kärna.

Örten blommar i Juni, och träffas merendels eljest hela sommaren på de ställen, der den fått sin plats. Såsom brukbar i något afseende är den väl icke känd; men det särdeles egna och nätta i dess utseende och delar, gör den icke utan anspråk att urskiljas från andra vexter, hvilka gräsformen i synnerhet tillhör.

Tab. — Vexten med sidlöpare blommande; i naturlig storlek. — a. en hanblomma med sin stängel samt honblommorna vid basen. — b. en hanblomma, förstorad. — c. en honblomma. — d. dess blomfoder, särskilt. — e. frukten. — f. densamma på tveren afskuren, för att visa nöten, förstorad. — g. frukten i naturlig storlek.

a
2
d
c
b
a
1
e
d
c
b
Grav. of Sheel man.

CAREX PULICARIS.

Lopp-Starr.

Bladen äro tagellika. *Axet* är enkelt. Hannarne sitta öfver och honorna under på detsamma. *Stiftet* har 2 märken. *Frukterne* äro nästan trinde och nedböjde.

Linn. Fl. Su. p. 324. — Cl. 21. Monoecia Triandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 26. Kl. 3. Tremänningar enqvinnade. — *Wahlenb.* i K. V. A. Handl. 1803. — *Linn.* Suppl. p. 493. (C. psyllophora).

CAREX OBTUSATA.

Fästings-Starr.

Bladen äro platta. *Axet* är enkelt med hanar och honor som på den föregående. *Stiftet* har 3 märken. *Frukterne* äro utstående, helt runda och trubbigt 3-kantige.

Linn. Sp. pl. ed. *Willd.* 4. p. 212. — *Liljebl.* i K. V. A. Handl. 1793. s. 69. T. 4. — *Ejusd.* Sv. Fl. ed. 3. p. 27. — *Wahlenb.* i K. V. A. Handl. 1803. s. 139.

I ett Vextslägte så talrikt af mångformiga arter som detta, har varit nödigt till dessas urskiljande att fästa uppmärksamheten på somliga, arterna flockvis tillhörande kännemärken, tagne af Axets beskaffenhet såsom enkelt eller sammansatt, af pistillens delning, könens olika plats på samma ax m. m. som i de Botaniska Verken anföres. De begge närvarande tillhöra den första flocken, och äro, ehuru snarlika, väsendteligen skilde sins emellan.

Lopp-Starren vexer i kärr med dybotten och gungvall, likväl något mindre allmän, än den så kallade *C. pauciflora* ell. *C. leucoglochin Linn.* Suppl., med hvilken denna varit tvifvelsutan origtigt förenad. Roten perennerar och är delad i flera mörka fibrer. Några strån vexa tillsammans, trådsmala och släta liksom bladen, hvilka äro af lika längd, hårfina, men ofvanpå rännlade. Axet är jemnbredt och upprätt, bestående af många, öfverst sittande hanblommor inom mörka fjäll, samt af flera honblommor, något åt-

skilda och omsider tillbaka böjde, då fjällen affallit. Pistillens märken äro endast tvenne. Fröna ha elliptisk form, hvassa åt ändarne, med köl å ömse sidor, och äro mörka och glänsande.

Fästings-Starren, så kallad af framl. Professor *Liljeblad*, som upptäckte denna art, 1789, på Öland, på öppna fältet nära Köpings Prestgård, är dock sedermera funnen flerestädes å samma Ö af *Svartz*, *Ahlqvist* och *Rosén*, eljest icke ännu hvarken in- eller utrikes.

Roten är mycket krypande och fibrös. Bladen äro platta, rännlade, med 3-5 upphöjda strimmor på baksidan, för öfrigt släta och lifligt gröna. Strået är uppstigande 1-4 tum högt och 3 kantigt. Axet är liksom på Lopp-Starren, men mindre och aflångt med hvitgula fjäll. Ståndarne ha bruna knappar, och honorna (3-5) äga ett nästan klotrundt fruktämne med tillbakaböjda gula märken. Frukten blir rund, tydligt 3 kantig, slät och rödbrun. Som denne ibland förekommer föga mer än tumslång, igenfinnes den icke lätt, äfven derföre att den ofta döljes af andra små gräsarter hvaraf den torra heden är bevuxen. Beskrifningen intygar till fullo om artskillnaden från den föregående.

Tab. — 1. *Lopp-Starren*. Ett stånd, blommande, i nat. storlek. — a. ett strå med mognade frön. — b. en hanblomma. — c. en honblomma, förstorade. — d. Fröet inneslutit inom sin fröhinna. — e. densamma öppnad, så att fröet blir synligt. — * en del af strået, som är trindt. — 2. *Fästings-Starren*, ett större och ett mindre stånd. — ** en del af det 3 kantiga strået. — a. ett strå med blommande ax. — b. en hanblomma. — c. en honblomma. — d. ett frö inom sitt hinnagtiga hylle.

a
2
b
c
1
a

ASPLENIUM SEPTENTRIONALE.

NORDISK LÅNKE.

Stambladen dela sig upptill i smala jemnbreda flikar.

Linn. Sp. pl. ed. Willd. 4. p. 307. Cl. 24. CRYPTOGAMIA FILICES. — *Linn.* Fl. Su. p. 571. (Acrostichum septentrionale.) — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 517. (Kl. 16. LÖNNGIFTE, Ormbunkar.)

ASPLENIUM BREYNII.

BREYNI eller TYSK LÅNKE.

Stambladen äro greniga, nästan dubbelt pennedelta; *småbladen* vigglika, aflånga, uppräta, upptill i spetsen inskurna.

Svartz Synops. Fil. p. 35. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 517. — *Retz.* Obs. 1. 32. Sp pl. ed. Willd. 4. p. 330. — *Weis.* Crypt. Gott. p. 249. (Aspl. germanicum.) — *Smith.* Fl. Brit. 3. p. 1130. (Aspl. alternifolium.) — *Breyn.* Cent. 1. 139. ic. 97. (Acrostichum.) — *Retz.* Fl. Germ. 3. p. 55. Scolopendrum alternifolium).

Den stora Växtflocken, känd under namn af Ormbunkar, skulle, utan den nu antagna systematiska anordning efter fröredningens förhållande på stambladets afviga sida, icke kunna, åtminstone med någon lätthet, utrödas. De med deras *hinnagtiga täckelse försedde fröredningslinier*, som de båda här föreställde arterne äga på *disken af stambladet*, utvisar deras sanna frändskap med Lånk-Slägtet, och visst icke (som man fordom irrat sig,) med *Acrostichum*, hvars fröredning är helt bar, och utan viss form betäcker hela afviga disken.

Den *Nordiska Lånkens* rötter vexa i torfvor och äro svarta. Flera stamblad af 3-4 tums längd sitta tillsammans, strålika, uppräta, släta och mörkgröna, vid roten än smalare och liksom skaftade; upptill dela de sig i 3, kortskaftade, jemnbreda flikar, ojemnt tandade i toppen, ofvanpå rännlade; bakpå synas fröednings-linierne parallelt och tätt till hvarandra löpande, så att de omsider intaga hela disken med deras mörkbruna stofilika capsler. Frötäckelserne sitta inom bädden, längs efter linierne och öppna sig inåt hvarandra.

ASPLENIUM SEPTENTRIONALE & BREYNII.

Breyni Lånke, som bär namnet efter den Örtkännare som först utmärkte den, finnes också i bergsklyftor eller refvor, men mera sällsam än den föregående. Roten liknar den förras. Stambladen vexa knippvis likaså, dock sällan så talrika. De röja en lifligare grönska, men äro svarta, liksom brända vid roten. Upptill grena de sig i 2-3 grenar, som bära några få, skaftade, uppräta, vigglika, nervfulla småblad, i toppen naggade. De nedra småbladen blifva stundom flikiga. Fröednings linierne äro få, korta och blekbruna med deras ljusa hinnagtiga täckelse.

Till *Asplenium Ruta muraria* (N:o 505,) kommer denna sednare närmare än till den först beskrifne, i anseende till det greniga stambladet; men småbladens form och ställning är olika. Förmodel. har man i Medicinen icke mer att vänta af denna än af Murrutan, om hvilken är tillförene afhandladt.

Tab. 1. *Nordisk Lånke*, ett stånd deraf i nat. storlek. — a. toppänden af ett stamblad med fröredningen. — b. en liten del deraf, mycket större gjord. — c. en fröcapsel. — 2. *Breyni Lånke*, ett stånd i nat. storlek, med ett stamblad särskilt jemte fröredning, förstoradt.

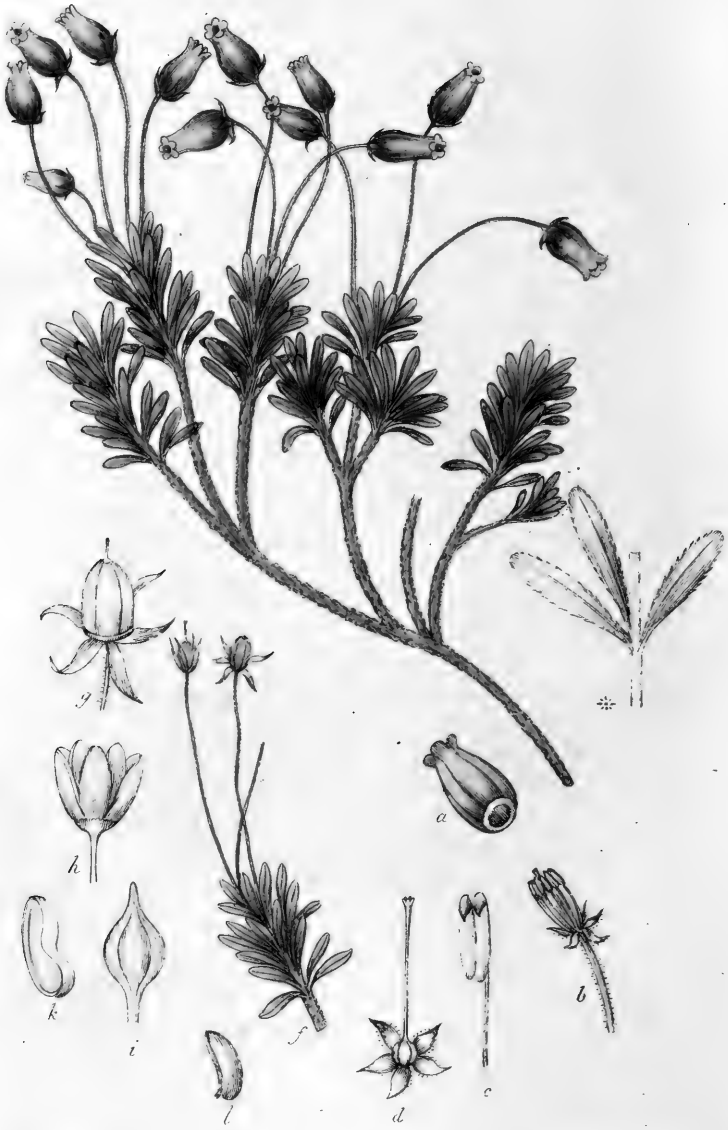

Fig. of Gaertn.

Grav. of Fluckman.

MENZIESIA CAERULEA.

Blå Menziesia. — *Kråkling. Jyvrabrisk. Griipgräs.*

Bladen äro jemnbreda, trubbiga med broskagtiga tänder; *Blomskaften* äro enkla, flere tillhopa sittande i toppen. *Blommorna* 5-delta, med 10 Ståndare.

Svartz i Linn. Transact. 10. 2 p. p. 375. Tab. 30. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 105. Cl. 8. Octandria Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 5. s. 224. Kl 10. Tiemänningar, Enqvinn. — *Linn.* Fl. Su. p. 137. Fl. Lapp. p. 154 t. 1. f. 5. (Andromeda cærulea.) — *Willd.* Spec. 2. p. 393. Erica cærulea.) — *Pallas* Fl. Ross. 2. p. 54. T. 72. (Andromeda taxifolia.) Fl. Dan. 1. 57.

En länge känd Buskvext, nu anförd under ett nytt namn, hvartill likväl en sorgfälligare granskning af fröhuset föranlåtit. Sir *J. E. Smith* benämnde så, för längre tid tillbaka, ett i Nord-Amerika upptäckt örtslägte — af Herr *Menzies;* då stadd på en Expedition genom Söderhafvet under Capit. *Vancouvers* befäl, såsom Läkare och Naturforskare; och det är med detta Slägte, den här föreställde bör förenas. Slägtmärket utgöres af ett *i bladigt blomfoder under blomkronan som är odelt; Ståndarnes knappar äro utan borst; och fröcapselns mellanskiften formeras af dess valvlers inböjda kanter,* hvilket visar den naturliga frändskapen med *Rhodoraceæ.*

Blå Menziesian hör till Fjällens Flora. Hon är en af de allmännare buskar på torra fält och högder, så väl i de nedre regionerne af Fjällen, som på deras åsar. Men den mötes icke endast i de Lappska Fjällen, utan äfven nästan ymnigare på dem som gränsa intill Dalarne och Jemtland; och utom Scandinavien, tillegna sig henne Stora Britanniens Nordligaste trakter och Asiens.

Busken utgöres af flera kull-liggande stammar, från några tum till half aln långa, betäckta med mörk, ojemn bark — hvilka dela sig i flera (merendels 3) uppräta, och nästan lika höga grenar. Fjol-årets äro nedtill bara, men ärrfulla efter de affallna bladen. Årsskotten äro deremot betäckta med blad af en linies bredd och 5 liniers längd, utan viss ordning och nästan utan skaft, nära hvarandra eller mindre tydligt 3 i krans sammansittande, både 1 - 2 års gamla, ofvanpå gröna, under blekare, och i kanten försedda med

broskagtiga genomskinliga tänder. Två - sex blomskaft utgå helt enkla från toppen af fjol-årets grenar, en tum långa, trådsmala, gleshåriga, rödblå och enblommiga. Blomfodret är litet, 5 - delt, purpurfärgadt och hårigt. Blomkronan egglik, nästan uppblåst, 5-hörnig, högblå, ibland mera röd och äfven helt hvit med hopdragen mynning och 5 delt, kort tillbakaböjdt trubbigt bram. *Ståndarne* äro vanligen 10; (hkväl traffas ock 4-delta blommor med 8 ståndare) med räta knappar, som sakna borst, men äro klufne upptill med 2 öppningar i ändan. Stiftet, som ej stiger utom blommans mynning, är purpurfärgadt och har ett knapplikt märke. Fröhuset blir aflångt, omgifvit af en upphöjd ring vid basen, 5 hörnigt med 5 rum inuti, och öppnar sig fullmoget vid öfra ändans hörn, då mellanväggarne synas formerade af de 5 valvlernes inböjda kanter. Närmare bottnen äro de dock med stödet hopvexte. — Fröna äro otaliga, spetsiga, men nästan stoftfina.

När blommorna slå ut, som sker i Juli, luta de merendels något nedåt; Fröhusen deremot stå alltid upprätade.

De färska bladen ha en kärf, sammandragande smak; för öfrigt är nyttan obekant; men busken kan alltid anses som en af de skönaste af Fjällens alster.

Tab. — hela vexten i nat. storlek, blommande. — * en afbruten stjelk med blad — förstorade. — a. Blomkronan skiljd från blomfodret och köndelarne. — b. en ståndare. — d. pistillen. — f. en bladig stjelk med fröcapsler i nat. storlek. — g. en fröcapsel. — h. densamma mogen, öppnad i 5 valvler (förstorade.) — i. stödet hvarå fröna sitta. — k. en valvel särskilt. — l. ett frö, mycket förstoradt, äfvensom de föregående.

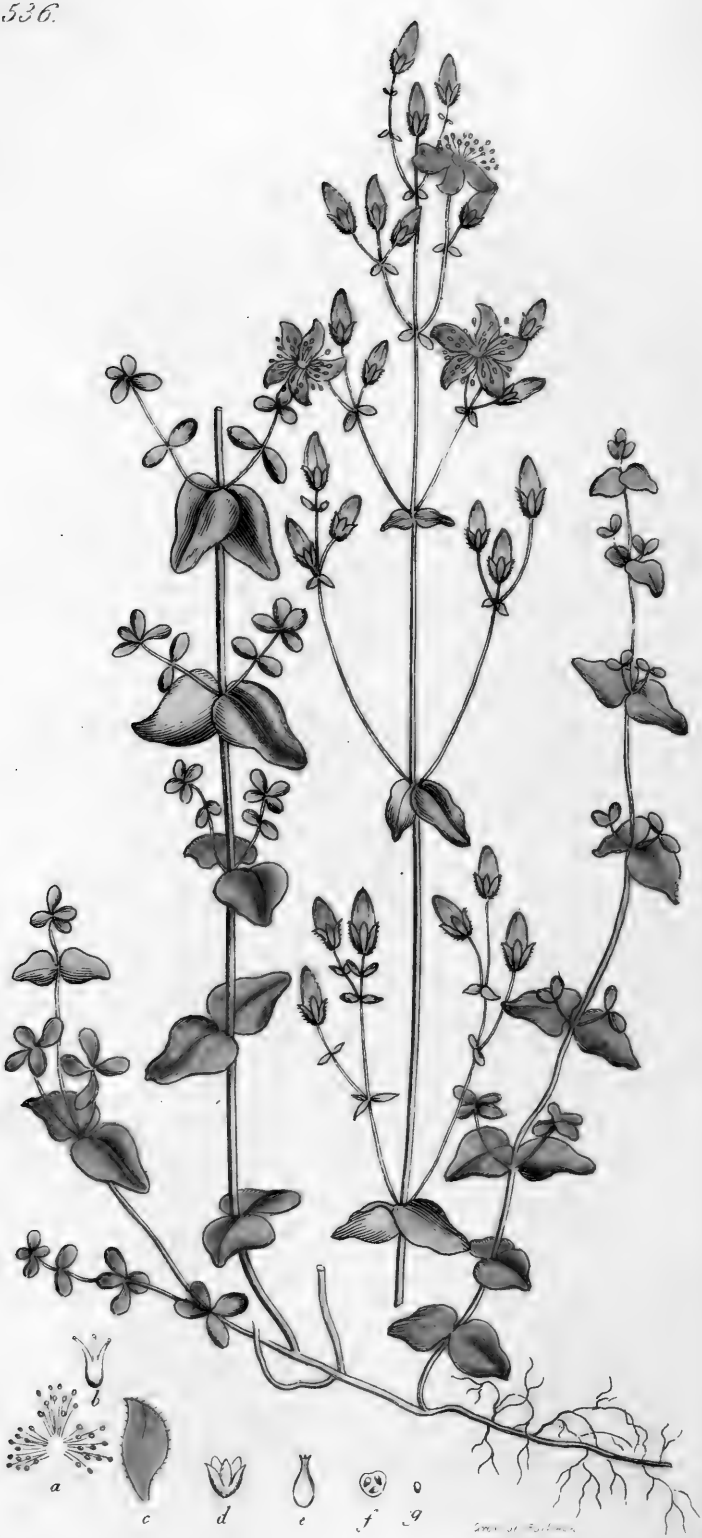
a
b
c
d
e
f
g

HYPERICUM PULCHRUM.

GYLLENBLOMMIG HYPERIK.

Örtstjelken är rak, trind. *Bladen* stjelkomfattande, hjertlika, glatta. *Blomfodret* har glandulösa insågningar. *Pistillerne* äro 3.

Linn. Sp. Pl. ed. Willd. 3. p. 2438. Cl. 18 POLYADELPHIA Polyandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. p. 292. Kl. 9. MÅNGMÄNNINGAR 3-5-qvinnade. — Fl. Dan. s. 75. — *Fries* Novitiæ Fl. Su. IV. p. 56.

Också en af de vexter som hittills saknats i Flora Suecica, oaktadt längesedan känd för inhemsk i Norrige kring nejderne af Bergen. Hr Mag. *Fries*, som sträckt sina Botaniska forskningar utom de egentliga föremål hvilka han så lyckligen bearbetar, har upptäckt denna vackra arten såsom äfven i Norra Halland vexande på bergen ofvanför Kungsbacka. Från roten, som är något krypande och mångårig, uppskjuta flere örtstjelkar qvarterslånga och deröfver, helt raka, trinda, ganska släta och något rödletta, besatta med blad och smärre grenar utur motsvarande bladveck, *Bladen* äro hjertlika och omfatta stjelken, släta och prickiga på ytan, samt blågrå inunder. Åldrade rodna de stundom. Vid blomningen, som infaller i Juli, formerar örtståndet en vippa af raka, 3 blommiga grenar. Blomfodersbladen äro aflånga med fina körtelagtiga insågningar, och blomkronans guldgula, på undre sidan merendels röda. Ståndarne äro väl icke, enligt klassens karakter, knippvis hopvexte, men de sitta likväl såsom i flera flockar kring de tre pistillerne, som tillhöra så väl denna som våra öfriga arter. Det är ej bekant om vexten äger någon ekonomisk nytta eller Läkedoms-kraft.

Tab. — Hela vexten i nat. storlek. — a. Ståndarne. — b. pistillerne. — c. ett blomkroneblad. — d. blomfodret. — e. Fröcapseln. — f. densamma på tveren afskuren. — g. ett frö. Alla litet större än i naturen.

Lit. by Fordon & Stilliary

Gray of Huckman

RANUNCULUS ARVENSIS.

Åker-Ranunkel.

Bladen äro sammansatta, de öfversta tredelta, flikarne jemnbreda. *Fröna* äro taggiga.

Linn Fl. Sv. p. 197. Öl. Res. p. 104. Cl. 13. Polyandria Polygynia. — *Liljebl* Sv. Fl. ed. 3. s. 305. Kl. 9. Mångmänningar Mångqvinnade. — *Retz.* Fl. œc. s. 483.

Ranunkel-Slägtet är ett ibland dem hvilkas arter fått den vidsträcktaste bestämmelsen på Jordklotet, än i grannskapet af begge Polerne, än spridde kring Fjällens eviga Ismassor — och än på Orientens solbrända fält. Alla belägenheter och jordmåner hafva sina, — och så fingo åkrarne denna på deras lott.

Den uppkommer från en annuel, fibrös rot, med en rak, månggrenig örtstjelk som är trind och slät. De blad som sitta nederst, äro sammansatta eller greniga, likväl finnas rotbladen stundom föga delta. De öfre deremot äro 3-delta, med jemnbreda (ibland 2-3-klufna) flikar. Blommorna sitta midt emot bladen, på skaft, små och gulägtiga. Deras blomfoder är vidöppet och hårigt. Kronbladen ovala, upptill bredare. Fröna blifva utmärkt stora, fästade endast vid den vissnade blommans centrum, något hoptryckta, med utstående taggar rundt om tätt besatta.

Åker Ranunkeln förekommer i sädesåkrarne på Gottland och Öland, och träffas äfven i Skåne, såsom vid Örtofta &c. Den blommar i Juni, och fröar sig således bittida. Som ogräs betraktad kan den ibland blifva öfverlägsen (*Linn.* Öl. Resa s. 174.) och den bör vara så mycket mindre välkommen, som han icke skall efterge någon af sina slägtingar i skärpa, genom hvilken endast 4 lod af färska gräset kan, enligt *Brugnone*, döda ett får. Dessa kreatur få blodpiss deraf, hvaremot man såsom botemedel uppgifvit Camfer och Terpentin blandade med Salt.

Tab. — Hela örten, både med blomma och frukt. — a. blomfodret. — b. ett blomkrone-blad. — c. häningskörtel-fjället. — d. köndelarne i nat. storlek. — e. en ståndare särskilt. — f. pistillen, förstorade. — g. capslerne flere hopsittande, mognade. — h. en enda sådan i naturlig storlek.

538.

Agrelius

Grav. af Ruckman.

PAPAVER ARGEMONE.

SPIK-VALLMO. *Agersilke.* — *Mankop.*

Örtstjelken är bladig och mångblommig; *Fröhusen* aflånga, klubblika och styfhåriga.

Linn. Fl. Sv. p. 182. — Cl. 13. POLYANDRIA Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 284 — Kl. 9. MÅNGMÄNNINGAR, Enqvinnade. — Fl. Dan. 867.

Denna, som är en åkervext, förekommer knappt på andra ställen i Riket än på Öland och i Skåne. Roten är annuel, liksom på de förut beskrifne. Örtsjelken är slankig, men grenar sig och är betäckt med styfva något tilltryckta hår. Bladen på stjelk och grenar äro tredelta, pinntaggade, med jemnbreda flikar.

Blommorna sitta ensama i ändan af grenarne. Blomfoderbladen är sträfhåriga och kronbladen blekröda och strax affallande. Ståndarnes strängar äro mot toppen ovanligt breda, och knapparne liksom på skaft sittande. Pistillens märke har 4—5 strålar. *Fröhuset* blir smalt och klubbformigt, nästan 5:kantigt och, särdeles i öfre ändan, sträfhårigt.

Blommorna bli äfven på åkervallmon, någon gång, dubbla. Utom af getter och får, lemnas denna art orörd af de öfriga husdjuren.

Tab. — Som är tecknad efter den lefvande vexten af Herr *Agrelius* (utaf hvars öfvade hand detta verk kommer att ibland figurerne framgent uppvisa många sköna vedermälen), föreställer hela örten i nat. storlek, blommande. — * en blomknopp med blomfoderskalen betäckt. — a. en ståndare med sitt platta, breda filament förstorad. — b. en mogen fröcapsel i nat. storlek.

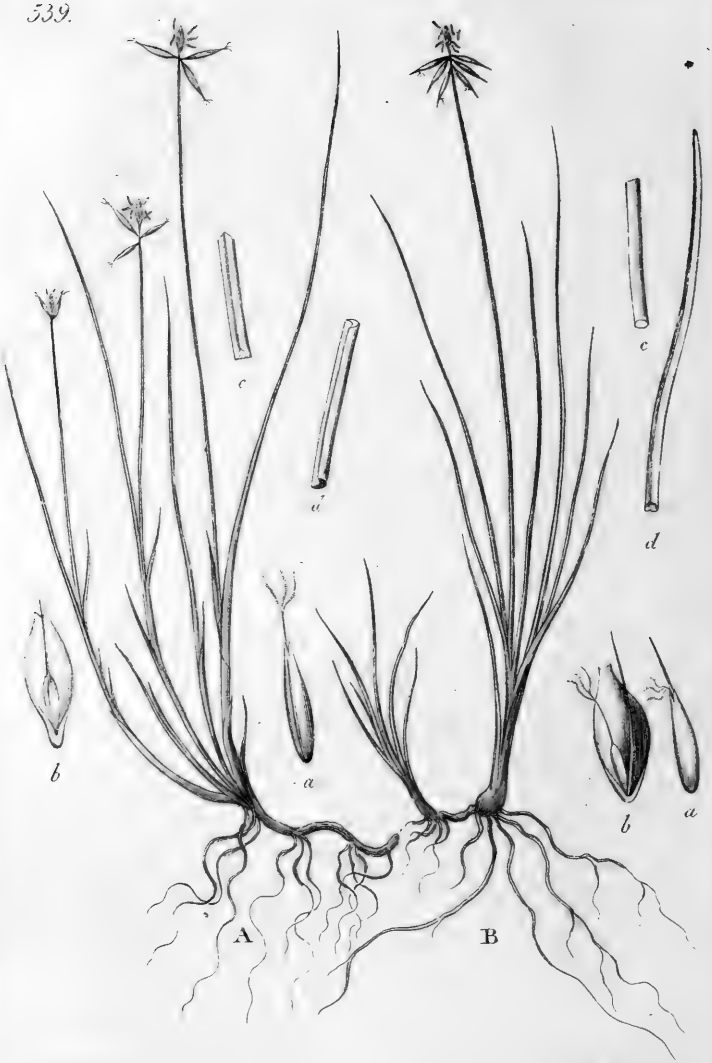

Nat. of Hortz

Grav. af Fyskman.

CAREX LEUCOGLOCHIN.

TAGGSTARR.

Axet är enkelt, hvarå 1 hane sitter öfver och 2—3 honor inunder med 3 märken. *Fröhusen* äro lansettformiga, trinda och nedböjda. Hvart stånd har ett enda rännladt blad.

Linn. Suppl. pag. 413. Fl. Lapp. n. 339. (C. pulicaris). Cl. 21. MONOECIA Triandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 27. TREMÄNNINGAR Enqvinnade. — *Wahlenb.* Fl. Lapp. p. 224. — Flor. Dan. t. 1379. — *Willd.* sp. pl. 4. 211. — *Lightf.* Fl. Scot. 543. t. 6. f. 2. (C. pauciflora).

CAREX MICROGLOCHIN. *Wahlenb.*

BORST-STARR.

Axet är enkelt med könen som ofvan, men flera honor. *Fröhusen* lansettlika, halftrinda och nedböjda, hvart och ett med ett *nållikt borst.* Hvart stånd har flera trådlika blad.

Wahlenb. Fl. Lapp. p. 225. — K. V. Akad. Handl. 1803. p. 139. — Flor. Dan. t. 1402. — *Liljebl.* Fl. Sv. ed. 3. s. 27. — *Willd.* sp. pl. 4.

Vid första påseendet företer sig icke mindre likhet emellan dessa arter, än emellan *Lopp-* och *Fästingstarren*, men äro likväl till alla delar märkligen åtskiljde. *Taggstarren* träffas ymnigt i djupa, med hvitmossa betäckta kärr; fästad med en krypande, lång, fastän trådsmal rot. De baljor som omgifva strået vid roten äro endast spetsiga och utan blad; blott den innersta bär ett sådant, som är hopvikt eller rännladt och slätt. Strået är 3:kantigt, 3—4 tum långt. Axet litet, smalt med *en* hanblomma öfverst och 2—3—4 honor inunder, med långa stift, skruflikt vridna vid basen, men upptill som borst utskjutande och delta i 3 långa märken. Fröhusen äro trinda, spetsiga och tillbakaböjda samt gula till färgen.

Borst-starren, en icke länge sedan ännu obekant art, är upptäckt af Doktor *Wahlenberg*, så väl på sidländta ställen under fjället i Norrlanden, som äfven i Torneå och Luleå Lappmarkers fjälltrakter. Roten är tufvig med några få sidlöpare. Från denna uppkomma, jemte det helt trinda, släta strået, många trådlika täta (ej rännlade) blad.

Axet liknar den föregåendes, men honorna äro merendels 6, smala och hvassa, fastän hälften kortare och mindre ljusa i färgen. Märkvärdigast är det *borst* som är fästadt på fröets yttre sida; under blomningen inneslutet inom fröhusen, men utskjuter sedan och blir hälften längre än frukten. Stiftet är deremot så kort, att dess 3 märken synas endast vid inre sidan af borstet. Fröhusen, som hafva en sida något plattare, äro lika så tillbakaböjda som hos Taggstarren. Emedlertid, vid samfält granskning af båda arterne, finnes ingenting säkrare än deras specifika åtskillnad, hvilken teckningen härjemte torde ock nöjagtigt förklara.

Tab. — Föreställer A. ett stånd af *Taggstarren* i nat. storlek. — a. en honblomma, mycket förstorad. — b. densamma öppnad, med fruktämnet och det utblommade stiftet. — c. ett stycke af strået. — d. af ett blad förstoradt.

B. Ett stånd af *Borst starren* i nat. storlek. — a. en honblomma. — b. densamma öppnad, för att visa borstets säte jemte pistillen. — c. d. delar af strå och blad, mycket förstorade.

Del. ex Swartz.

Grav. ex Buckman

MONTIA FONTANA.

MONTI-ÖRT, *Källelunk.* — *Liden Vandarve.*

Örtstjelken är grenig, tudelt; *Frukten* är nedåt hängande.

Linn. Fl. Sv. p. 40. Cl. 3. TRIANDRIA Trigynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. ed. 3. s. 81. Kl. 3. TREMÄNNINGAR, Treqvinnade. — *Michel.* Gen. 18. t. 13. f. 2. Flor. Dan. t. 131.

Detta örtslägte, som *Jussieu* fört till *Portulaceæ*, urskiljes från andra uti sin klass, genom sitt blomfoder, som består af 2 efter blomningen qvarblifvande valvler eller blad; och en 1:bladig blomkrona som är 5-delt med 3 mindre flikar, samt ett fröhus med 3 frön. Namnet härrör från *Micheli*, som på sin tid dermed velat hedra minnet af en vetenskapens gynnare, *J. Monti*, Botanices Prof. i Bologna.

Vexten, sådan den vanligen förekommer, må väl anses såsom en af de mindre bland örter, till utseendet ungefär lik Stellarierne. Hon trifves endast på våta ställen, särdeles der vattnet nedflyter från brunnar och springkällor. Dess rot är annuel och fintrådig. Örtstjelken tudelar sig i många liggande grenar, som taga rot, äro bladige och rödletta. Bladen sitta parvis mot hvarandra, aflånga, helbräddade och glatta, samt liksom stjelken något saftiga. Blommorna sitta på korta skaft, små och hvita, och öppna sig sällan utan i starkt solsken; men blifva efter befrödningen hängande. Uti blomkronan som är oordentligt 5-delt i 2 större ooh 3 mindre alternerande flikar, sitta ståndarne fästade vid de sednare. Fröcapseln är blott enrummig, och öppnar sig med 3 valvler, inom hvilka 3 njurformiga och på ytan skarpa frön ligga gömda.

Icke sällan är blomkronan blott 3-delt, äfvensom köndelarnes antal varierande, neml. 5 ståndare och 2 pistiller.

Af denna ört träffas också en märkvärdig afart, hvilken vi icke våga anse såsom specifikt skild från den vanliga, utan anföra den med *Persoon* (Synops. p. 111) såsom variation, med namnet *erecta*, och är funnen af Herr *Agrelius* i trakten kring Medevi helsobrunn på sidländta, skuggiga ställen bland gräset. Den vexer alldeles upprätt och mindre grenig samt med längre blomstjelkar än den

vi först beskrifvit. Härjemte bifogade figuren visar för öfrigt dess förhållande, äfven som mycken likhet med den *Micheli* gifvit (Nova plant. genera p. 18. Tab. 13. f. 1.) under namn af Montia aquatica major, men som likväl för sin betydligare storlek torde vara egen art.

Tab. — visar 1. *Montia fontana*, som den allmännast förekommer, dock något storvext. — 2. den raka afarten. — a. en blomma sedd på sidan. — b. blomkronan särskilt. — c. pistillen. — d. fröcapseln sittande inom blomfodret. — e. densammas 3 valvler öppnade samt fröna — alla figurerne mycket förstorade. — f. fröna i nat. storlek. — g. ett frö, förstoradt. — h. detsamma ituskuret, för att visa dess albumen och embryo, efter *Gærtner*.

d
c
g
f
b
a
e

ROSA SWARTZII.

SWARTZ'S ROS.

Stjelk och *bladstjelkar* med strödda krökta taggar; *bladskärmarne* i kanten sågade; *bladen* på båda sidor glatta, glänsande, ojemnt sågade; *stifterna* utdragna; *frukten* eggrund, glatt.

Liliebl. Sv. Fl. 3. 716. 9. TJOGMÄNNING. Mångqvinnade. — *Fries* Fl. Hall. 87. Novit. Fl. Sv. 34. 5. — *Afzel.* Diss. de Ros. Svec. 48.

Redan under N:o 313 har detta arbete meddelt de kännetecken, som utmärka det pragtfulla Ros-slägtet, hvars arter bland alla örternas slägter torde vara minst bestämdt utredda, för svårigheten kanske, att till skiljnad utfinna de säkraste kännemärken, enär naturen här liksom samlat sina gycklande förvillelser. Taggar, Blad, Blomma och Frukt äro de växtdelar, som snarast förekomma Botanistens uppmärksamhet och gifva honom en lätt tillflykt vid arternas bestämmande inom et slägte; men bland Rosorna är det likväl dessa delar, som mest förändra sig, både til form, färg, och icke sällan älven till beklädnad. Dock finner man minsta ombytligheten hos Taggarna, som aldrig öfvergå från krökta, vid basen utvidgade, til raka, stundom borstlika; hvadan ock rättaste fördelningen, Rosarterna emellan torde vara, at flockvis derefter i ordning föra dem och vidare underdela dem efter bladens beklädnad, som högst sällan är förändring eller öfvergång underkastad. Med antagande häraf tillhör *Swartz's Ros* den flock, som är försedd med krökta taggar och derjemte har på båda sidor glatta blad. Den har först af Professoren Doct. Ad. Afzelius blifvit anmärkt och af Adj. Mag. Fries, såsom egen art, uptagen i vår Flora under det namn, som lika länge med vetenskapen skall förvara ett dyrbart minne af den som genom en, må man säga, förtidig bortgång till ädlare rymder, beröfvades tillfället, att fullkomna en efterlängtad gärd åt Botaniken i en redan förberedd Monografi öfver detta slägte. *Swartz's Rosen* har med vår allmänna Hundros eller så kallade Njupon Buske (se ofvan N:o 29) en så stor likhet i afseende på taggar och de på båda sidor glatta bladen, at från denna synpunkt vår skarpsynte v. LINNÉ troligen sammanfört dem båda, helst den icke kunnat undgå hans uppmärksamhet, då den förekommer, från medlet af Gestrikland till Rikets sydligaste gräns, på skuggrika ställen och vid bergsfötter. Den skiljer sig likväl märkbart från Hundrosen (hvars Linneiska allmänt antagna namn hvarken bör eller, utan förfelande af de reglor derföre denne store mästare stadgat, kan ur Flora försvinna),

Del. ad Syrtes.

Grav. ad Ruskinan.

ORCHIS ODORATISSIMA.

Mest välluktande Orkid.

Blomläppen trubbigt 3-flikig och *sidoblombladen* utstående med en tillbaka krökt *sporre*, dubbelt kortare än fruktknuten.

Linn. Sp. pl. ed. *Willd.* t. 4 p. 1. p. 32. Cl. Gynandria monandria. *Liljebl.* Sv. Fl. 3 p. 314. n. 15. — *Tvåtydiga*, Tvåmänningar.

Bland det prydliga Orkidslägtet utmärker sig vår närvarande framför andra Skandinaviens arter med en stark och ganska behaglig lukt, som redan tillkännagifver, att den bör vara skiljd från sin närmaste slägtinge den *Konopsika Orkiden*, hvilket dess helbräddade Blomläpp och korta sporre dessutom tillräckeligen rättvisa. Bladen äro jemnsmala och i Juli månad framkomma dess små ljusröda blommor.

Denna art, ehuru sällsynt i Sverige, der egentligen Omberget kan skryta med att äga den, förekommer likväl på Gottland, orkidernas förnämsta hemvist, nog allmän, och uppfyller ofta under de lugna sommaraftnarne nejden med sin behagliga Lukt. Den tillhör den flock i slägtet, som är försedd med handdelta rötter.

Om den icke är känd för någon egentelig Hushållsnytta, hvartill roten likväl äfveneå väl som andra dess samslägtingars, bör gifva anledning, känner man åtminstone ingen skada, som den åstadkommer. Det vissa är, att den framför många utländska vexter förtjent ett odladt rum i blomsterparterren, der den säkert skall trifvas, om den blott i god jord fredas från syra.

Tab. — a) En blomma sedd framtill — b. på sidan — c) Fröredningspelare.

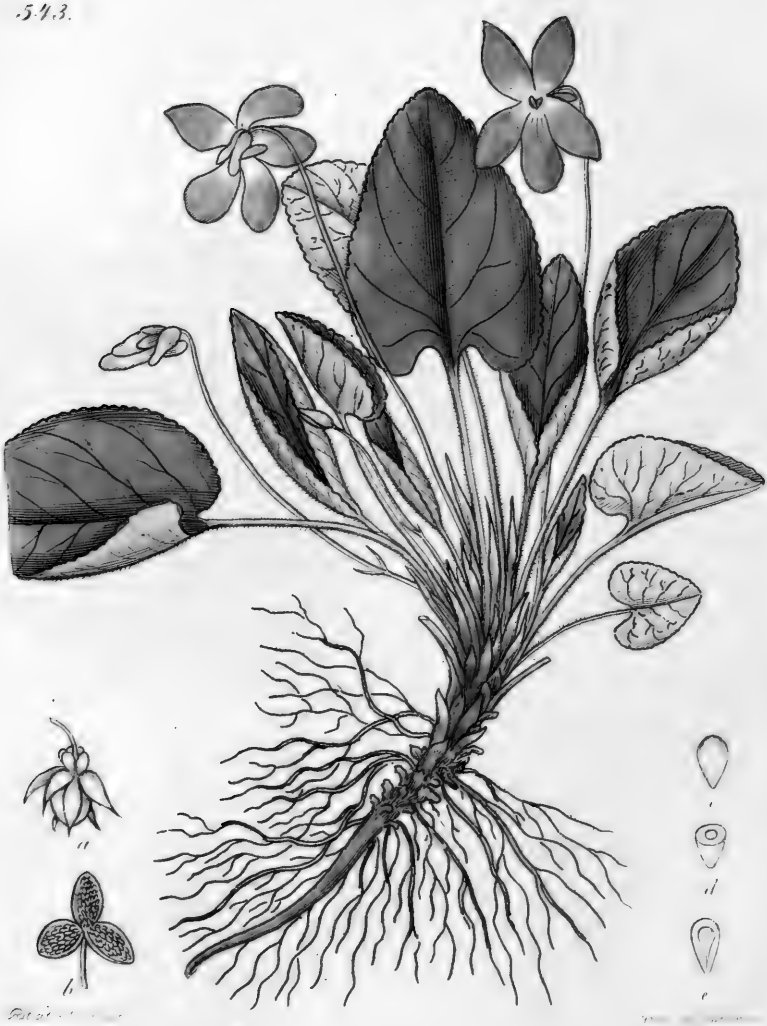

543.

VIOLA HIRTA.

Luden Viol.

Buskeviol. På Danska: *Fioler, Violer, Blaueviis.* På Tyska: *Rauhe Veilchen, wilde, rauhe Märzviole, Waldveilchen, Holzveilchen, Grosse Hundsveilchen.* På Hollänska: *Ruigeviool.* På Engelska: *Hairy violet.*

Stjelklös, med hjertlika blad, hvilka äfvensom bladskaften äro styfhåriga.

Linn. Fl. Sv. 2. p. 306. n. 788. Syngenesia monogynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3 s. 139. n. 1. Femmänningar, Enqvinnade.

Utom de redan meddelte arter af detta slägte finnes ingen och ej eller denna utmärkt för någon synnerlig hushållsnytta, änskönt den ätes af kreaturen. Den liknar vid hastigt påseende Hundviolen (N:o 290), under hvars beskrifning slägtets kännetecken äro anförda; men skiljer sig från densamma i en särskilt flock med stjelklös stängel och styfhårig beklädning, i synnerhet å Bladstjelkarna, som uppkomma i mera buskform från en något knölig nästan vedig, trädaktig rot, hvilken utskjuter korta vattenräta rotskott, som likväl icke äro med egna rötter försedde. Bladskaften äro utdragna med tätt sittande korta utspärrande hår, och få vid roten lansettlika tandade Bladskärmar. Bladen äga merendels en hjertlik form, ådriga, i kanten sågade, på båda sidor fint styfhåriga. Stängeln reser sig uprät, helt glatt, högre än bladen och får endast en något lutande blomma, som utan lukt är i allmänhet mera ljusblå än Hundviolens; nästan midtpå stängeln är den försedd, med 2:ne motsittande Blomskärmar. Likt Luktviolen (N:o 8) hafva å sido-blombladen vid basen en hårig linie Ståndarne äro plattade med orangefärgade knappar och Frökapslen hårig. Man träffar icke sällan *Ludna Violen* på skuggrika ställen blommande i April och Maj månader.

Tab. Fig. — a. Kapsel med vidsittande blomfoder; — b. valflerna öpnade med frön; i nat. storl. — c. fröet, förstoradt d. e. Fröhvitan tvärt- och långsåt i tuskuren med Fig. af sjelfva kroppsämnet.

Pict. of Lycium

Grav. of Buchman

PULMONARIA ANGUSTIFOLIA.

Smalbladig Pulmonar.

Smal Lungört. På Tyska: *Schmalblattriges Lungenkraut; Berglungenkraut, Ungarisches Lungenkraut, kleine Beinwelle, Wallwurz.* På Engelska: *Narrowleaved Lungwort.* På Franska: *La petite Pulmonaire.* På Italienska: *Pulmonaria minore.*

Rotbladen lansettlika, stjelkade; *stjelkens* ostjelkade.

Linn Fl. Sv. 2. 58. 164. Pentandria Monogynia. *Liliebl.* Sv. Fl. 3. 116 2. Femmänningar, Enqviuñade. *Retz.* Fl. Oec. 565. — Fl. Sc. 54. 230. *Gunn.* Fl. Nov. 1115.

Ofvan (N:o 135) hafva vi inhämtat de kännetecken, hvarmed Pulmonarslägtet är utmärkt. Den art, som här föreställes, äger väl ingen egen känd nyttig egenskap; men kan sannolikt tillegnas hvad dervid är anfördt om *Apteks-Pulmonaren.* I alla fall förtjenar den här sitt rum, såsom en af Scandinaviens sällsynta vexter. Det är endast omkring Skara och Lund, som den hittills inom Sveriges område blifvit funnen vildt vexande. Figuren har af Hr Agrelius blifvit tecknad efter naturen och, jemnförd med den i English Botany föreställda, förvissas vi om dess öfverensstämmelse med den af v. Linné under detta namn åsyftade; och bör icke förblandas med en art, som skall vara funnen i Österrike Mjuk Pulmonar (Pulmonaria mollis) kallad och som egenteligen skiljer sig genom spetsigare blad, Blomfodret nästan längre än Blompipen och mera mjukluddig.

Ehuru snarlika våra både inhemska redan nämnda arter verkeligen äro, både till Blommor och yttre utseende, skiljas de likväl ganska bestämdt genom rotbladen, som på den *Smalbladiga* äro lansettlika och försedda med stjelk, äfvensom denna är mindre sträfhårig eller snarare luddhårig och med smalare, ostjelkade, otandade stjelkblad, hvilka, liksom omedelbarligen, från stjelken utgå Från båda dessa är den Bohusländska *Hafs-Pulmonaren* (Pulmonaria maritima) väl skiljd, såsom tillhörande en egen afdelning inom slägtet, utmärkt för sina Blomfoder, som äro kortare än Blompipen.

Roten på den smalbladiga är flerårig, Blomfodret af Blompipens längd, och Blomkronan, som visar sig i Maj och Juni, har i början en rödagtig, men får under tillvexten en mer och mer i violett stötande blåagtig färg. På höjder i skogslundar förekommer den icke endast i den nordliga, utan ock medlersta delen af Europa; stundom äfven med hvita Blommor, hvilken artförändring likväl icke lär varit sedd i Sverige.

Tab. a. Ett öpnadt Blomfoder med sitt Fröhus.

2
1
d
e
f
g
b
a
c
Gro. of Ruckman

TRICHODIUM ALPINUM.

FJÄLL-TRIKODIE.

Blomvippan smal med enkla släta grenar; *blomfoderskalen* smala spetsiga; *blomkronan* med ett något rakt agnborst nedom blombladets midtel upstigande.

Linn. Sp. pl. Ed. *Willd.* 1. 368. TRIANDRIA Digynia — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 51. 3. TREMÄNNINGAR Tvåqvinnade. — *Wahlenb.* Fl. lapp. 22. 38. (Agrostis alpina) — *Schrad.* Germ. 1. 200. *Hornem.* Hort Hafn. 951. 2.

TRICHODIUM ALGIDUM.

ISIG TRIKODIE.

Blomvippan nästan axlik; *blomfoderskalen* eggrunda, trubbiga, *blomkronan* utan agnborst.

Wahlenb. Fl. lapp. 25. 41. t. 1. *Liljebl.* Sv. Fl. 53 9 (Agrostis algida).

Det är den förtjenstfulle *Michaux* och efter honom Tysklands *Schrader*, som vi hafve att tacka för urskiljandet af detta med Agrosterna sammanförda slägte. Trikodie-slägtet utmärker sig med ett tvåskaligt blomfoder, hvars skal äro nästan lika långa, försedde med en enskalig blomkrona kortare än blomfoderskalen. Af de här anförda 2:ne arter, båda, såsom endast infödingar på de Scandinaviska fjällen, sällsynte, äro vi uti förbindelse till Hr Wahlenberg för upptäckten af den *Isiga*, hvars figur vi äfven från dess Flora Lapponica begagnat. *Fjäll-trikodien* träffas på torra ställen af 6–8 tums höjd med flera och bladiga ofruktbara rotskott från en och samma rot. Bladen äro ganska smala, hoprullade, nästan syllika, och blombladen 2–3. Blomvippans grenar äro tilltryckta, hvaraf den får ett smalt utseende; blomfoderskalen äro brunagtiga, och blomman, som framkommer i Juli månad, gulgrön. Deremot *Isiga Trikodien* upskjuter vårtiden vid vattubräddar i små tufvor till $1\frac{1}{2}$–2 tums höjd och blommar i Juli månad, oftast med blott sjelfva Blomvippan öfver vattenytan. Strået, som är nederst försedt med en skida, hvilken upstiger på halfva ståndet, blir knappt högre än de platta jemnbreda bladen, och får i toppen en 5–6 linier lång Blomvippa, som hoptryckt har utseende af ett cylindriskt ax. Blomfodrets skal äro mjuka,

eggrunda, genomskinligt gulagtiga och kullriga utan köl. Genom sammandragning förlora de vid torkning deras form. Blomskalet, som är kortare än sjelfva fruktknuten, är äfven genomskinligt, och ståndarne äro knappt längre än blomfoderskalen.

Då *Agrost*-slägtet vanligen varit ett tillhåll för de grässlag, om hvilkas hänförande man varit oviss, kan Trikodieslägtet, som äger goda karakterer, icke annat än med välbehag emottagas i Vettenskapen. Till detsamma höra jemväl *Röd och Hund-Agrosterna* (Agrostis rubra et canina).

Tab. 1. *Fjäll-Trikodien:* a. Dess Blomfoder med innesluten Blomma; b densamma afskiljd. 2 *Isiga Trikodien:* c. Blomvippan förstorad; d. En Blomma mera förstorad; e. densamma tillsluten med mogen frukt; f. densamma med öppnade skal; g. Blomskalet mera förstoradt.

1.

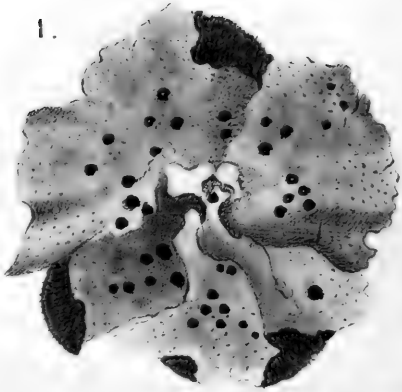

a

c

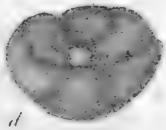

d

2.

a

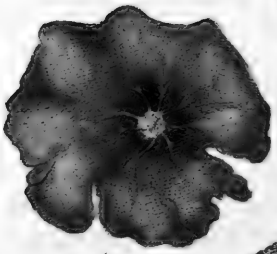

b

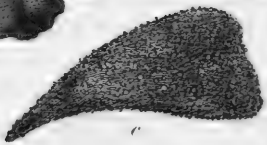

c

g

f

e

d

GYROPHORA VELLEA.

PELS-GYROFOR.

Fnoklaf.

Lafstammen styf, blågrönt gråagtig, undertill skrofligt trådig. *Fruktlägren* strödda, kantade med platt ringlad skifva, och i dess medelpunkt en ensam vårtlik upphöjning.

Achar Synops Method. Lich. 68. 15. G. vellea β spadochroa. Kgl. Vet. Akad. Handl. 1794 sid. 92. *Lichen polyrhizos* (utesl. alla Synonym). — *Westr.* i samma Handl. 1793, sid. 49. *Lichen glaucus.* — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 613. 7. — *Retz.* Fl. Scand. 286. L. velleus β glaucus.

GYROPHORA GRISEA.

GRÅ GYROFOR.

Blacklaf, Grålaf.

Lafstammen något styf, askgrå, undertill svart och gråbrun, af upphöjda blekare punkter skroflig. *Fruktlägren* något kullriga med snäckringade och enkelt ringlade fållar.

Achar. Syn. meth. Lich. 69. 18. Gyrophora murina. Kgl. Vet. Akad. Handl. 1794 sid. 91. — *Retz.* Fl. Scand. 286. 1612.

Under N:o 503 äro redan de kännetecken anmälta, hvaraf detta, af den förtjenstfulla Prof. och Ridd. *Acharius* först uppgifna slägte uti den naturliga Växtflocken *Lichenides* af Linneiska klassen *Cryptogamia* urskiljas. Bland dettas arter äro de nu föreställda, så väl sinsemellan som med de under N:o 528 redan bekant gjorda af en snarlikhet, som tvifvelsutan ofta föranledt deras förblandning; men af de nu upptagna, af Hr *Acharius* i sin Synopsis Lichenum antagna kännemärken, bör en sådan förvexling för framtiden vara förekommen. Båda dessa arter träffas på nakna berg och klippor i Rikets medlersta och södra orter. Den här förekommande *Pels Gyroforen* är troligen Linnei Lichen polyrhizos; men efter Herr *Acharii* uppställning blott en artförändring af den rätta Pels-Gyroforen, som endast förekommer på de Nordliga trakternas fjäll. Genom Kgl. Förste Lif-Medici *Westrings* prisvärda bemödan-

de att utforska den rikedom, hvarmed Naturens Herre emot all förmodan begåfvat Nordens kala klippor, har äfven blifvit utrönt, at denna Lafart gifver et färgpigment, hvarmed man erhåller på *ylle* violett, svartbrun och än svartare färg, samt på *silke* mer och mindre violett och Puce, samt ljus och rödagtig carmelit-färg *(se K. V. A. Handl. på anvist ställe)*. Huruvida Lichen polyrhizos *Westr.* äfven hör hit, vågar man icke påstå. *Grå Gyroforen* åter, som Hr *Acharius* i sina sednare skrifter kallar murina, är efter all anledning både *Retz.* och *Westr.* och då äfven flere författare antagit för den samma namnet *griseus*, har man här velat bibehålla detsamma. På nyss anförda ställe uptäcker man ock, att med denna Lafart, använd som färgstoft, fås äfven följande färger: på *ylle* violett, gridelin, mordoré, carmelit, mörk olif och musk, svartbrun och helt svart; och på *silke* 3 slags gridelin, 2 slags cramoisi, 2 slags violett, Puce, Ventre de biche, 2 slags carmelit, couleur de rose, 2 slags mordoré, feuille-morte och lilas *), allt efter olika behandlingssätt. Det bör vid denna art icke förbigås, att den sällan förekommer hos oss af så fullkomligt utseende, som figuren a. visar; men man har likväl valt den, för att lemna kännedom om den i sitt fruktbärande tillstånd, som ock sällan hos oss inträffar. Deremot är undra sidan i vanligaste storlek och utseende.

Tab. Fig. 1. — a. *Pels-Gyroforen* på öfra sidan. — b. En underdel deraf förstorad. — c. Ett Fruktläger förstor. — d. En *Pels-Gyrofor* i sitt första tillstånd.

Fig. 2. — a. *Grå Gyroforen* på öfra sidan. — b. Undra sidan. — c. En del deraf förstor. — d. e. f. Fruktläger i olika åldrar. — g. Ett sådant lodrätt ituskuret, mycket förstoradt.

*) Man har bibehållit de allmänt begagnade färgbenämningar, ehuru alltför obestämda i vetenskapligt hänseende.

347.

Del. ad Agrelius. Grav ad Ruckman

547.

GENISTA GERMANICA.

Tysk Genist.

På Tyska: *kleine Deutsche Ginster, Stechginster, Steckender, stachlichter Pfriemkraut, Ginstpfrieme, Skorpion Pfrieme, kleine Deutsche Pfriemen, kleine steckende Hohlheide.* På Holländska: *Duitsche Brem, Gaspeldooren.* På Engelska: *German Genista, — Broom.* På Franska: *Genét germanique.*

Med sammansatta taggar; *Blombärande grenarne* oväpnade. Blomklasar i toppen med naken och dunig köl. *Bladen* lansettlika, finludna.

Linn. S. N. 12 475. 12 — Sp. pl. ed *Willd.* 3 944. 20. Diadelphia *Decandria. Liljebl.* Sv. Fl. 3. 410. 4. Tvåkulle, med ärtbaljor.

Af Genistslägtet har Svensk Botanik redan under N:o 451 ägt tillfälle göra en art bekant; men då den tillhörde den slägtets afdelning, som omfattar de obeväpnade arter, får man anmäla Tyska Genisten, såsom tillhörande en motsatt eller den med taggar. För Figuren till denna, egenteligen Hallands inföding, stadna vi uti förbindelse hos den nitiska Botanisten Herr Agrelius, som, med sin utmärkta skicklighet att afteckna naturen, förenar i frikostiga bidrag synnerlig välvilja för detta arbete.

Från de inhemska Genistarterne skiljer sig den Tyska genom sina taggar, jemte en annan i nejden af Westervik funnen art, eller den Engelska, som tillhör samma afdelning; men hvars taggar merendels alltid äro enkla, med Bladen något mera eggrunda och Blommor så väl i grentopparna som i bladfästena. Båda små buskar, knappt mer än en fot höga, upkomma från en vedig rot, och den nu ifrågavarande med sammansatta taggar, hvardera med 2:ne smärre, som likväl endast beväpna de yngre och icke blomstrande grenarne, hvilkas bark är af en grönagtig färg, på de äldre öfvergående till mörkbrun. I sitt späda tillstånd utbreder busken sina grenar till nästan kull-liggande; men får dem vid en högre ålder upstående. Bladen, hvarmed endast de spädare grenarna prydas, äro lansettlika af blågrön färg, glänsande, håriga och skiftesvis sittande. På de äldre bladlösa grenarne blifva taggarne nästan törn-

lika. Blommorna äro gula och framkomma i Juni — Aug. månader i toppen på taggfria qvistar med kölen dunig. Fruktbaljan innehåller vanligtvis 10—11 frön, som likväl högst sällan alla hinna full mognad.

För någon hushållsnytta är Tysk-genisten icke känd; men troligen skulle försök med den uptäcka dess användbarhet i färgning likasom hos Genista tinctoria eller Färg-genisten, ehuru Färgämnet torde erhållas till mindre myckenhet. Bien söka begärligt blommorna, som likväl sägas gifva en dålig håning. Såsom läkmedel är den i Tyskland med fördel använd i afkok, till stillande af Dysenteri och Menses.

Tab. a. — Blomfodret i naturlig storlek; b. — ståndarne med sin spira, och c. — en fruktbalja med qvarsittande spira förstorad.

548.

FRAGARIA COLLINA.

BACK-FRAGAR.

Back-Smultron, Nejken, Hattar, Hattebär. På Tyska: *Harte Erdbeere, Presslinge, Knarkbeere.*

Bladstjelkarnes ludd ganska utstående och *Blomskaftens* frånskiljdt uprätt. *Bladen* hvasstsågade, nertill djupast, på båda sidor luddiga. *Blomfodret* upstående kring frukten.

Linn. Sp. pl. ed. *Willd.* 2. 1093. 6. ICOSANDRIA polygynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 273. 2. TJOGMÄNNINGAR, Mångqvinnade.

Länge har denna Fragar-art med den allmänna N:o 16 varit förblandad och gått under ett gemensamt namn af smultron, men Gottländske Bonden har af ålder ansett dem skiljda och derföre kallat den här ifrågavarande Nejken, och den Vestgötske har äfven skiljt den med namn af Hattebär, i afseende på Blomfodrets qvarsittande. Sednare tiders vetenskapliga noggranhet har bestyrkt att de verkeligen äro åtskiljde. De träffas sällan tillhopa, änskönt de båda tycka om torra stenrika Backar. *Back-Fragaren* förekommer likväl på mera öpna, och den andra på mera skuggrika trakter. Denna har det qvarsittande Blomfodrets flikar omfattande frukten, då de på den allmänna äro tillbaka böjda och affalla lätt vid bärets mognad. Luddet på *BackFragarens* Blomstjelkar är uprätt och frånskiljdt, men på den andras tilltryckt. Dennas Blad äro nertill djupare sågade med hvassare inskärningar. Dess ståndare äro äfven vida längre än spirorna med eggrunda knappar. Nyttan af denna art är i öfrigt enahanda med den andra artens. De i våra Trädgårdar allmännast förekommande så kallade *Jordgubbar* äro en dess artförändring med större något aflångare frukt, egenteligen tillkommen genom en större fetma i Jordmånen, hvilket vitsordas deraf, att om de icke omplanteras hvart 3—4 år med ombyte eller förbättring af planteringsstället, urarta de snart till *BackFragar. Duchesne* i sin Monographie öfver Fragar-arterna uppgifver BackFragaren att endast vexa i Sverige och kallar den Les Breslinges.

Man finner, likväl sällsyntare, i trädgårdar odlade Jordgubbar med enkla blad och andra med liten men flera

gånger om sommaren gifvande frukt, båda med tillbakaböjdt Blomfoder, men dessa äro artförändringar af den *allmänna Fragaren*, och de stundom odlade så kallade Amerikanska utgöra en helt egen art (Fragaria Virginiana), som skiljer sig i synnerhet med ett från frukten utstående Blomfoder, och med bladens öfra sida någorlunda glatt. Vid odlingen af alla arterna bör iakttagas, att Refvorna efter fruktgifvandet afskäras och att när Blommorna visa sig Tvåbyggare, eller med endast Hanblommor, som lätt upptäckes då fruktämnet saknas, sådana sorgfälligt utgallras.

Tab. — Ett örtstånd med särskilt frukt.

a
b
c
d
e
f
g
h
i

549.

OENOTHERA BIENNIS.

Tuårig Enoter.

Gulltraf, Fransk gul-Rapunsel. På Tyska: *Nachtkerze, gelbe Rapunzeln, Garten Rapunzeln, Rapunzelselleri, Rübrapunzel, Französische Rapunzeln, Deutscher Sallat, Nachtschlüsselblumen, Weinblumen, Rapontika.* På Holländska: *Tweejaarige Onagra, Gehoornde geele Wederick.* PåEngelska: *The broadleaved œnothera, — Tree Primrose, Night Primrose.* På Franska: *Herbe aux ânes, Onagre, Jambon des Jardiniers.*

Stjelken uddigt hårig; *Bladen* eggrundt lansettlika platta; *Kapslarne* nedåt svulstiga.

Linn. S. Veg. 12. 492. 2. sp. pl. Ed. *Willd.* 2. 1. 306. 1. Octandria, monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 206. 1. Tjomänningar, Enqvinnade — *Retz.* Fl. Scand. 89. 456. — Fl. œc. 470.

Det är på framl. Professorn och Ridd. *Swartz's* vitsord, som denna Scandinaviska rakryt vinner burskap, såsom vild funnen i södra Sverige. Den kom först år 1614 från sin egentliga hemort Virginien till Europa, der den nu nästan öfverallt temligen allmänt innästlat sig. I sandig något fet jordmån fortgår den förträffligt, och sår sig sjelf, samt blir alltid, efter namnets föranledande, tuårig. Enoterslägtet tillhör Klassen *Octandria*, och Ordn. *Monogynia* i våra systemer, och hänföres till *Onagra-flocken* i den naturliga uppställningen, samt kallades äfven af *Tournefort Onagra.* Det igenkännes af sitt pipiga med nedböjda affallande flickar, 4:delta blomfoder, 4 infästa blomblad, 4:delt märke och en 4:rummig 4:skalig undersittande kapsel. Slägtnamnet, som leder sin upprinnelse från Grekiskan, har fordom af *Theophrastus* varit tillegnadt en art lysmask.

Första året får *Tuåriga Enoteren* blott några 1—2 tum långa blad, som busklikt utbreda sig på jordytan; men i det påföljande uppstiger en efter jordmånens fetma ända till 4 - 5 fot hög stängel, som har skiftesvis sittande platta lansettlika helbräddade blad, hvilka längs den upplöpa. I toppen framkomma efter hand i Juli—Sept. månader dess stora, prydliga, blekgula blommor, som endast afton-

stunderna, sällan, om ej vid dyster väderlek, på dagen öpna sig. För rotens skull, som 4—6 tum lång, både rå och tillredd som sallat, flerestädes äfven i första året ätes begärligt, har den blifvit odlad och fortgår något hvarstädes, utom i rikets nordligaste orter, der den torde fordra betäckning vintertiden. På soppor och stufvad mat finner man den ganska smaklig, hvarföre den om hösten bör upptagas; men vill man, utan att frnkta för råttor eller mullvador, låta den stå ute öfver vintren, bör den åtminstone strax på våren upptagas, så vida den på bordet skall användas; ty sedan stängeln börjar uppskjuta, blir roten träagtig.

Tab. — föreställer öfra delen af växten med ett nedre blad. — a. en tillsluten och — b. en mognad sig öpnande kapsel. — c. densamma tvert afskuren. — d. frön i naturlig storlek. — e. Ett afskildt blomfäste med sina frön. — Ett frö förstoradt. — g. Detsamma tvert af och — h. längs efter ituskuret, för att visa kroppsämnet; i. detta sednare särskilt.

550.

550.

PYROLA MINOR.

Mindre Pyrol.

Bladen nästan runda; *Blomstjelken* med små runda, nästan tillslutna, spridda, klasvis sittande blommor, hvilkas ståndare och spiror äro räta.

Linn Fl Su. p 361. Decandria, Monogynia. — Gottl. Resa s. 206, 221. — *Liljebl.* Sv Fl. s. 215. 3. Tiomänningar, Enqvinnade.

Uti skogbevexta ängar, stundom ock i oupodlade skogar, der marken befinnes mosslupen, träffar man denna Pyrol-art, hvars slägtmärken redan äro af N:o 176 bekanta. Likt den *Rundbladiga* (N:o 3. 4) framkommer den mindre Pyrolen med temligen stora rundagtiga, i kanten något naggade blad, mellan hvilka den framskjuter sin blomstängel, som i Juni—Juli månader får spridda, klasvis sittande hvita eller rödagtiga klotrunda blommor, hvilka under tillvexten än mera sprida sig och nästan alltid hålla sig tillslutna, omfattande ståndare och spiror, som genom deras rakhet göra arten väl skiljd från samslägtingarne och i synnerhet från den *rundbladiga Pyrolen*, med hvilken den ofta varit förblandad. Från denna skiljer den *mindre* sig likväl dessutom genom en mindre storlek i alla blommans delar, och har ståndarknapparnes porer utvidgade, ej pipiga, med ganska kort stift och sköldadt märke.

Mindre Pyrolen, som nog allmänt förekommer, ätes väl liksom de öfriga slägtets arter af boskap och getter; men lemnas af hästar och får; och ehuru känd redan i v. *Linnés* tid har ingen egenskap af värde hos densamma kunnat utrönas, hvarken i medicinskt eller ekonomiskt afseende.

Tab. — a. En förstorad blomma med ståndare och spira. — b. En fruktbärande stjelk.

551.

CAREX DIOICA.

TVÅBYGGANDE KAREX. *Nålstarr;* på Tyska: *Getrennte Rindgras, Richgras mit getrennten Geschlechtern, Galgans.;* på Holl. *Tweehuizige Cypelbies;* på Eng. *Small Carex;* på Fr. *Laiche dioïque, Caret dioïque.*

Stjelk och *Blad* glatta; med *Ståndare* och *Spiror* i enkla *Ax* på särskilta stånd, samt något upprätt, eggrundt, nervigt, i öfra kanten styfhårigt *Fröhus.*

Linn. Fl. Su. p. 885. MONOECIA, Triandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 26. 1. TREMÄNNINGAR, Enqvinnade. — *Gunn.* Fl. Norv. 715.

Till den underdelning bland de mångfaldiga Karexarterna, som igenkännes på ett enda enkelt ax och 2:ne märken, hör den *Tvåbyggande,* som nog allmänt förekommer på våra sumpiga ängar. Roten är flerårig och krypande; från densamma upstiga nästan 3:kantiga glatta vid basen skidade blad, hvilkas yttre sida är mer och mindre hvasst upphöjd, då den inre är nästan platt, i kanten ofta styfhårig. Stjelken eller strået, som allmännast får 3-4 tums höjd, men högst träffas af 12 tum, är mer och mindre trubbigt trekantig något högre än bladen och glatt, får i toppen nästan valsformigt aflånga, enkla ax på särskilt stånd med ståndare och på annat med spiror. Blomfoderskalen äro på de förra eggrunda, trubbigt tillspetsade, ljusbruna, vid kanten hinnagtiga, försedda på ryggen med en grönagtig nerf. På de sednare åter är nedersta blomfoderskalet eggrundt med en agnlik spets; i öfrigt äro de lika nyssnämnde, men af en mera mörkbrun färg. Ståndarne äro hårlika, utdragna, med gula jemnbreda knappar. Märkena äro 2:ne jemnbreda duniga, och fröen linsformiga, glatta, gula och fint sylspetsade. Spiraxet får i sitt mogningstillstånd en mera eggrund form med tillbakakrökta spetsigt eggrunda, nerviga, i öfra kanten styfhåriga fröhus, hvarigenom den *Tvåbyggande* äfven skiljer sig från sina närmaste slägtingar den *Hufvudlika* och *Lopp-Karex* (C. capitata et pulicaris).

Då hela slägtet äger en ringa förtjenst hos Landtmannen, må den här i frågavarande art tilkomma ett så myc-

ket mindre värde, som dess låga växt knappt lemnar något, som ken träffas af skördarens lia. Deremot hindra dess rötter fortkomsten af ädlare grässlag, hvarföre den bör dela nästen alla Carex-arters öde; att från ängsmarken genom dikning förminskas eller genom plöjning tillika alldeles utrotas.

Tab. — 1. *Ståndare-Växten.* a. Ett blad, b. Ett Blomfjäll sedt *bakifrån* med sin gråaktiga köl, c. detsamma i mognadt tillstånd framtill. — 2. *Spir-Växten* d. ett blad; e. ett mognadt ax; f. Frökapseln i sitt första och g. i sitt uppsvälda tillstånd; h. den samma på längden itnskuren.

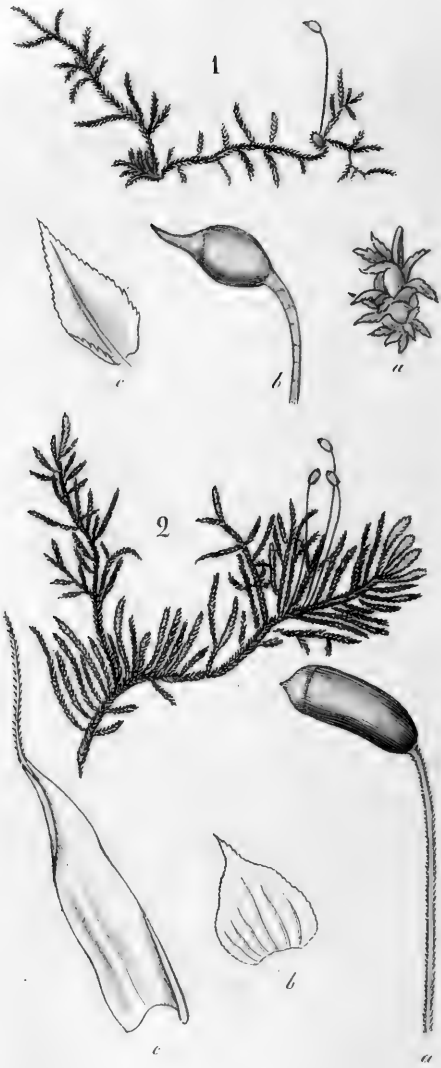
1
c
b
a
2
b
c
a

HYPNUM SWARTZII.

SWARTZS HYPNE.

Grenmossa.

Stjelken kulliggande, krypande, ganska grenig; *Bladen* åtskiljda, nästan 2:radiga, eggrunda, fintsågade, en-nerviga; *Locket* syl-likt, inkrökt.

Smith Fl. brit. 1293 23 CRYPTOGAMIA, Musci. — *Swartz* Musci Sv. 65. H. atrovirens. *Liljebl.* Sv. Fl. 3 563. 32. *Lönnblomstrande*, mossor.

HYPNUM UMBRATUM.

SKUGG-HYPNE.

Stjelken dubbelt penndelt; *Bladen* hjertlika, långspetsade, fint sågade, fålladt strekade utan nerver; *Locket* kägelformigt, fint sylspetsadt.

Smith. Fl. brit. 1298. 29. CRYPTOGAMIA, Musci. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 563. 33.

Det är icke endast jordens, utan ock stundom trädens ytor, som beklädas af det på arter talrika Hypneslägtet, åtskiljdt från andra slägten bland Mossorna genom en dubbel munöppning, som utvändigt är försedd med 16 tänder, hvilka utvidga sig vid basen, och invändigt är hinnagtig och tandad. De båda här förekommande arter närgränsa hvarandra, ehuru Swartzs-Hypnen, som igenkännes af de ofvan anförda skiljetecken, tillhör den underdelning i slägtet, hvars blad äro försedda med en nedom spetsen försvinnande nerf, och träffas merendels på träd, knappast någonsin på marken, der Skugg-Hypnen deremot ständigt har sitt tillhåll och uptages i systematiska ordningen bland de arter, hvilkas blad utmärka sig utan nerver. För uptäckten af båda dessa arters rättighet till ett rum i Skandinaviens Flora hafva vi att tacka den oförgätliga *Svenska Botanikens* författare, hvars namn Englands förtjenstfulle *Smith* först tillegnade den främsta vår anförda art, hvilken han fann vara såsom ny, orätt af framl. Prof. *Swartz* tillförd, en förut känd art under namn af *atrovirens*. *Smith* ville ock derigenom gifva en tacksamhetsgärd åt den, som

Hypnum Swartzii & umbratum.

i Mossornas utredande på ett ryktbart sätt gjort sig känd. Swartz Hypnen liknar i betydligt afseende den *Vällånga* arten (H. prælongum); men skiljer sig märkbart från denna, hvars stjelk är vida längre och enkelt, men ojemnt penndelt med utstående, långspetsade i kanten något tillbakaböjda blad. Båda de här afbildade äro försedde med en sträf moss-stängel och lutande kapsel. Skugg-Hypnens kapsel är likväl valsformig med slät moss-stängel och tillika genom ofvananförda kännemärken nogsamt igenkänd; deremot den andra artens kapsel är eggrund.

Om af detta slägtes arter få äro kända för någon egentlig hushållsnytta, bör det likväl icke undfalla Landtmannens uppmärksamhet, att der Hypner finnas, är antingen, på marken, säkert bevis af syra och skugga, som båda delarne till jordmånens förbättring böra undanrödjas, eller, på träd, bevis, att dessa äro vanskötta och utan snar hjelp äfventyra en för tidig bortgång eller åtminstone mindre duglighet. Hypnernas tillhåll på träden är alltid i den rämnade barken, der fuktighet befordrat deras vext. Ett sädant växtställe tillkommer icke utan sjukdom eller ålder hos träden. Om dessas vård således för ägaren är af någon vigt, bör icke allenast Hypnen borttagas, utan ock den rämnade barken sorgfälligt, men varsamt bortskrapas, som i synnerhet gäller i anseende till fruktträd.

Tab. — 1 *Swartz Hypnen.* — a. moss-stängeln med sin ståndarevext. — b. den samma med kapsel. — c. ett blad. — 2. *Skugg Hypnen.* — a. moss stängeln med sin kapsel. — b c. Blad.

Tel. af Agrelius.

Grav. af Fluckman

ROSA CINEREA.

Askgrå Ros.

Med nästan raka strödda taggar; *Bladen* eggrunda, undertil blågråagtigt luddiga; *Blomfoderflikarne* penndelta kortare än Blomkronan.

Denna Rosart har länge med *kanelrosen* (Rosa cinnamomea L.) varit förblandad. På sätt vi N:o 541 ägt tillfälle nämna, förändra sig rosarterna ofta betydligen på samma stånd till form och färg i de växtdelar, hvarifrån man fordom trodde sig finna de säkraste skiljemärken; det är endast genom en fortsatt upmärksamhet och en grannlaga forskning man i sednare tider kunnat stadga några säkrare kännemärken för Rosarternas bestämmande. Den närvarande tillhör, efter de vid Swartz-Rosen framlagda grunder, den Flock, som är utmärkt med raka eller nästan raka (ej kortböjda) taggar och tillika har småbladen ludna inunder. Hit hör jemväl den *Mest-törniga* (R. spinosissima) och den ofvannämnda *kanel*-Rosen. Af dessa skiljer sig *Askgrå* Rosen genast från den förra genom sina något mindre raka glest sittande taggar; men kommer deremot den sednare desto närmare.

Askgrå Rosbusken hinner knappast 4—5 fots höjd, har efter åldren mer och mindre mörkbruna stjelkar och grenar, som äro försedde med spridda, nästan raka, gråagtiga, oftast parvis sittande vid basen något utvidgade taggar. Bladstjelkarne äro oväpnade, merendels med ett tätt ludd beklädda och hafva nedåt afsmalnande uptill i kanten sågade körtelbärande, ludna, ljusgröna Bladskärmar. Bladen sitta merendels 5 tillhopa och äro i allmänhet eggrunda, temligen lika kantsågade, oftare trubbiga änspetsiga, ofvan mörkgröna, inunder blågrå, ludna i synnerhet i kanten. Blomfodrets flikar äro penndelta, men kortare än Blomkronan, som är rosenröd. Fruktknuten är nästan klotrund, äfvensom den mognade mörkt blodröda Frukten, hvilken likväl stundom får en nedtryckt form. Att sådan är den art, som framlidne Professoren och Ridd. *Swartz* afsett med den här uptagna benämningen, är man försäkrad så väl af Figuren, som han dertill af Hr *Agrelii* vackra

samling sjelf utvalt och godkänt *), som ock af de egenhändigt påtecknade Specimina i hans efterlemnade Örtsamling. Då bland kännetecknen af *Kanel* Rosen förekommer, att de spädaste grenspetsarne äro mera ljusbrune; Bladstjelkarne försedde med blott en och annan tagg; Bladskärmarne nästan jemnbreda; bladen oftast 7 tillhopa, nästan lansettlika, inundertill blekgröna; Blomfodersflikarne enkla och längre än Blomkronan; samt Blommorna af en Kanellik lukt (som föranledt till benämnandet); så synes klart, att *Askgrå* Rosen äfven från denna art är på goda grunder skiljd.

— Tab. a. — Frukter mer och mindre klotrunda; — b. ett frö i nat. och — c. i ökad storl. — d. detsamma tvers afskuret. — e, f. kroppsämnet uttagit och sedt i olika ställning.

*) Utgifvaren anser att taggarne på grenarne bort hafva varit ännu rakare i jemnförelse med dess i örtsamlingen befintliga exemplar; men har, såsom redan af Hr *Swartz* i lifstiden godkändt, dervid icke velat göra ändring.

554.

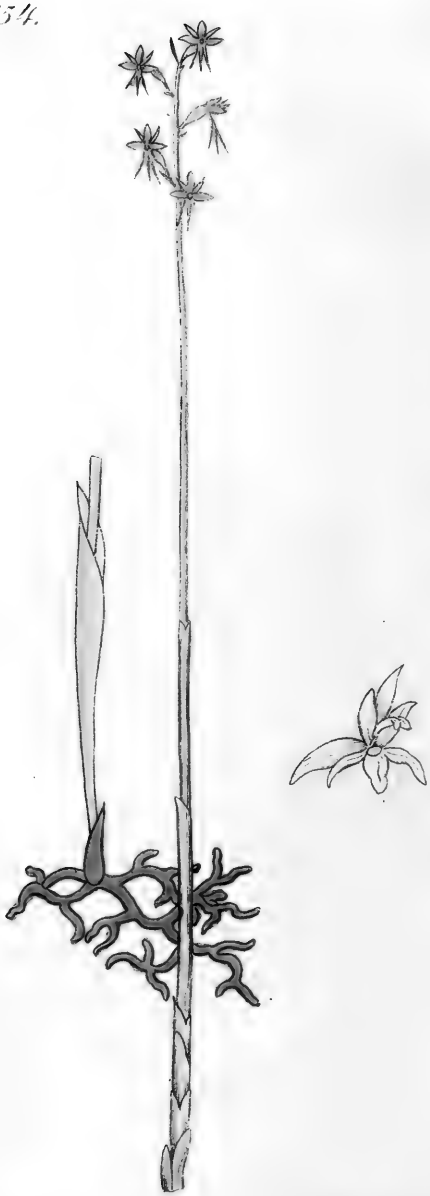

CORALLORHIZA INNATA.

INVEXT KORALLORIZ.

Korallrot. På Tyska: *Korallenwurzliche Kahnlippe.*

Roten grenig, korallikt krökt; *stjelken* skidad, utan blad; de undre *blombladen* jemnbreda, odelta och *blomläppen* odelt spetsig.

Linn. Fl. Sv. 816. — Fl. Lapp. 515. GYNANDRIA Diandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 315. 2. TVÅTYDIGA Tvåmänningar *Ophrys Corallorhiza.* — *Wahlenb.* Fl. Lapp. 220. 412. *Cymbidium* Corallorhizon. — *Gunn.* Fl. Norv. 126. t. 6. s. 2. — *Rich.* Orchid. p. 21. — *Brown* Hort. *Kew.* Ed. 2. Vol. 5. p. 209.

Det måste åtfölja Örtkunskapens tillväxt såsom en oundviklig nödvändighet, att i samma mån kända arter i ett slägte mera noggrant blifva undersökte, hvilket fordras till deras åtskiljande då deras antal ökas, i samma mån kommer man naturen närmare på spåren, och upptäcker ej sällan, huru man vid en hastigare anblick förment sådana arter utgöra ett slägte, som man med konstens tillhjelp kunnat innnefatta under vissa allmänt passande kännemärken, då naturen likväl bestämt deras åtskiljande i särskilta slägtflockar. Om detta åter föranledt sednare tiders Naturkunnige, att stundom i öfverdrift tro sig upptäcka slägtskillnader der de icke böra antagas, blir det en pligt för vetenskapens bibehållande vid en grannlaga redighet, att derföre stadga en viss gräns. Denna måttstock måste, hvad angår Örtkunskapen, blifva, att slägternas skiljagtiga karakterer inskränkas till *Fröredningsdelarnes* inbördes olika förhållanden. Med antagandet af denna regel kunna vi icke undgå rättvisa Englands skarpsynte *Brown* och efter honom Frankrikes *Richard*, som, i anseende till den här förekommande art, hvilken af v. LINNÉ, och många hans efterföljare blef förd till Ofris och af *Willdenow*, *Wahlenberg* och *Swartz* till *Cymbidies*slägtet, ehuru denna sistnämnde deråt i sin Summa Vegetab. Scand. gifvit rättelse, af sådan grund ansett den böra utgöra ett eget slägte, att dess fruktknut är nästan skaftad och blomfodret hvälfdt på längden; fröredningspelaren försedd med en ganska kort vidväxt frösäck (Perula); blomläppen omvändt oval med kanterna nertill genom en liten nagg afbrutna; spir-

kroppen (Gynostemium) lång och liksom vingad, ståndareknappen med tvårummiga smårum, som nästan på tveren öpna sig, innehållande 2:ne nästan runda frömassor, den ena fram och den andra bakåt., med tätt frömjöl.

Den *invexta Corallorhizen* förekommer hos oss sällsynt på skuggrika fuktiga ställen. Roten är flerårig och skild från alla andra scandinaviska växter genom sitt korall-lika utseende, hvaraf slägtnamnet tillkommit, eller genom hit och dit krökta många utspärrande grenar, som äro hvitagtiga och köttiga; från denna uppstiger en ljusgrön bladlös, men skidad och med skidlika skiftesvis sittande fjäll försedd stjelk, som i toppen får ett fåblommigt ax med små obetydliga blomskärmar vid blomfästet. Blommorna äro små, hvitgula, skaftade och visa sig i Maj—Juni. Blombladen äro spetsiga: de 3 öfra hopväxta, de 2:ne nedra smalare nedböjda, och spärrande af fruktknutens längd Blomläppen något eggrund, spetsig odelad. Kapseln bibehåller blombladen i sitt mognade tillstånd.

Tab. visar hela växten afskuren och en särskilt förstorad blomma.

555.

ADONIS VERNALIS.

VÅR-ADONIS.

På Dansk. *Foraars Adonis;* på Tysk. *Frühlings Adonis; Berg Adonisröschen, Schwarze Nieswurz mit Fenchelblättern, Teufels Auge, Böhmische Christ wurz;* på Holl. *Voorjanse Adonis, zwarte Nieskruid;* på Eng. *Perennial or Spring Adonis;* på Fr. *Adonide printanière, Hellébore d'Hippocrate,* på Ital. *Adonide di primavera;* på Spanska och Port. *Adonis de primavera;* på Rysk. *Scheltozwiet, Starodubka.*

Med tolfbladig *blomkrona* och eggrunda *Frukter.*

Linn. Fl. Su. 192. 492. POLYANDRIA, Polygynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 305. 1. — *Retz.* Fl. œc. 17.

Näppligen lärer någon på våra blomsterparterrer förekommande blomma kunna med rättvisa taga företräde af den Svenska Vår-Adonis, som lika tidigt med Tulpanen fägnar ögat med sin lysande höggula blomkrona; och likväl utestänges denna, å bergiga, torra, sandiga ställen i synnerhet vid Kastlösa på Öland, södra delen af Gottland och på stora Carlsöen vexande sköna blomma af många mindre prydliga, men utländska. Ett femdelt blomfoder, fem eller flera blomblad utan håningshus och nakna frön äro de kännetecken, som utmärka *Adonis*-slägtet och genom dess 12 blomblad och eggrunda frukt är arten *Vår-Adonis* skiljd från sina samslägtingar. *Dreve & Hayne* i Botanisches Bilderbuch für die Jugend und Freunde der Pflanzenkunde tillägger Vår-Adonis stundom 16 blomblad; men häraf bestyrkt genom åtföljande figur, äfvensom både af den föreställda fruken och hela vextens yttre utseende, finner man stor anledning tvifla, att Tysklands art är den samma med vår, hvilken v. LINNÉ åsyftar med detta namn och hvilken så vidt man vet, ännu icke blifvit funnen med 16 blomblad, liksom dessa, icke såsom på den Tyska, äro i spetsen tandade.

Från en mångårig rot uppstiger i April månad en stjelk, omkring en fot hög, med flerfalt fintinskurna, nästan hårlika, mörkgröna, glänsande, stjelkomfattande blad, från hvilkas blauveck under växten, stjelken synes liksom dela

sig; men det är endast i toppen af hufvudstjelken, som blomman visar sig.

För någon ekonomisk eller medicinsk egenskap är *Vår-Adonisen* icke känd. Vill man begagna den från sitt vilda tillstånd såsom pragtväxt, så bör den flyttas i Augusti månad, då fröen äro mogna och hela vexten för det året har slu. . . in bestämmelse. Dervid bör iakttagas, att roten på intet sätt skadas; ty i sådant fall går den ut följande vinter. I Tyskland skall roten ofta på Apoteken förblandas med den *Svarta Helleboren*, hvilket gifvit anledning till den ena af de Tyska benämningarne.

Tab. — 1. öfra delen af vexten. — 2. blomman sedd på dess undra sida.

556.

Del. ad Agrelin.

Grav. ad Ruckman

556.

GERANIUM LUCIDUM.

LYSANDE GERANIE.

Lys-storknäf.

Bladen femflikiga, rundade; *blomskaften* 2:blommiga; *blomfodret* på tveren skrynkladt; *kapseln* mångkölad.

Linn. Fl. Su 241. 620. MONADELPHIA, Decandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 213. 12. TIOMÄNNINGAR, Enqvinnade. — *Retz.* Fl. œc. 285. — *Gunn.* Fl. Norv. 488.

På sterila särdeles bergiga trakter å Gottland, i Skåne, Vestergötland, och Skärgården, utanföre Hufvudstaden har man funnit denna endast för får och boskap ätbara, i öfrigt för ingen särdeles nytta kända, men för fägring utmärkta växt. Från en smal temligen enkel årig rot upkommer den här föreställda Geranie-art med en mängd bladstjelkar och små, kulliggande, nästan både släta och glatta, ganska greniga stjelkar, som få gemensamt med hela växten för sin rödagtiga färg ett utseende, som gifvit anledning till benämningen af lysande. Bladen äro rundade, njurformiga, femflikiga och 3—5 inskärningar med, besynnerligen de nedre, långa bladstjelkar. Dess små, rosröda blommor börja visa sig i Juni, men den fortsätter blomningen ännu uti Augusti månad. Blomfodret är pyramidiskt, femhörnigt, glatt, men tversföre skrynkladt. Blombladen äro hela och smala. Kapslarne aflånga, något sammantryckta, på båda sidor nätlika, i spetsen håriga, på ryggen med åtskilliga fåror räfflade, deremot sjelfva Fröen äro ganska släta.

Tab. — a. ståndare och spiror, uttagna ur blomfodret. — b. en ståndare och — c. en spira särskilte. — d. blomfodret.

557.

RHYNCHOSPORA ALBA.

Hvit Rynkospor.

Myr-ag.

Strået trekantigt med jemnbreda kölade blad; *blommorna* knippvis i toppen af Blomskaften, nästan som blomtofsar; öfverst af blomskärmens längd; med märken kortare än stiftet.

Linn. S. N. 80. 12. Triandria, Monogynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 21. 4. Tremänningar, Enqvinnade. (Schœnus albus) Vahl Enum. 2. 236. 18.

RHYNCHOSPORA FUSCA.

Gråbrun Rynkospor.

Brun-ag.

Strået trekantigt med räfflad kölade, borstlika blad; *blommorna* knippvis i toppen af blomskaften nästan i par, mycket kortare än blomskärmen: *Småaxen* nästan treblommiga med märken längre än stiftet.

Linn. Fl. Sv. 41. — *Liljebl.* 3. 21. 5. — (Schœnus fuscus) Vahl. Enum. 2. 236. 18. (R. alba var. fusca.)

Genom den af vetenskapen så förtjente *Vahls* skarpsynthet hafva dessa med flera *Schen arter* blifvit förda till ett eget slägte, som har långa borst omkring fröet, krönt af det qvarsittande tillhårdnande stiftet, och dermed är lätt skiljdt från *Schenslägtet*, som har sitt frö mestadels naket eller med endast korta hår utan qvarblifvande stift. Rynkosporernas småax äro fåblommiga med öfverallt taktegellikt på hvarandra liggande fjäll, utaf hvilka de nedra äro tomma. Stiftet är syllikt tvådelt, vidgadt vid basen. De båda här anförda artarna hafva krypande rötter, 6–12 tums höga strån, som äro uppstigande, strekade, glatta, 3:kantiga och bladiga, med jemnbreda blad, som på den *gråbruna* äro räfflade, mindre kölade och mera borstlika, sittande på båda skiftevis vid stjelken med en hel skida. Blommorna framkomma knippviss uppräta i toppen på blomskaften med blomskärmar, som på den sednare äro betydligen högre än småaxen. Blomtofsens ljusare färg på *Hvita Rynkosporen*, som i början är nästan hvit, äfvensom

dess gråbruna på den andra arten har föranledt till deras benämnande.

Så allmän den *hvita Rynkosporen* är i nästan alla kärr, så sällsynt träffas den *gråbruna* och knappast utom Blekinge och Kalmare Län. Den igenkännes lätt af sina spetsigare strå. Ingendera är af något värde för Landtmannen. Endast brist å bättre föda gör att de ätas af Boskapen. Figurerna äro lånta från English Botany.

Tab. — 1. *Hvit Rynkospor:* — a. Ståndare och spira förstorad. — b. c. Ett mognadt frö, i naturlig och ökad storlek. — 2. *Gråbrun Rynkospor* — d. dess uttagna ståndare och spira förstorade.

a

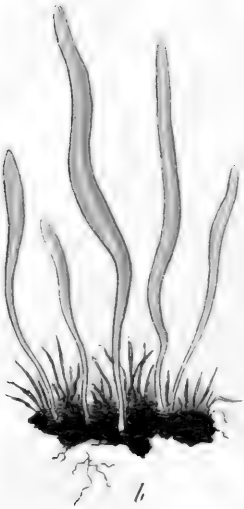

b

c

CLAVARIA SWARTZII.

SWARTZS KLAVAR.

Växer i flock. *Swartzs klubbsvamp*, med täta, släta, nästan cylindriska, krökta, uptill trubbiga, rosröda klubbor; Fötterna smala, hvita.

Att Svensk Botanik kan äga den fägnaden öka de många Naturalstrens antal, som frambära åt efterverlden minnet af en man, hvilken med kunskaper, nit och verksamhet upoffrade sin hela lefnad, ofta vågade lif och helsa för en älskad Vetenskap; derföre stå vi uti stor förbindelse hos *Intendenten öfver Kongl. Vetenskaps Akademiens Museum, Doctor Dalman*, som redan för flera år sedan i nejden af Lidköping uptäckt den här framställda Klavar och som benäget meddelat sin då gjorda teckning. Framlidne *Professoren* och *Ridd. Swartz* hade nästan genom alla Botanikens Klasser utmärkt sig och hans minne lika ofta blifvit i Vetenskapens Annaler uptecknadt. Det var endast i den lägsta nationen bland Invånarne i Floras Rike, som hans namn saknades, ehuru Kongl. Vet. Akad. Handlingar äga rika bevis på hans outtröttliga bemödande, att äfven ordna Svamparne; med yttersta tillfredsställelse omfattar således utgifvaren detta tillfälle, att äfven fylla denna lucka i Vetenskapens lista på Svamparterna.

Persoon innefattar under slägtet Clavaria, så väl de arter som äro försedde med greniga som enkla klubbor, ehuru vi med *Holmskjöld* våga tro, att den förra flocken utgör ett eget slägte som han kallat *Ramaria*. *Swartz-Klavaren*, likt sina samslägtingar, som under N:o 504 blifvit kända till sina slägttecken, tillhör åter den sednare flocken och växer på lerjord bland gräs och mossa, utan synbart sammanhang med trädrötter eller lemningar af andra vegetabiliska ämnen. Den blir högst $1\frac{1}{2}$ tum hög och af knappt ett par liniers tjocklek samt tillhör den afdelning inom slägtet, som har cylindriska klubbor och får sitt rum i den systematiska uppställningen näst efter den *Lejon-orangefärgade*, (brunspetsade, Clavaria helveola N:o 504) med hvilken den synes ganska närslägtad; men utom den högst afvikande sköna rosfärgen och en lägre växt skil-

jer sig *Swartz klavaren* i anseende till formen, med en mera krökt nedtill afsmalnande stam, som uptill håller sig mera trubbig, tills den ingår i sitt falnande tillstånd, då toppen börjar afsmalna, blir spetsig, och först vissnar; äfvensom denna, i bokskogarna, den *Lejon orangefärgades* egenteliga hemvist, aldrig lär träffas. — Då klavar slägtets enkla sammansättning icke lemnar rum för många skiljagtigheter, synas de anförda redan vara tillräckliga, för att bestämma den ifrågavarande, såsom en egen art och har ej eller hittils någorstädes blifvit anmärkt, utom i Kongl. Vet. Akad. Handl. (1811 sid. 157), der Prof. *Swarz*, endast på meddelt underrättelse om detta fynd af Hr *Dalman*, den samma i en Not omnämner.

Roten på *Swartz klavaren* är kort och enkel. Sjelfva svampen är till formen trind, slät, nästan cylindrisk, dock mot toppen, som utväxt är mera trubbig än spetsig, något afsmalnande. Den kröker sig mer och mindre efter åldren och blir nertill ganska smal, och får en klar lysande rosenfärg; men vid foten hvit. Den är icke ihålig, utan tät, något skör, ej klibbig. Torkad förbytes färgen i smutsig mörk tagelfärg.

Den skiljer sig från *lejon-orangefärgade klavaren* deri, utom färgen, att toppen är mindre tillspetsad. *Purpur-klavaren* (Clavaria purpurea) åter är mycket bredare hoptryckt, något fårad, vriden, starkt tillspetsad, och dessutom vida större samt får aldrig så ljus och klar färg.

Tab. — a. b. utvisar *Swarz-klavaren* i 3:ne olika förhållanden efter dess ålder, c. i dess falnande tillstånd.

b
a
f
e
d
c

ROSA SPINOSISSIMA.

Mest Törntaggad Ros.

Smörnjupön, Smörnyper, Sötnyper, Rannyper. På Tyska. *Haserose, Dunenrose, Haidrose, Frauenrose, Mariendorn, Materdorn, Halverrose, Kleine sehrdornige Heckrose, Erdrose, Feldrose.* På Eng. *Scotch rose.*

Stjelken med ganska många tättsittande olikstora raka taggar; *Bladen* enkelt sågade; *Blomskaften* taggiga, och *Blomfodersflikarne* nästan hela.

Linn. Fl. Sv. 442. Icosandria polygynia. *Retz.* Fl. œc. 616.

Bland Svenska Rosarter är denna otvifvelagtigt den mest beväpnade, hvaraf den bland sina Svenska samslägtingar genast gör sig känd. Det är endast med *Kanelrosen* och den *Askgrå Rosen,* som den i anseende til sina raka taggar möjligen kan förvexlas. Likväl skiljes den *mest törntaggade* från den förra med sina hvita blommor, som icke äro försedda med blomskärmar, genom ganska tätt sittande taggar och merendels 9 både trubbigare och mera eggrunda blad, samt äfven taggiga blomskaft; och från den sednare, ej allenast uti de redan i anseende til Kanelrosen anförda skiljetecken, utan ock med knappt penndelta blomfodersfliker. Svårare lärer den kunna skiljas från den *pimpinellbladiga,* hvilken väl v. Linné ansett för en egen art; men då hela skillnaden beror derpå, at den sistnämnde skall hafva glatta blomskaft, och erfarenheten visat, det pimpinellbladiga Rosen genom odling både får större blad och icke sällan taggiga blomskaft, så våga vi icke anse den annorlunda, än såsom högst en artförändring skiljd från den här anförda.

På Omberget i Östergöthland uti en äng, tilhörig Jägmästare Bostället Hoje, har Herr Agrelius funnit föremålet för dess benäget meddelta efter naturen tecknade figur; hvarförutan den, enligt Hr Professoren Retzii upgift, skall träffas på åtskilliga ställen i Upland. När härtil kommer, at den noggranne v. Linné redan uptagit denna art såsom Svensk, så lärer allt tvifvelsmål at den är inhemsk för alltid uphöra. Busken, som är ganska grenig, växer up.

rät til merendels 1 alns höjd, tätt besatt med raka fina olikt långa taggr; bladskaften dels med, dels utan taggar; småbladen 7—9 äro små, nästan runda, trubbiga, sågade och glatta; blomskaften äro ensamma, vid en flerärig äldre taggiga; fruktknuten nästan klotrund, blombladen ofvanpå hvitagtiga med gulagtig bas och undertil mera rödagtiga. Den klotrunda frukten är i början mörk purpurfärgad, men blir fullmogen nästan svart, och träffas både med och utan små fina styfva hår. Blommorna framkomma i Juli månad; men först sent på hösten mognar frukten.

Mängden af Vextens taggar, och dess natur, at mera öka sig genom utvidgning från roten än höjden, ger den mesttörniga Rosbusken obestridligen företrädesrätt til plantering å jordvallar, der den i någorlunda god jord genom ½ tum djupt nedsatta njupon eller frön efter 1—2 år upkommer, sammanbinder vallen och ger den säkrare hägnad. Den har äfven blifvit föreslagen at odlas på flygsandsfält, för at gifva dem stadga.

Tab. — En blommande qvist. — a. Frukten hel, — b. långtåt i tuskuren. — c. et Frö, — d. det samma tvers afskuret. — e. en Spira, alla i naturl. storlek. — f. en Spira, förstorad.

560.

VERONICA MEDIA.

MELLAN-VERONIK.

Stjelk och *blad* dunigt luddiga; *bladen* motsatta eller kranslikt treenade, lansettlika, spetsiga, sågade, med närsittande olika insågningar.

Schrad. Fl. Germ. 1. 17. 3. DIANDRIA Monogynia. *Fries* Fl. Hall. 14. 12.

I sanka ängar nära Halländska hafsstranden, ofvan Warberg, är denna för Scandinaviens Flora hittils okända Veronik-art först funnen af vår skarpsynte Botanist, Hr Mag *Fries*, och af den för detta slägtes utredning förtjente *Schrader* först bestämd såsom en egen art, skiljd ifrån tvenne slägtingar, af hvilka den ena är för oss främmande, neml. den *hvassa* och *södra* (V. arguta och australis), mellan hvilka den utgör liksom en länk, som föranledt til dess triviala benämning. Den kommer i öfrigt nära den *långbladiga Veroniken*, och gemensamt med den tilhör en afdelning i slägtet, som är utmärkt med örtstjelk och i toppen sittande axlika blomklasar. Stjelken är enkel, trind, uptil mer och mindre dunigt luddig, knappt omkring half aln hög, om ej odlad, då den kan hinna 2—3 fots höjd. Bladen aflångt lansettlika, med 2, ofta 3, mot hvarandra sittande, som äro ojemnt sågade ända up til spetsen, hvarigenom den genast skiljer sig från de båda närmaste samslägtingarne, och dessutom ifrån den *hvassa* Veroniken med sina närsittande bladens olika insågningar; de äro vid basen bredt vigglika och helkantade. Blomskärmarne oftast af blomfodrets längd, sällan deröfver. Blomfoders-flikarne stundom eggrundt lansettlika, spetsiga, kortare än kapseln, stundom ock jemnbredt lansettlika och spetsigare, af kapselns längd.

Denna art är icke känd för någoa särdeles nytta, utom såsom foder, i hvilket afseende den likväl icke förtjenar at odlas.

Tab. — Toppen af växten blommande, i nat. storlek. — a. En blomkrona. — b. En spira. — c. En ståndare. — d. Blomfodret. — e. Kapseln med blomfodret förstorade. — f. Fröhuset afskuret, förstoradt. — g. Frö.

a
e
i
h
H
c
d
b
g
f
Grav. ad Ruckman

UTRICULARIA MEDIA.

MELLAN-UTRIKULAR.

Håningshuset kägel-likt; *öfra Läppen* dubbelt längre än blommans gom; *Bladen* trefalt i fortsättning tudelta.

Wahlenb. Fl. Lapp. p. 11. n. 15. DIANDRIA Monogynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 14. 2. TVÅMÄNNINGAR, Enqvinnade. — *Hayne* i Schraders Journal. 1800. p. 17. t. 5.

Ofta fägnas ögat vid anträffandet i Juni och Juli månader af *Utrikular*-slägtets lysande höggula blommor i sanka kärr och på dyagtiga ställen. Af detta slägte förekomma hos oss endast 3:ne arter, alla tillhörande den slägtflock som med sammansatta rotblad och bladlös Blomstängel utmärka sig. Slägtet igenkännes af et 2-bladigt blomfoder, hvars blad äro likstora och är försedt med en enrummig kapsel. Gemensamt med Pingvikelslägtet har Utrikularen jemväl en gapande blomma och sporre vid undra läppens bas, och med hvarandra utgöra bland Diandristerne en egen nation, Pingviculædes.

Den här föreställda arten har en under vattnet krypande stjelk, som upkommer från fleråriga med eggrunda något krökta rotknappar försedda rötter jemte et eggrundt alster (propago) betäckt med trekantiga knippvis hårkantade fjäll. Bladen äro til det mesta 3-delta och i fortsättning tudelta, öfverallt besatte med korta fina hår eller borst. Blomstängeln är uprät, trind, i toppen försedd med 2—3 blommor, på hvilka blomfodret är tvåbladigt qvarsittande och omfattande den enbladiga maskerade höggula blomkronan, som har en eggrund, hel, upprätt stående med blodröda streck tecknad öfverläpp, en rundagtig gom af öfverläppens halfva längd, samt en rundagtig nästan platt nedböjd underläpp, til hvilken inunder et håningshus i form af sporre slutar sig, upkommande vid basen af Blomkronan. Ståndarne äro inåt krökte med fria enrummiga knappar. Spiran har et rundagtigt fruktämne och en kort qvarblifvande stift; hon slutar sig i en spets och et rundadt platt nedböjdt nästan tvålä, pigt m[illegible]ke.

Denna art har vid första påseendet s[illegible]or likh[illegible]t med den *Allmänna Utrikularen*, för hvars blotta artförändring

den af både v. *Linné* och *Ehrhardt* m. fl. blifvit ansedd; men genom *Haynes* upmärksamhet har man blifvit öfvertygad at den bör utgöra en egen art, då den icke endast från rötter utan oek genom särskilt alster upkommer, som hos den *Allmänna* icke inträffar, och den för öfrigt är skild genom sina tredelta och vidare gaffellikt delta, i kanten fint borstsatta blad, genom de på *Allmänna Utrikularen* vid bladen befintliga flaskblåsor, som på *Mellan-Utrikularen* aldrig förekomma, utan på rötterna eller någon gång på blom-stjelken; vidare är öfverläppen och den kortare gommen på denna sednare rödstrekad, samt underläppen mera platt, sporren til underläppen mera tiltryckt och ståndarnas knappar fria, ej sammanhängande. Ingen af hela slägtet är ännu känd för någon nytta.

Tab. — Växten i nat. storlek. — a. En blomma sedd på baksidan. — b. Pistillen. — c. Ståndarne. — d. Frökapseln. — e. Et blad. — f. Alstret tvers af och g. långs åt tuskurit. — H. Et dess fjäll. — i. En flaskblåsa, förstorade.

Jun. Stillberg. vid. Ruckman 4

SAGINA CILIATA.

Hårkantad Sagin.

Stjelken kringspridd (diffusus) med syllika uddspetsade hårkantade *blad* och spetsigt *blomfoder.*

Fries Nov. Fl. Sv. p. 47. — Fl. Halland. p. 179 Tetrandria. Tetragynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3 p. 715.

SAGINA STRICTA.

Spänd Sagin.

Ganska glatt med spänd *stjelk* och *blomskaft*, nästan cylindriska oväpnade *blad* och trubbigt *blomfoder.*

Fries Nov. Fl. Sv. p. 47. — Fl. Halland. p. 179. Tetrandria. Tetragynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3 p. 714.

Då Svensk Botanik får på en gång öfverlemna tvenne nya rekryter för Scandinaviens Flora, tilhör hela förtjensten deraf Herr Magister Docens Fries, som genom sitt berömvärda och nitfulla bemödande i sednare tider kanhända visat de största bevis på forskning och uptäckter af nya alster. Det är genom hans vänskapsfulla godhet, som utgifvaren blifvit satt i tilfälle at meddela trogna figurer af dessa arter, först bestämda i Herr Fries Novitiæ Floræ Sveciæ.

Saginslägtet torde vara ett af dem, som mest har sin tilvarelse från konst-systemet, ty utom ståndarnes antal, skulle det i naturliga systemet synas tilhöra spergelslägtet, med hvilket den *Spända Saginen* i synnerhet kommer nog nära. Nu måste det sökas i en egen nation gemensamt med Tillæa och Radiola och utmärker sig med et 4bladigt blomfoder, 4 eller inga blomblad och en 4skalig mångfröig kapsel, hvars skal nertil förena sig til et enda rum, hvarifrån må räknas orsaken, at Auctorerne stundom tillagt det en enrummig, stundom 4-rummig kapsel. Rötterna på båda dessa åriga arter äro trådlika, men på den först anförda grenigare; stjelkarne äro glatta, grönt purpurfärgade, hos den *hårkantade Saginen* kringspridda och greniga, men hos

den *spända* helt styfva och trinda. Den förras blad äro syllika, helbräddade, men hårkantade och uddspetsade, de på mellanlederne sammanvexta 2—3 gånger kortare, stundom knippvis sittande, då bladen på den sednare äro jemnbreda och de på stjelken nästan cylindriska, kortare än de vid roten, som äro nästan lielika. Blomskaften äro spända på båda arterna, men mest den sednares. Blomfoderbladen äro på den förra lansettlika, spetsiga, nerffria med torr kant; men på den sednare trubbiga, afnött nerfviga. Den förra har små hvita affallande, men den sednare inga blomblad. Bådas kapslar äro eggrunda af blomfodrets längd, och på den förra föga lutande.

Den *hårkantade Saginen* kommer nära den *kulliggande* (S. procumbens), men skiljer sig märkbart genom sina syllika hårkantade blad och föga lutande kapsler; den *spända Saginen* har deremot närmaste likhet med den *blombladlösa* (S. apetala), från hvilken den likväl synes fullkomligen skiljd genom stjelken och blomskaften, som äro glatta och uprätta. Äfven bör den icke förblandas med den i England träffade *Hafs-saginen* (S. maritima), som både är luddig och oftast förekommer med blomblad och har dessutom en mera grenig vext.

Tab. — Visar fig 1. Sagina ciliata i nat. storlek. — a. En blomma. — b. Et blomfodersblad. — c. Et blad. Fig. 2. S. stricta. — a. Blomfodret med en öppen kapsel. — b. Et blomfoders blad. — c. En kapsel. — d. Et skal af kapseln. — e. Frön. — f. Blad.

563.

Grav. af Sinclair

SCIRPUS COESPITOSUS.

TUF-SKIRP.

Tufsäf, Myrsäf; på Norrska *Säf, Björneskäg, Findskäg; Tufsäf, Myrsäv, Myrbust, Myrbustling, Björnläg, Björnebaak, Björnevaakn;* på Danska *Myresiv, Mossesiv, Tuesiv, Koemule;* på Tyska *Torfbinsen, Kleines Wasserbinsgras, deutsches dickes Binsgras, Weckerbinsen;* på Holl. *veenige Bies;* på Eng. *Dwarferlubrush;* på Fr. *Scirpe en gazon.*

Strået trindt streckadt med borstlik slida, mångfaldigt fjälligt; *Axen* inom et tvåskaliget blomfoder, hvars nedersta skal är lika långt med axet.

Linn. Fl. Sv. 43. — Lapp. 20. TRIANDRIA Monogynia — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 22. 2. TREMÄNNINGAR, Enqvinnade.

SCIRPUS BOEOTRYON.

OXMAT-SKIRP.

Myrsäf.

Strået bart något strekadt med en tvert afskuren slida: *Axet* med tvåskaliget blomfoder, hvars ena eggrunda agn är störst men kortare än axet.

Linn. Suppl. 103. TRIANDRIA Digynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 23. 3. TREMÄNNINGAR enqvinnade.

Båda dessa Skirparterna tilhöra den slägtflock, som utmärker sig med tre märken på stiftet och med strån som i toppen hafva endast ett enda ax, och slägtet igenkännes med sina taktegellikt på hvarandra liggande fjäll vid fästet af axet, som saknar blomkrona; men har, et hårigt trådlikt affallande stift och et trekantigt hårfritt frö. De träffas ofta tilhopa i tufagtiga kärr, torfmossor, ängar, skogsbackar o. s. v. der marken är sur. Ehuru närslägtade åtskiljas de så väl sins emellan som från en annan slägting: den *mångstjelkade* (s. multiculmis) genom de redan anförda känne-

märken. *Tufskirpen* upkommer äfven från en trådig tufvig rot med många, upräta, enkla strån, som väl få efter jordmånens beskaffenhet olika höjd, men hinna sällan öfver ½ aln. De äro trinda, nästan jemnhöga vid roten försedda med en slida som uptil är något trubbig med en uddspets, och hela ståndet omgifves vid jordbrynet af mångfaldiga på hvarandra liggande lansettlika spetsade brunagtiga fjäll, af hvilka de yttersta äro kortast. Axet som ensamt framkommer i ändan af strået är litet aflångt, eggrundt och omgifves af et blomfoder eller svepe, som har tvenne tagellika fjäll, af hvilka det yttersta är något längre, men båda af hela axets höjd. Detta blomfoder innesluter 4—5 blommor, som alla äro fruktgifvande. Nöten är svart. Med denna har *Oxmatskirpen* det mesta gemensamt; men roten är som hela vexten betydligt mindre, nästan löklik och inunder trädig; de knappt ett qvarter höga stråen få en i ändan tverskuren oväpnad slida; de aflångt eggrunda axen inneslutas af blomfoder som icke upnå axets höjd och få 4—7 blommor, hvilka likväl icke alla äro fruktbärande.

Ingendera af dessa arter förtjenar i odlingsväg Jordbrukarens upmärksamhet, såsom gifvande hvarken någon särdeles god eller ymnig fodertilgång. De ätas icke utan nödfall af boskapen, och endast begärligare af får, som likväl sägas deraf icke må väl. Deras tilvarelse bör således vara en anmaning åt Landtmannen at dika och upodla deras vextort.

Tab. — Fig. 1. *Tufskirpen* med förstoradt ax, en afskuren slida och stiftet i nat. och ökad storlek. — 2 *Oxmatskirpen* med en afskuren slida, blomfoder, ståndare och stift samt et frö i nat. och ökad storlek.

564.

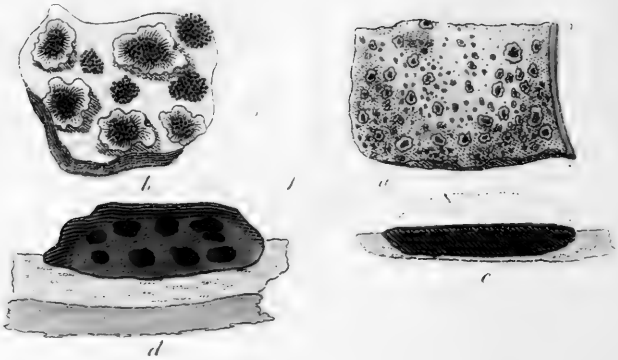

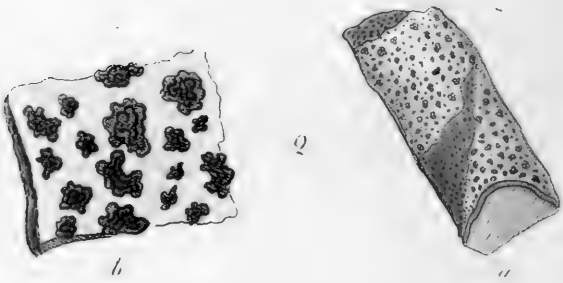

ARTHONIA SWARTZII.

SWARTZ'S ARTONIE.

Skorpan af *Lafbålen* broskagtigt hinnig hvit, med oskaftade något breda och upsvällda nästan runda vågbräddade oordentliga och sammanflytande uphöjdt prickiga svarta *fruktläger*.

Achar. Syn. Lich. 5. 5. CRYPTOGAMIA. Lichenes *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 608. LÖNNBLOMSTRANDE, Lafvar.

ARTHONIA GYROSA.

RINGLAD ARTONIE.

Lafbåls-Skorpan hinnig hvitagtig skinande, med svarta gränser. *Fruktlägren* tiltryckta utbredda platta oordentliga kantigt naggade, ringladt skrynkliga och svarta.

Achar. Syn. Lich. 5. 6.

Må det tillåtas Sv. Botanik at ännu få afbörda en gärd åt den oförgätliga Prof. och Ridd. Hr Doct. *Swartz's* minne, då här meddelas den Artonien, som alltid skall vara känd under hans namn. Ingendera af dess arter är hittils bekant för någon väsendtlig nytta. Genom en skorpagtig platt utbredd vidvext enformig Lafbål, och genom inväxta nästan rundadt oformliga okantade med nästan broskagtig hinna betäckta fruktläger igenkännes Artonie-slägtet, och de båda här förekommande arter träffas på barken af träd, den *ringlade* likväl egentligen på Bok.

De skiljas sins emellan så väl som från samslägtingarne dermed, at Lafbålen är på den förra något upsvälld, med en tunn hinnagtig glatt skorpa, som af den underliggande barken får ojemna hvitgrå fjällagtigheter. Då deremot den sednares Lafbål är liksom omgjordad af en oordentlig svart gräns med en ännu tunnare, hinnagtig slät, skinande hvit eller grågrön skorpa, som åt kanterna får en starkare färg och blir smutsigt gråagtigt olivfärgad. Dennes *Fruktläger* äro äfven mera strödda, tiltryckta och af flerfaldig form, några smärre nästan runda med vågig brädd, andra åter större och mera kantiga; men alla ofvanpå ringladt skrynkliga och svarta.

Tab. — fig. 1 föreställer Swartz Artonien. — 2 Ringlade Artonien. De öfrige figurer dessas Fruktläger förstorade.

565.

SALIX CINEREA.

ASKGRÅ SALIX.

Gråvide; Gråpil; på Norrska *Seljevie;* på Danska *Graavide;* på Tyska *graue Weide;* på Ryska *Sivoitalnik, Losa.*

Bladen lansettlika, omvändt eggrunda, undertil nätlikt ådriga nästan ludna blågröna, med half-hjertlika sågade *bladskärmar.*

Linn. Fl. Sv. 353 DIOECIA Diandria. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3 p. 395. SALIXULLE ätskiljde. — *Retz.* Fl. œc.

Kanhända mer än Ros-slägtet är det som här kommer i fråga ännu invefdt i mörker; om de specifikare kännemärkena lättare i Salix-slägtet förefinnas, så möter der likväl desto större svårighet vid arternas utredande derigenom, at ståndare-vexten är aldeles skiljd från spirvexten, hvilket, tillika med dess fruktsättnings egna beskaffenhet i et så kalladt hänge utan blomkrona, men omgifvit af blomfoderlikt fjäll och et obestämdt antal ståndare från 1 til 5, samt vid basen så väl af dem som af spiran en håningshuslik körtel, utgör slägtets kännetecken. För at nu med säkerhet bestämma en viss art och för at icke tilföra en ståndare-växt en annan arts spirvext, fordras at lika upmärksamt följa arterna til deras vextort, blomnings och fruktsättningstid, deras lika danade form på snart sagdt alla vextens delar. Til at med noggranhet utröna sådant förhållande, har man varit nödsakad indela detta på arter nog talrika slägte i vissa afdelningar, hvilka man, til dess et rigtigt monograficerande kan företagas, ansett lämpligast efter a) ståndarnes antal, b) om dernäst fruktknutarne äro med eller utan skaft, och c) om bladen äro glatta eller ludna. Den närvarande eller *askgrå salixen* tilhör således den afdelning som har ludna blad, skaftade fruktknutar och är försedd med tvenne ståndare i hvarje blomma. Arten skiljer sig åter ifrån sina samslägtingar med de ofvan anförda skiljagtigheter, är en stundom ända til 2 famnar hög buske: bladen äro merendels aflångt eggrunda, men ombyta form och blifva mer och mindre spetsiga så väl på trädets unga skott, som på en artförändring, hvilken förekommer mera

allmänt, hvars blad ombyta än mer i trubbiga eller spetsiga, naggade, sågade eller helbräddade, allt på samma buske. Bladskärmarne äro alltid snedhörniga, men stundom hjert- stundom njurformiga. Blommorna framkomma i April och Maj månader före löfsprickningen, hvarefter hängena få et gråagtigt utseende, liksom den äldre barken på stam och grenar, hvilket föranledt til trädets artbenämning. Så väl håningskörtlarne som spirorna äro nästan coniska; ståndarnes strängar ganska långa med gula knappar och mer och mindre eggrunda blomfjäll; märket åter är något förlängdt och fördelt i två flikar. Fruktknuten är aflångt eggrund och vid blomningen böjer tilbaka sina båda valvler å ömse sidor för de med långa fjun upskjutande frön, som äro ganska små, aflånga och gråbrunagtiga. Båda artförändringarne träffas i skogs ängar och lundar med sumpig jordmån.

Löfven ätas, om ej med lika begärlighet som vissa andra slag, nästan af alla husdjuren, utom af Fåren, och blommorna värderas mycket af Bien såsom et bland deras första föremål at söka vårtiden. Barken kan användas til garfning, särdeles vid klippingsberedning, i stället för sälgbark. Af grenar och rotskott flätas korgar, och hämtas vidjor för at dermed binda halm och rörtak, och der tilgång så medgifver nyttjas vidjor äfven med fördel til sädesbindning. De kunna länge förvaras til gagn, ty de äro äfven torra lika goda, blott de några timmar före nyttjandet upblötas, sedan de likväl förut blifvit vridna och bundna i knippor.

Många författare hafva ansett vår *askgrå salix* såsom en och samma med den af Hoffman beskrifna *långspetsade* arten (S. acuminata); men vi våga ej afgöra detta, då hans beskrifning dertil föranleder at bladen nästan alltid bibehålla sin tilspetsning, Mera säkert är, at denna vår ifrågavarande af LINNÉ under detta namn antagna art alldeles icke är den i Smiths Flora Britannica anförda S. cinerea, hvilket bestyrkes både af den deraf i English Botany gifna figur och de af nämnde författare bestämda egenskaper af bladen, som på öfra sidan skola vara glatta med hängen, som på den Engelska äro efter beskrifningen ganska korta, men efter figuren väl långa, hvilket på den LINNÉska icke inträffar.

Tab. — Fig. 1. En gren med ståndarehänge. — 2. med et spirhänge. — 3. med blad. a. Et Blomfjäll med ståndare och håningskörtel. — b. med spira och dess håningskörtel. — c. En fruktknut. — d. densamma mogen. — Et frö. — f. Undra sidan af et blad.

566.

Grav. af Ruckman

PYROLA SECUNDA.

ENSIDIG PYROL.

Hultpyrol. Norsk. *Sauspring.* Dansk. *Vintergrön, Vinterlilje.* Tysk. *Birnbäumchen kraut, Wintergrün.* Eng. *Serrated Wintergreen.*

Bladen eggrunda, spetsiga; *Blomklasen* åt en sida.

Linn. Fl. Sv. p. 362. DECANDRIA Monogynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 216. TIOMÄNNINGAR, Enqvinnade.

Åter får Sv. Botanik öfverlemna en saknad art af det vackra Pyrolslägtet, hvilken, ehuru icke känd för någon synnerlig hushålls-nytta, likväl i vetenskapligt afseende utmärker sig från sina samslägtingar genom sitt egna blomningssätt åt en sida. At den ätes endast af getter och nötboskap, är allt hvad som utgör för hushållaren något värde hos den *Ensidiga Pyrolen.*

Från en krypande flerårig rot i täta skogar upstiger dess stundom vid roten delta annars enkla stjelk, som får sina skiftevis sittande, skaftade, eggrunda, något spetsiga, i kanten fint sågade, nätlikt ådrade, glatta, mörkgröna blad, och efter den ljusgröna något lutande blomklasens upväxt i stjelkändan lemnas på stjelken strödda fjäll. Klasen är mångblommig och blommorna skaftade med rakt utsträckt fortfarande stift, sköldadt puckligt märke, och litet 5 flikigt blomfoder samt aflånga blomfjäll.

På Tab. Föreställes örten i naturligt utseende, — a. Blomfodret sedt bakifrån. — b. pistillen med en ståndare. c. — Frö förstorade.

567.

1 of Hyrelent.

Grav of Budmin.

CIRCAEA ALPINA.

FJÄLL-CIRSÉ.

Hvitsirs, Hexört. Norsk. *Fjäll-hexeurt.*

Stjelken ganska glatt, upstigande med hjertlika, tandade, skinande *blad* och hvitagtigt *blomfoder.*

Linn. Fl. Sv. 7. Fl. Lapp 3. DIANDRIA Monogynia. *Wahlenb.* Fl. Lapp. 4. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 14. 2.

Denna växt, åt hvilken man fordom tilegnade endast fjällbygderna til hemvist, finner man numera flerestädes, såsom i Upland, Vester- och Östergöthland, i dystra skogslundar och vid bergsrötter. Af et 2-bladigt blomfoder, 2-bladig blomkrona och ett 2-rummigt fröhus med ett enda frö uptäckes Cirsé-slägtet, af hvilket Scandinavien endast äger tvenne arter. Af dessa är den här föreställde mera lågväxt med färre blommor och mörkgrönare blad. *Fjäll-Cirsén* äger en varietet, som Ehrhardt trodde böra utgöra en egen art, då den til färgen på blad och blommor liknar nära nog *gul Cirsén* (C. lutetiana) och är äfven något luddig; men då den i allt öfrigt är lik *fjäll-Cirsén,* nödgas vi anse den, som uptäckaren kallat *mellan-Cirsé* (C. intermedia), såsom endast en artförändring af den här förekommande. Roten är krypande. Hela öfra växten är ganska glatt med oftast enkel, först nedliggande och derefter upstigande stjelk, sällan grenig, som den gula, och äfven oftare förenämnde artförändring. Deremot är Blomklasen nästan alltid grenig med ensamma blommor likasom på artförändringen; Då den på *Gul-Cirsén* är Herblommig. Enligt Hr. Fries benäget meddelta upgift, grundad på egna observationer, är *Fjäll-Cirsén* särdeles hemvist för olikartade svamparter. Han har träffat på den samma Puccinia circeæ, AEcidium circeæ, Uredo circeæ, Sclerotium circeæ, och Tubercularia persicina; hvaraf likväl en äfven del förekomma på *Gul-Cirsén.*

Tab. — Föreställer vexten i naturlig storlek. — a. en blomma. — b. en kapsel. — c. en afskuren kapsel. — d. Frön alla förstorade.

Given of Huskisson

568.

CARDAMINE PARVIFLORA.

Småblommig Kardamin.

Småblommig Bräsma.

Bladen oskaftade utan bladskärm, med omvändt-lansettlika helbräddade trubbiga i spetsen uddade småblad; *blommorna* blombladiga.

Linn. Fl. Sv. p. 464. Add. — Syst. Nat. 12. 459. 10. Tetradynamia siliqvosa. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 360. Fyrväldige. Långskidade.

Dennna art har med skäl blifvit ansedd för en af Sveriges sällsyntare växter, som endast sparsamt blifvit funnen vid Nyköpings sidländta skuggiga trakter, til dess Kammarherren Hr Baron Wrangel äfven träffat den vid Åkerö i et alkärr, och Hr Prof. Stenhammar i Östergöthland. Kardaminslägtet tilhör i sexualsystemet Classen *Tetradynamia* och ordningen *siliquosa*, samt räknas efter naturliga uppställningen til den nation, som benämnes *cruciferæ*, och igenkännes med skidor, hvilkas skal vid mognandet tilbakarulla sig och äro försedda med en hinnagtig skiljevägg, et något utstående blomfoder och et helt klotrundt märke. Den *småblommiga Kardaminen* upkommer från en trådig årig rot, med en upstigande slät-grenig stjelk, hvars blad äro olikt penndelta utan bladskärmar. Småbladen äro oskaftade, nästan omvändt lansettlika, i spetsen utvidgade rundade, med en kort vårtlik udd. I grenändarne får den sina små blommor med hvita blomblad, som nerifrån mogna och sätta ljusgröna skidor med gulagtiga frön. Den liknar närmast den *finkänsliga Kardaminen* (C. impatiens); men skiljer sig ganska väl, emedan denna sednare har rak stjelk, merendels inskurna småblad, bladskärmar och saknar oftast blomblad. Likaledes är den väl skild från Lightfoots *sentblommiga* eller Linnés *ludna Kardamin* (C. hirsuta), som är mer och mindre hårig, äfven utan bladskärmar, men med rundadt aflånga inskurna skaftade småblad.

Vår *småblommiga Kardamin*, som äfven träffas i Sibirien, blommar i Maj och Juni månader; men är ännu icke känd för någon synnerlig hushållsnytta.

Figuren är tecknad af Hr Kgl. Secreteraren Ulfsparre, som derföre har rätt til utgifvarens offentliga tacksamhet.

Tab. — Visar vexten i naturlig storlek. — a. Ståndare med spiran. — b. Blomfodret. — c. Et blomblad. — d. En mognad fröskida med tilbakarullade skal. — e. Et småblad. Alla delarne förstorade.

569.

Grass of Buchanan

SCHOENUS FERRUGINEUS.

Rostfärgad Sken.

Rostfärgad Ag, Axag.

Strået trindt med 2—3 små ax; *Svepets* yttre skal af axets längd och 4—5 borst omkring *Fröet*.

Linn. Fl. Sv. 40. Triandria Monogynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 21. n. 3. Tremänningar Enqvinnade.

Redan under N:o 515, eller vid beskrifningen om den *Svartagtiga Skenen* (Sch. nigricans), den art til hvilken den *rostfärgade* mest närmar sig, äro slägtets kännemärken meddelta. Dessa båda arter hafva det gemensamt, at växa i kärr och dyagtiga trakter, utan annan känd nytta, än at, ehuru tufvigt, sammanbinda marken. Båda förekomma som oftast på Gottland, men träffas inom Scandinaviens öfriga område mera sällsynt. De skiljas väl, oaktadt deras stora inbördes likhet, derigenom, at den *rostfärgade* är mera lågväxt med vida kortare knappt tums långa blad med ett svepe, hvars yttre skal icke öfvergår axets höjd, som innehåller endast 2—3 småax och et med borst omgifvit frö, hvilka borst hos den *svartagtiga* antingen alldeles saknas eller äro omärkliga.

Tufvigt upskjuter denna fleråriga art sina nakna trinda högst sällan ½ alns höga trinda strån, som i toppen få et svartbrunt ax innehållande 2—3 småax, hvilka omgifvas af et svepe, hvars yttre skal väl upnår axets höjd, men ej deröfver. De gröna bladen få knappast öfver 1 tums längd öfver jordytan, hvarnedom de skidlikt omfatta hvarandra. Den blommar i Juli och Aug. med gula ståndareknappar, och sätter derefter frö, som likna nötter och äro omgifne af 4—5 borst.

Tab. — Växten i nat. storlek. — * Et blad. — a. En blomma. — b. Et blomskal. — c. Svepet. — d. Ståndarne med spiran. — e, f. Frö. Alla förstorade.

570.

Grav. of Huckman

LYCOPODIUM ANNOTINUM.

ÅRSGAMMAL LYKOPODIE.

Refgräs, Granlummer. Norsk. *Vippegräs, Glübvippa, Skrubvippa;* Tysk. *jährige Kolbenmoos;* Eng *jointed Clubmoss with juniperleaves.* Fr. *Lycopode junipéroïde.*

Stjelken liksom ledfull af åriga utskott; *Bladen* femradiga, såglikt tandade; *Blomaxen* i stjelkändan trinda.

Linn. Fl. Sv. 956. CRYPTOGAMIA. Musci. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 521. n. 4. Lönnblomstrande, Mossor. — *Retz.* Fl. œc. 431.

I gamla skogar och på höga berg finnes den *årsgamla Lykopodien* blommande från Juni til Sept. Genom de redan i Sv. Bot. gifna Lykopodie-arter är slägtet redan kändt. Den här föreställde art är krypande med fina brunagtiga rottrådar; från stammen upskjuta grenar, som åter dela sig och få i 5 rader sittande blad, hvilka likväl äro något åtskilda, lansettlika, hvasst tilspetsade, platta, i kanten såglikt tandade, midtpå försedda med en långsåt gående nerf. De äro i början mörkgröna, men ljusna sedan mer och mer, och hafva en olika rigtning dels up och nedåt, dels ock utåt spärrande. Blomningen sker i grentopparne med cylindriska ax, som under sina nästan runda, uptil långspetsade, i kanten tandade fjäll hysa sitt frömjöl i enrummiga kapsler.

Kokad i vatten ger denna Lykopodie et afkok, med tvättning hvaraf ohyra på kreatur skall säkert fördrifvas; men användt til invertes bruk, som sker på vissa utländska orter, anser Hr Prof. Retzius den af särdeles fara, då denna art har gemensamt med hela slägtet en synnerlig skarphet och förorsakar ofta kräkning och laxering til den grad, at yrsel och convulsioner upkomma. I Tyskland användes den til gulfärgning, hvarvid iakttages hvad ofvanföre vid N:o 95 om den Klubblika Lycopodien (L. clavatum) är tilkännagifvit.

Tab. — Föreställer växten i nat. storlek. — a Et fjäll på inre sidan. — b. Detsamma på baksidan. — c. Blad.

571.

ROSA TOMENTOSA.

Luddig Ros.

Stjelken med något raka nästan lika långa taggar och hvasst elliptiska dubbelt sågtandade *småblad*; *blomfoderflikarne* lyrtaggadt penndelta.

Smith Fl. Brittan. II. p. 539.

Bland den flock af Rosarter, som hafva på båda sidor mjukhåriga blad och långkrökta taggar, intager den *luddiga Rosen* sitt rum. Den svårighet, som hittils mött vid arternas bestämmande, har gjort, at denna art blifvit förvexlad med *mjukhåriga Rosen* (R. villosa), från hvilken den märkbart skiljer sig genom sina mera hvasst spetsiga småblad och de lyrtaggadt penndelta blomfodersflikarne, äfvensom från den jemväl inhemska *olikbladiga Rosen* (R. heterophylla), hvilken tillika har såsom et eget kännemärke alla sina småblad synnerligen olikformade. Af vår luddiga Ros förekommer jemväl en artförändring med flockvis sittande blommor, i form af en så kallad blomflock, den Gmelin i sin Flora badensis kallas R. umbellata. Den här förekommande arten är först af Englands förtjenstfulle Smith skild, och bör icke förblandas med den i Liljeblads Svenska Flora under samma namn uptagna art, hvilken rätteligen är Woods *fina Ros* (R. gracilis), och änskönt tilhörande samma afdelning med krökta taggar på stammen, skiljer sig likväl med mera lansettlika blad och enkla blomfodersflikar.

Busken är lågvext med böjda utbredda grenar och med de nedra taggarne på stammen något långkrökta, vid basen utvidgade; småbladen hafva en fin behaglig lukt och äro elliptiskt spetsiga, på båda sidor mjukhårigt luddiga, i kanten dubbelt sågtandade och körtelartadt hårige. Bladskaften luddiga och uddiga (muricati) Blomskaften i toppen mest ensama uddiga, med styfva körtelartade borst, som äfven bekläda den eggrunda fruktknuten och blomfodret. Blombladen äro helbräddade, af en vacker rosenröd färg, men vid basen hvita. Frukten blir eggrund nästan af *hundrosens* storlek och form, samt äfven körtelartadt uddig.

Tab. — En gren af vexten. — a. En afskuren och förstorad del af et blad. — b. Frukten. — c. Fröet.

572.

UTRICULARIA VULGARIS.

ALLMÄN UTRIKULAR.

Stor Vattubläddra. Norsk. *Wassröllike.* Dansk. *Vandröllike.* Tysk. *Wasserschlauch, Wassergarbe, Wasserfenkel, Helmkraut, Leichenkraut.* Holl. *Neetekruid, Gehelmde Watervenkel.* Eng. *Hooded milfoil.* Fr. *Utriculaire.*

Bladen pennlikt mångdelta; *Håningshuset* kägellikt; *öfra Läppen* helbräddad, lika lång med gomen.

Linn. Fl. Sv. 28. DIANDRIA, Monogynia. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 13. 1. TYÅMÄNNINGAR, Enqvinnade.

Under N:o 561 hafva vi redan meddelt kännetecknen för det prydliga Utrikularslägtet. Likasom *mellan-Utrikularen*, träffas denna art blommande i Juni och Juli månader med gula blommor, i kärr och större vattenpussar. Från en trådig rot upkommer genom en småningom skeende öfvergång stjelken, som är rund, glatt och gaffellikt utsträckt under vattenytan och får pennlikt mångdelta blad med hårlika inskärningar och många rundagtiga något sammantryckta flaskblåsor (ampullæ), som äro ihåliga, i början fyllda med vatten; men hvilket vid blomningstiden utdrifves af insupande luft, hvarigenom vexten höjer sig up öfver vattnet, af hvilka flaskblåsor de yttersta äro försedda med 2:ne borst; efter blomningen utgår luften åter, de intaga i stället vatten, och vexten nedsjunker. Blomstängeln är rakt upstående med många blommor från 4 til 10, rund med et och annat fjäll; blommorna utgå på trådlika blomskaft, som vid basen äro försedda med färgade blomfjäll. Blomfodret är 2-bladigt äfven färgadt; blomkronan är enbladig med öfra läppen eggrund, nästan 3-flikig med hel trubbig spets; under-läppen rundagtig, på båda sidor nedböjd, gommen hjertlik af öfverläppens längd och håningshuset kägellikt. Ståndarne äro med de enrummiga ståndareknapparne sammanhängande och spiran har en klotrund fruktknut samt et cylindriskt qvarblifvande stift. Kapseln är klotrund, enrummig och rundtom upspringande, med fastsittande stift. Frön äro 6-kantiga.

Tab. — Visar växten i nat. storlek. — Öfra läppen med fröredningsdelarne. — b. c. Blomman. — d. Spiran. — e. En Ståndare. — f. g. Kapseln med och utan lock. — h. i. Frö. — k. En bladgren med flaskblåsa.

a
b
c
d
e
f
g
h
i

BARTSCHIA ALPINA.

FJÄLL-BARTSCHIE.

Bergskolla; Isl. *Lekasiods broder.* Fr. *Coerête des alpes.*

Bladen motsittande, hjertlikt eggrunda, trubbigt sågade; *Ståndare-knapparne* fint ludna.

Linn. Fl. Sv. 541. — Fl. Lapp. 246. DIDYNAMIA Angiosperma *Wahlenb.* Fl. Lapp. 302. *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 339. n. 1. TVÅVÄLDIGE, med täckta Frön.

Denna art, som man i början trodde endast tilhöra lappska fjällbygden, är sedermera äfven funnen i Dalarne, Östergöthland och Gottland. Slägtet utgör liksom en länk emellan *Pedikularen* och *Eufrasien*, och blef af v. Linné skild från sistnämnde slägte för sitt färgade blomfoder och kantiga frön, samt benämnd Bartsia, til minne af en Dr. Joh. Bartsch från Königsberg. Slägtet utmärker sig dessutom med gapande Blomma, som har tilslutit svalg, öfra läppen kupig och längre, den undra 3-klufven och tilbakaböjd; kapseln är eggrund, sammantryckt och 2-rummig med flera frön. *Fjäll-Bartschiens* rot är flerårig, något krypande, och älskar fuktig mark; Stjelken är rak, enkel, nästan fyrkantig och hårig; Bladen sitta mot hvarandra skiftevis, utan skaft, hjertlikt eggrunda, stundom mera aflånga, skrynkliga, under håriga, i kanten trubbigt sågade och de öfversta oftast färgade. I Juli månad framkomma i toppen de mörkt purpurfärgade blommorna, hvilkas blomfoder är limagtigt hårigt, med nästan likstora spetsiga djupa flikar och äfven af nästan samma purpurfärg som Blombladen; hjelmen föga urkantad och läppens djupa flikar helbräddade, ståndarnes knappar finludna, 2-flikiga, undertil tilsmalnande. Stiftet finludet; kapseln eggrund, dunig med skiljeväggar ifrån midteln af skalen; Frön strekade med hinnagtiga kanter. Utom det at den ätes af boskapen, är den ej känd för något slags nytta.

Tab. — Föreställer örten i naturlig storlek. — a. Blomkronan öppnad. — b. Blomfodret — c. En ståndare — d. Spiran. — e. Fröhuset tilslutit. — f. Detamma öppet. — g, h. — Frön.

Gray ad Huckmuir

FUMARIA PARVIFLORA.

Småblommig Fumarie.

Stjelken kringspridd grenig; *Småbladens* flikar jemnbreda rännlade; *Blomaxen* slaka och *Kapslerne* klotrunda med en kort spets uptil.

Liljebl. Sv. Fl. 3. p. 408. Tvåkulle med Fröhus.

På odlade ställen i synnerhet vid Upsala, förekommer, ehuru sällsynt, den *småblommiga Fumarien*, som icke länge varit känd såsom inhemsk. Under N:o 52 har redan Svensk Botanik meddelat en art af detta slägte, som skiljer sig från Korydalslägtet (Corydalis), dit de under N:o 15 och N:o 531 beskrifna, af v. Linné äfven til Fumarierna hänförde arter, efter nyare Örtkännares mening böra föras, medelst sporre vid blomkronans bas och enrummig kapsel med et enda frö. Deremot Korydalslägtet har en gapande blomma och skidlika kapsler med många frön. Båda slägterna hafva gemensamt et 2-bladigt blomfoder, som likväl på Fumarierne är bortfallande, och 2 strängar med 3 knappar på hvardera. Från en krypande årig rot upstiger denna art, som med *Apteks-Fumarien* har et snarlikt utseende; men är väl bestämd genom de ganska smala bladens djupa flikar, som äro jemnbreda rännlade undertil kullriga, och hvarken utbredda eller vigglika; blommorna äro ock dubbelt mindre och af blekare färg, samt ej tilslutna som på *Apteks-Fumarien.* Kapslerna äro ock uptil spetsade, ej filspånlikt urkantade (scrobiculato-emarginata) som på den nyssnämnde.

Troligen saknar denna art icke Apteks-Fumariens medicinska egenskaper, ehuru försök dermed icke blifvit gjorda. Figuren är af Studeranden Hr P. F. Wahlberg benäget oss meddelad.

Tab. — Vexten i naturlig storlek. — a. En blomma. — b. Sporren med spiran. — c. Spiran särskilt. — d. Öfra blombladet. — e. Det undre. — f. En kapsel. Alla förstorade.

575.

575.

AVENA STRIGOSA.

Borsthårig Avén.

Purrhafre; på Tyska: *Rauhaber, Rauchhaber, Sandhaber, Grau-Purrhaber, Eichelhafer, graue Hafer.*

Blomruskan ensidig med 2—3-blommiga småax. *Småblommorna* lika långa med blomfodret, 3-agnborstiga: *Agnborstet* i ryggen ganska långt knäigt, de öfriga båda i toppen korta raka.

Linn. Sp. pl. ed. *Willd.* 1. p. 446. n. 11. Triandria Digynia. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. 62. 7. Tremänningar. Tvåqvinnade.

Bland säden i våra åkrar af södra Sverige förekommer ofta nog såsom ogräs, mera sällan vid gärdesgårdar och vägar, denna Avén-art, hvilken har den enda förtjenst at kunna odlas på en sådan sandig och utmagrad jord, som ej med fördel bär annan säd, ehuru den är mindre än vår allmänna Mat-avén (Hafra, Avena sativa *), och således icke utan i nödfall bör väljas til odling. Från en trådig årig rot upskjuter denna art stundom 2—3 fots höga strån, som äro släta; bladen äro jemnbredt lansettlika, mer eller mindre skrofliga, blågrönagtiga med släta skidor nertil beströdda med långa hår. Blomruskan är uprät eller endast i spetsen lutande. Småaxen lansettlika något trinda, 2- sällan 3 blommiga. Blomfodersagnen långspetsade med 5—7 nerver och Blommans undre agn 6—7-nerviga, i spetsen 2 klufna, hvarje djup flik öfvergående i en kort agnborst, deremot agnborsten på ryggen af densamma är dubbelt längre.

Pallisot de Beauvois och efter honom Rœmer hafva förenat denna med några andra samslägtingar til et eget slägte under namn af Danthonia; men då skillnaden egentligen är, at öfra blomskalet är tvert afskurit, helt och ej 2-klufvit tandadt, fröet mindre fåradt och blomruskan enklare, anse vi detta vara obetydliga skiljagtigheter, för att söndra detta i sin yttre form nog mycket naturliga slägte.

Tab. — Vextens öfra och nedra del. a. Et småax.

*) Man har criticerat det Utgifvaren antagit, at framställa växterna under vetenskapsenliga svenska namn; men han lemnar här til et rättvist bedömmande sina skäl: 1:o den mindre kunnige Botanisten får derigenom en lätthet at lära sig det vetenskapliga namnet; 2:o et förut okändt namn måtte lika lätt minnas analogt med det vetenskapliga, som et för tilfället tilskapadt: såsom Pedicular för Staf- eller Lusört — Gypsofil för Fänting o. s. v. 3:o bör all vetenskaplig princip vara conseqvent; man vill medgifva at det i början stöter något, såsom at höra Mat-avén i stället för Hafra, men då det triviala namnet icke skall derföre uteslutas, förmodas denna princip fördragsamt, för sin åsyftade nytta, emottagas af alla oveld.ge, då vetenskapen dervid vinner.

576.

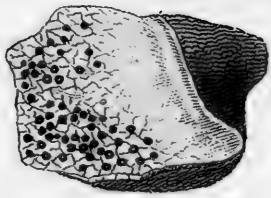

b

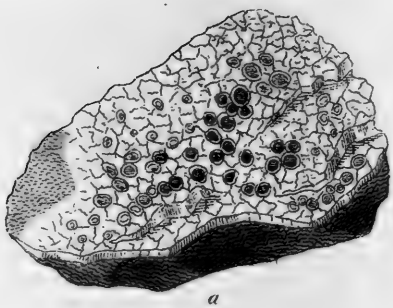

a

A.

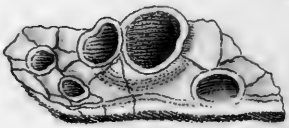

c

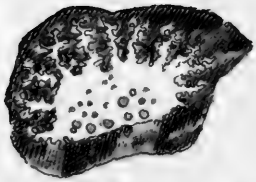

b

B.

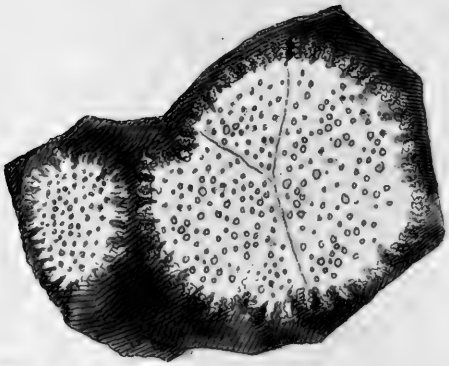

a

c

Grav. of Tuckman

LECANORA GLAUCOMA.

BLÅGRÖNAGTIG LEKANOR.

Klipp - Laf.

Lafbålen skorpagtig, kritartad, sprickigt småfältig, jemn hvit och askgråagtig; *Fruktlägren* insänkta med disken först platt, sedan kullrig, blågrönagtigt doftad, derefter afnött svart, med slutligen yttersta kanten helbräddad och försvinnande.

Achar. Syn. Lich. 165. 61. CRYPTOGAMIA. Lichenes.

LECANORA SWARTZII.

SWARTZ'S LEKANOR.

Swartz - Laf.

Lafbålen skorpagtig kritartad sprickig ojemn, omsider vårtigt fingrynig, hvit med stråligt fransad brädd; *Fruktlägren* utan skaft, nästan klotrunda, askgråagtigt blågrönt pudrade, slutligen hopgyttrade olikformade, med en fin omsider försvinnande kant.

Achar. Syn. Lich. 166. 62. CRYPTOGAMIA Lichenes. — *Liljebl.* Sv. Fl. 3. p. 621. n. 5. LÖNNGIFTE Lafvar.

Bland de flera Slägten, som sednare tiders Lichenologer uptäckt och bestämt af den kryptogamiska Flock, som den store LINNÉ ännu vid en allmänneligare åsigt trodde kunna utgöra ett enda, är äfven Lekanor-slägtet, som skiljer sig genom en platt utsträckt, fastväxt, enformig Lafbål och tjocka Fruktläger i form af småsköldar utan skaft med en alstrande Lafhusskifva, som utgör dess disk och är färgad, uptil betäckande fruktlägret, inuti smårummigt strekad, omgifven af en något tjock af Lafbålen bildad kant med Lafbålens färg. Til den afdelning inom detta slägte, som har Lafhusskifvan försedd med et dunkelt färgadt doft, höra dessa tvenne här föreställda arter, hvilka äro så när-

slägtade at ganska många författare ansett dem endast för artförändringar. Den *blågrönagtiga Lekanoren* förändrar sig på flerfaldigt sätt under bildandet, i det at den i sin fullkomliga utbildning får fruktlägrens disk helt svart, men öfvergår derefter med förlorande af den svarta färgen til blågrön, och stundom ända til okragul; hvilka alla artförändringar likväl icke torde hos oss inträffa. Detta oaktadt är den strimiga smårutigheten, Lafbålens ofransade kant och dess jemna yta så utmärkt, at denna art alldeles icke kan eller bör förblandas med *Swartz-Lekanoren*, som alltid har en ojemn yta, om ock Lafbålens brädd skulle stundom visa sig mindre stråligt fransad.

Det är med denna sista art, som Svensk Botanik har fullgjort sin pligt, at framställa de inhemska vexter, som i sina benämningar förvara minnet af dess förträfflige i kommande åldrar saknade Befordrare. Det är med öfvertygelse om et allmänt bifall härtil, som Utgifvaren äfven hoppas, at sådana växters rum ej heller finnes illa upfyllda, om ock valet af dem mera grundar sig på hans sökta egna tilfredsställelse, än något deras företräde af nytta, som hos båda dessa Lekanor-arter icke är känd.

Tab. — A. *Blågrönagtig Lekanor* a. b. i olika ålder. — c. en förstorad del med fruktläger. — B. *Swartz's Lekanor* a. i nat. storlek. — b. en del deraf förstorad. — c. en del än mer förstorad. Den förra figuren lånad från Engl. Botany och den sednare från Ach. Prodr. Lich. Svec.

SYSTEMATISKT REGISTER

öfver de i Åttonde Bandet af detta verk förekommande Växter.

REGISTER

öfver åttonde Bandet af Svensk Botanik.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

T

U.

V.